

9 771333 828003

mesačník o filmovom dianí
(nielen) na Slovensku

www.filmsk.sk

film

sk

11 —

2018 ▶ 2,50 €

rozhovor: Judit Bárdos

téma: SFTA a filmové akadémie v Európe

novinky: Čertovské pero – Inde

– Mimi a Líza – Záhada vianočného svetla

recenzia: Až príjde válka – Cirkus Rwanda – Kapela – Súrak

– Toman / Keď draka bolí hlava – Smutné jazyky

– Svetlé miesto – Tieň jaguára

— Keď sme v decembri minulého roka dokončovali prvé číslo *Film.sk* v jeho novej podobe, rozhodli sme sa dať na titulku fotografiu herečky Alexandry Borbély, s ktorou sme publikovali aj veľký rozhovor. Bol to obrázok z maďarského filmu *O tele a duši* a ten bol hlavným dôvodom, prečo sa prvý kontakt čitateľov s inovovaným časopisom odohral cez pohľad herečky, ktorá bola dotedy na Slovensku prakticky neznáma. Ten pohľad v sebe niesol tajomstvo a Alexandra musela vo filme *O tele a duši* mnohé vyjadriť/naznačiť/ukryť len vo výrazoch tváre. Zvládla to tak, že napokon získala Európsku filmovú cenu, a bude zaujímavé sledovať, kam sa bude uberať jej herecká cesta.

— V aktuálnom vydaní *Film.sk* prinášame rozhovor s herečkou Judit Bárdos, ktorá je trochu iný prípad ako Alexandra Borbély. Už nejaký čas sa o nej vie nielen na Slovensku, ale aj v Česku. No najnovšie účinkuje aj v maďarskom filme *Súmrak* režiséra Lászlóa Nemesa, a ako sama tvrdí, z Maďarska teraz dostáva viac pozvaní na kastinky. Sledovať ju bude takisto zaujímavé.

— Než sa Judit Bárdos dostala do povedomia českých tvorcov, preukázala svoj talent vďaka Zuzane Liovej, ktorá jej ponúkla hlavnú úlohu vo filme *Dom* (2011). Bola to pre ňu prvá veľká príležitosť, ktorú herečky využila tak, že jej udelili cenu Slnko v sieti. Odvtedy už získala ďalšie Slnko, tento rok sa k nej dostalo vďaka filmu *Out*. Reč je pritom o národnej filmovej cene, ktorú udeľuje Slovenská filmová a televízna akadémia. Len nedávno sa menilo jej prezídium a na čelo akadémie sa dostala Wanda Adamík Hrycová. Čomu sa SFTA venuje, ako funguje a ako je na tom v porovnaní s podobnými organizáciami v európskom priestore? Téma čísla ponúka základné odpovede.

— Bárdos sa tento mesiac predstaví v kinách nielen v *Súmraku*, ale aj v rozprávke *Čertovské pero* (r. M. Najbrt), ktorá vznikla v minoritnej slovenskej koprodukcii, preto o nej informujeme v rubrike Novinky. Do distribúcie vstupuje aj slovenský dokumentárny film *Inde* (r. J. Nvota, M. Urban) a po Websterovcoch sa vybrali na plátna aj Mimi a Líza – v novom vianočnom príbehu, ktorý budú sprevádzať staršie epizódy animovaného seriálu. Mimochodom, ak hovoríme o animovanej tvorbe, oplatí sa prečítať si rozhovor s Michaëlom Dudokom de Witom, autorom *Červenej korytnačky*, ktorý bol hosťom festivalu Bienále animácie Bratislava.

— *Film.sk* začal vychádzať v novej podobe v roku, keď si Slovenský filmový ústav pripomína 55. výročie svojho vzniku. Preto vám tentoraz prinášame okrem štandardného čísla časopisu aj špeciálne, ktoré sa venuje práve daniu za „bránu do sveta filmu“.

— Daniel Bernát —

film.sk

mesačník o filmovom diani
(nielen) na Slovensku / 19. ročník

Vydavateľ:

Slovenský filmový ústav

Adresa redakcie:

film.sk / Slovenský filmový ústav

Grösslingová 32 / 811 09 Bratislava

tel.: 02/57 10 15 25

fax: 02/52 73 32 14

e-mail: filmsk@sfu.sk

Šéfredaktor:

Daniela Bernát

Redakcia:

Jaroslava Jelchová

Redakčná rada: Peter Dubecký

[generálny riaditeľ SFÚ]

Rastislav Steranka

[riaditeľ NKC – SFÚ]

Marián Brázda

[vedúci edičného oddelenia SFÚ]

Miroslav Ulman

[odborný referent Audiovizuálneho

informačného centra SFÚ]

Simona Nótová-Tušerová

[tlačová tajomníčka SFÚ]

Andrea Biskupičová

[vedúca predajne Klapka.sk]

Štefan Vraštiak

Jazyková redakcia:

Jaroslav Hocheľ

Design & grafická úprava: p & j

Tlač: Dolis, s. r. o.

Uzávierka čísla 11/2018: 30. 10. 2018

Snímka na titulnej strane:

Mimi a Líza - Záhada vianočného svetla

- Fool Moon

Objednávania Film.sk:

L.K. Permanent, Zuzana Hrušková

tel.: 02/49 11 12 02,

e-mail: zakova@predplatne.sk

Film.sk vychádza s podporou MK SR.

ISSN 1335 – 8286

Názory redakcie sa nemusia zhodovať
s názormi prispievateľov.

Akokoľvek rozmnožovanie textu, fotografií, grafov
vrátane údajov v elektronickej podobe len
s predchádzajúcim písomným súhlasom vydavateľa.
© Slovenský filmový ústav

- 3 **myslím si**
- 4 — 5 **téma:** SFTA a filmové akadémie v Európe
- 6 — 7 **aktuálne:** Seminár SFÚ o audiovizuálnom dedičstve /
20. MFF Bratislava
- 8 — 11 **novinky:** Inde / Mimi a Líza / Čertovské pero
- 12 — 16 **rozhovor:** Judit Bárdos
- 17 **Správy z filmového diania**
- 18 **moje obľúbené slovenské filmy / zásadné filmy**
- 19 **premiéry** v kinách
- 20 — 31 **recenzia:** Kapela / Cirkus Rwanda / Toman / Až príjde válka /
Súmrak / Keď draka bolí hlava / Smutné jazyky /
Svetlé miesto / Tieň jaguára
- 32 **ako ďalej, absolvent?**
- 33 **zažili sme:** AFCI Cineposium Los Angeles
- 34 — 35 **ohlasy:** Podujatie August 1968 v Kine Lumière /
19. MFDF Jeden svet
- 36 — 38 **rozhovor:** Michaël Dudok de Wit
- 39 **filmové publikácie:** Iluzívne a antiiluzívne vo filme
- 40 — 41 **filmové publikácie / dvd nosiče / čo robia**
- 42 — 43 **reportáž:** Amnestie
- 44 — 45 **kalendárium špeciál**
- 46 — 47 **tipy mesiaca / tv tip**
- 48 **profil:** Viktor Svoboda
- 49 **svet spravodajského filmu:** Týždeň vo filme
- 50 **výročia / stalo sa za 30 dní**

Daniel Kováčik,

literárny a filmový publicista

— Nedávno som si spomenul na scénu z filmu *Obchod na korze*, v ktorej Tóno Brtko v návale emócií a výčitiek svedomia pomerne drasticky vyfacká svoju ženu. Film ako celok nás „núti“ Brtku ospravedlňovať – jeho žena je živým prototypom prospechárskej, morálne ignorantskej manipulátorky, pre ktorú je arizácia len príležitosťou na obohatenie vlastnej rodiny. No dnes by už čosi také asi neprešlo, napadne mi. Napríklad aj vo svetle kampane #metoo sa Brtkova facka javí skôr ako ideologicky poplatný stereotyp, ospravedlňujúci násilie na ženách. Stereotypne politicky nevedomelých.

— Takáto interpretácia je legitímna. Odhaľuje automatizmy myslenia, ktoré sa javia natoľko prirodzené, že ich vôbec nevidno, sú skryté za mimikry spoločnosti a doby. Aj tak však intuitívne cítim akúsi potrebu brániť „umenie“. Jeho slobodu a vlastnú *esenciu*. Lenže je umenie sväté, nezávislé od spoločnosti, politiky... – alebo je táto domnelá posvätnosť len „buržoázny fetiš“, falošné vedomie, ópium intelektuálov? Umenie ako vyššia pravda alebo iba kultúrna nadstavba politickej základne – jedinej skutočnej pravdy? Každé dielo, akokoľvek esteticky nespochybniteľné, nevyhnutne artikuluje, často nevedome, skryté predsudky a ideologické stereotypy svojej doby a spoločenského usporiadania. Lenže...

— V novej knihe *Skutočná Lolita: Únos Sally Horner a román, ktorý pobúrili svet* autorka Sarah Weinman naznačuje, že Nabokov sa zrejme pre svoje dielo inšpiroval skutočným prípadom zmiznutého dievčaťa. Umelec, tvrdí autorka, zneužil skutočné utrpenie ľudskej bytosti na účely fikcie, ktorá navyše toto utrpenie prekrúca a dodáva mu akýsi esprit. Weinman uznáva, že kniha je esteticky oslnivá, no spochybňuje jej hodnotu, pretože je založená na akomsi politickom klame. Vzťah, aký v knihe opisuje Humbert Hubert, jednoducho neexistuje – existuje len zneužívanie!

— To je však možno iba nepochopenie diela, ktoré svojho hrdinu nikdy priamo neospravedlňuje, ba dôsledne kladie na všetko dvojzmyselný tieň. A to by azda mala byť funkcia umenia. Ako píše Caitlin Flanagan v článku o spomenutej knihe: „*Lolita sa nás nepýta: Si feministka, križiak, strážca morálky či obranca mladých dievčat? Pýta sa nás iba jediné: Si čitateľ?*“

— Skutočné umenie nič neospravedlňuje, nič nepropaguje a nič nekritizuje. Skutočné umenie iba *predkladá*. Ak budeme kádrovať filmy, námety i tvorcov podľa toho, aký majú napríklad postoj k otázke postavenia žien, hrozí, že so špinavou vodou vylejeme z vaničky aj dieťa. A určite to neprospeje umeniu. ◀

EURÓPSKY SVET FILMOVÝCH AKADEMÍÍ

— text: **Barbara Hessová**
/ producentka —

Už viac než dvadsať rokov pôsobí v tunajšom prostredí Slovenská filmová a televízna akadémia (SFTA), verejnosprespešná záujmová organizácia, ktorá združuje významné osobnosti audiovizuálnej kultúry. V septembri sa stala jej novou prezidentkou Wanda Adamík Hrycová. Ako SFTA funguje, čomu sa venuje, v čom spočíva jej význam, čo ju spája s inými filmovými akadémiami a v čom sa od nich líši? Odpovede hľadá Barbara Hessová, ktorá sa v lete zúčastnila na stretnutí zástupcov európskych filmových akademií na MFF Karlove Vary ako vtedajšia členka prezídia SFTA.

— Akadémia má v súčasnosti takmer 200 členov, ktorí majú (okrem základných práv) možnosť rozhodovať o nomináciách a víťazoch národných filmových cien Slnko v sieti a zároveň vyberať kandidátov na niektoré zahraničné ocenenia. Prijímanie nových členov je výberové a odvíja sa predovšetkým od dosiahnutých výsledkov a získaných ocenení uchádzača. Činnosť SFTA riadi prezídium, ktoré má sedem členov, navonok organizáciu zastupuje prezident a dvaja viceprezidenti. Nikto z nich nie je zamestnancom akadémie, svoje funkcie vykonávajú dobrovoľne popri svojej práci. Finančnými zdrojmi SFTA sú okrem členských príspevkov aj granty, prihlasovacie poplatky za filmy nominované na ocenenia a príspevky od spolupracujúcich subjektov a sponzorov.

— Akadémia má za cieľ okrem iného podporovať kultúrne aktivity spojené s filmom a zastrešiť prezentáciu slovenskej audiovizuálnej kultúry. Medzi profilové akcie, ktoré SFTA usporadúva, patrí výročná prehliadka domácej tvorby Týždeň slovenského filmu, ktorej súčasťou je aj spomenutá cena Slnko v sieti. Je to priestor nielen na prezentáciu, ale aj na reflexiu tvorby (diskusie, prednášky), a to i v kontexte aktuálnej kultúrnej a spoločenskej situácie. Keď sme pri nej, SFTA vystupuje aj na ochranu slobody umeleckej tvorby a oprávnených záujmov tvorcov, preto už od svojho vzniku v roku 1996 vstupuje do verejnej diskusie a predkladá návrhy právnych predpisov, systému verejného financovania a ďalšie podnety, ktoré sa týkajú rozvoja pôvodnej audiovizuálnej tvorby. Osobitnú pozornosť venuje nastupujúcej generácii filmových tvorcov, keď vytvára podmienky na ich profesionálne uznanie, podporu a prezentáciu ich diel. Príkladom môže byť prehliadka výberu zo študentskej tvorby, ktorú SFTA zorganizovala začiatkom tohto roka. Akadémia zároveň organizuje pocty významným slovenským filmárom.

— Ďalšou oblasťou je zahraničná prezentácia slovenskej audiovizie, kde SFTA vystupuje ako partner obdobných organizácií v iných krajinách, predovšetkým však Európskej filmovej akadémie (EFA) a americkej Akadémie filmových umení a vied (AMPAS). Na základe toho má oprávnenie nominovať slovenské dielo na Európske filmové ceny aj na Oscara za najlepší cudzojazyčný

film. No a v neposlednom rade sa zástupcovia SFTA zúčastňujú na rôznych medzinárodných podujatiach, ku ktorým patria aj pravidelné stretnutia filmových akademií v Karlových Varoch (FAN of Europe). Vďaka tomu môžu nadviazať spoluprácu na projektoch alebo jednoducho získať prehľad, ako fungujú iné filmové akadémie či národné kinematografie.

— Wanda Adamík Hrycová vystriedala na čele SFTA Martina Šulíka a v súčasnosti sa ešte len oboznamuje s fungovaním akadémie. *„Zároveň sa postupne stretávam so zástupcami všetkých profesijných organizácií a asociácií, ktoré v našom audiovizuálnom priemysle pôsobia, aby som zistila, v akom stave sa nachádzajú, čo ich trápi, v čom im môže SFTA pomôcť. Chcem intenzívne komunikovať s Audiovizuálnym fondom, Ministerstvom kultúry SR, ale aj s našimi najväčšími televíziami,“* ozrejmuje Adamík Hrycová.

— Uvedené stretnutia akademií v Karlových Varoch sa organizujú v spolupráci s EFA, pristavme sa teda na chvíľu pri nej. Vznikla už v roku 1989 (ako European Cinema Society) z iniciatívy štyroch desiatok filmárov a s cieľom presadzovať záujmy európskeho filmového priemyslu. V súčasnosti má EFA okolo 3 500 členov (vrátane Slovákov) a organizuje konferencie, semináre a workshopy s cieľom vybudovať most medzi kreativitou a priemyslom; tieto aktivity vrcholia každý rok prípravou ceremoniálu udeľovania Európskych filmových cien. EFA pôsobí ako nezávislá platforma, nie je nadradená národným akadémiám ani s nimi inak organizačne prepojená. Ročné členské v EFA je 200 eur, no okrem toho je financovaná prevažne zo súkromných zdrojov a takisto z verejných prostriedkov od nemeckého ministerstva kultúry, z európskeho podprogramu MEDIA a z Medienboard Berlin-Brandenburg. Financie má aj od partnerov a sponzorov, spojených s aktivitami EFA po celej Európe, a zároveň je krytá zo strany medzinárodného filmového priemyslu. Ceremoniál udeľovania Európskych filmových cien má samostatný rozpočet.

— EFA však zastrešuje aj ocenenie, o ktorom nehlasujú jej členovia. Ide o Young Audience Award, medzinárodný projekt určený pre deti od 12 do 14 rokov, ktoré rozhodujú o cene za najlepší film o mladých a pre mladých. Víťaza spomedzi troch snímok vyberá detské pub-

likum z desiatok krajín vrátane Slovenska. Aj tento rok v máji sa stretli mladí diváci v Dome kultúry Zrkadlový háj v Bratislave, aby sa zapojili do tohto podujatia, a okrem hlasovania ich tam čakali hry, diskusie a workshopy. Celý projekt má finančnú podporu z podprogramu Kreatívnej Európy MEDIA.

— Zaujímavé je aj podujatie A Sunday in the Country, určené pre desať vybraných mladých filmárov z rôznych častí Európy, ktorí dostanú príležitosť stráviť čas s etablovanými tvorcami, členmi EFA, v neformálnom vidieckom prostredí. Tam si spoločne varia, pozerajú filmy, diskutujú, spoznávajú sa navzájom a často tak vznikajú dlhodobé priateľstvá. EFA cielene vyberá a kombinuje aj tie krajiny, ktoré k sebe nemajú geograficky či kultúrne blízko. Podstatou programu je networking mladých filmárov z rôznych prostredí, medzigeneračná výmena tvorivých názorov, rozvíjanie talentov európskeho filmu a potenciálu medzinárodných koprodukcí. Tento program funguje už vyše 20 rokov a za Slovensko sa na ňom v minulosti zúčastnil režisér Marko Škop.

— V súvislosti s akadémiami sme už spomenuli otázku financovania a členských poplatkov. Tá sa rieši v každej krajine inak a súvisí s postavením danej akadémie a s jej vzťahom k domácejmu verejnemu sektoru. Napríklad Dáni neplatia žiadny členský poplatok (podobne ako Poliaci), tamojšia akadémia je financovaná odborovými združeniami, ktoré získavajú prostriedky od štátu aj z iných zdrojov. Oproti tomu členský poplatok nemeckej akadémie je 300 eur ročne. V českej akadémii je to tisíc korún, no a člen SFTA platí ročne 40 eur.

— Filmové akadémie väčších krajín majú zvyčajne aj vyšší počet členov a voľnejšie podmienky prijatia než SFTA. Nemecká akadémia má až dvetisíc členov, no podobné je to paradoxne aj v Dánsku, kde akadémia prijíma i študentov filmových škôl, ktorí majú rovnocenné hlasovacie práva. Naopak, Katalánci či Belgičania majú porovnateľný počet členov ako SFTA.

— Skúsme sa teraz bližšie pozrieť na filmové akadémie okolitých štátov a začnime za západnou hranicou. Česká filmová a televízna akadémia (ČFTA) má v súčasnosti 306 členov a zaujímavosťou je, že okrem prezídia, ktoré má 15 členov a volí prezidenta akadémie, má ČFTA aj trojčlenný výkonný výbor. Jeho členovia sú zároveň konateľmi servisnej obchodnej spoločnosti, ktorej zakladateľom je ČFTA a cez ktorú sa podávajú žiadosti o granty. Výkonný výbor je nadriadeným orgánom riaditeľky ako jedinej zamestnankyne ČFTA, ktorá koordinuje všetky praktické činnosti akadémie. Zodpovedá za organizáciu odovzdávania ocenení Český lev aj za iné činnosti akadémie. Kreatívnu víziu slávnostného udeľovania národných filmových cien má na starosti vždy jeden poverený člen prezídia, ktorý je aj supervízorom réžie ceremoniálu. Propagáciu podujatí ČFTA zabezpečuje externý dodávateľ. Financovanie českej akadémie je založené na členských príspevkoch, grantovej podpore tamojšieho fondu kinematografie i ďalších dotáciách z verejných zdrojov (ministerstvo kultúry, magistrát mesta Praha) a na príspevkoch od sponzorov. Čo sa týka cien Český lev, azda netreba pripomínať, že vzhľadom na úz-

ku koprodukčnú a tvorivú spoluprácu medzi Českom a Slovenskom sa stáva, že tamojší akademici neraz hlasujú o filmoch, o ktorých rozhodujú aj členovia SFTA. — Polska Akademia Filmowa (PAF) má podobnú funkciu ako SFTA a ČFTA. Je samostatnou organizačnou zložkou inštitúcie Niezależna Fundacja Filmowa, ktorá zabezpečuje chod kancelárie, administráciu udeľovania národných filmových cien Orly aj financovanie PAF prostredníctvom ministerstva kultúry, poľského kinematografického fondu či súkromných sponzorov. Akadémia má na čele prezidenta, čo je čestná funkcia, no na rozdiel od slovenskej alebo českej akadémie je bez prezídia. Členovia PAF, ktorých je 600, hlasujú tajne, elektronicky a rozhoduje väčšina hlasov.

— Magyar filmakadémia – Maďarská filmová akadémia vznikla len nedávno (podobne ako ukrajinská). Členovia sa podľa vzoru ostatných akademií združujú v záujme rozvíjania domácej audiovizuálnej kultúry a priemyslu, zvýšenia povedomia o audiovizuálnom prostredí a zlepšenia podmienok na tvorbu, ako aj s cieľom organizovať národné filmové ceny. Je ich asi 350 a rozhodujú tajným hlasovaním.

— Inšpiratívne môže byť porovnanie skúseností s fungovaním alebo programami ďalších akademií. Napríklad Izraelčania hlasujú za národné ceny ešte predtým, než sa nové filmy dostanú do distribúcie, kým SFTA rozhoduje o filmovej produkcii predchádzajúceho roka. Ak do kín vstupuje snímka, ktorá už získala národnú cenu, môže to výrazne pomôcť pri jej propagácii.

— V dánskej akadémii je hlasovanie nastavené tak, že každý člen sa vyjadruje len ku kategórii, ktorá spadá pod jeho profesiu. Pri viac ako dvoch tisícokach tamojších akademikov to môže fungovať, no pri českej základni SFTA by sa to dalo uplatniť len veľmi ťažko.

— V Taliansku majú zase špecifické pravidlá hlasovania v hereckej kategórii. Herec, ktorý účinkoval v niekoľkých relevantných filmoch, môže byť nominovaný na národnú cenu len za ten, čo získa od členov akadémie najviac hlasov. S ďalšími filmami do výberovej zostavy kandidátov nemôže postúpiť.

— Viaceré akadémie, najmä vo väčších a ekonomicky výkonnejších kinematografiách, aktuálne uvažujú o tom, že budú udeľovať národné filmové ceny aj v kategórii televíznych seriálov. Napríklad Dáni už v súčasnosti zohľadňujú televízne diela hneď v niekoľkých kategóriách.

— Niektoré filmové akadémie (SFTA medzi ne nepatrí) udeľujú ceny aj krátkometrážnym dielam. A k tomu sa viaže podujatie Les nuits en or pod záštitou francúzskej filmovej akadémie (Académie des Arts et Techniques du Cinéma). V rámci neho sa v rôznych francúzskych a európskych mestách uvádza výber krátkych filmov ocenených akadémiami rôznych krajín a tieto prezentácie prebiehajú v spolupráci s miestnymi akadémiami. Tvorcovia filmov navyše absolvujú niekoľkodňové turné po mestách zapojených do projektu, kde spoznávajú tamojšiu filmovú infraštruktúru a stretávajú sa s profesionálmi z odvetvia. ◀

— text: Daniel Bernát —

Hovorme o audiovizuálnom dedičstve

Slovenský filmový ústav organizuje v dňoch 26. až 28. 11. seminár na tému **Audiovizuálne dedičstvo: výskum, reštaurovanie, distribúcia, programovanie**. Okrem domácich odborníkov sa na podujatí v Kine Lumière v Bratislave zúčastnia i zahraničné osobnosti. Začiatkom novembra sa uskutoční aj diskusia **Od Slnka v sieti k Fóru mladého filmu s česko-slovenskou zostavou hostí**.

Uvedenú diskusiu pripravil SFÚ pri príležitosti stého výročia vzniku Československej republiky. Názov akcie vytvára premostenie medzi počiatkom československej novej vlny a polovicou 80. rokov, keď sa v tunajšom prostredí rozbiehal festival, ktorý začal uvádzať aj trezorové snímky. O význame Fóra mladého filmu a o spolupráci medzi českými a slovenskými tvorcami budú 8. 11. v Kine Lumière diskutovať český filmový teoretik a historik Jan Bernard, generálny riaditeľ SFÚ Peter Dubecký, scenárista, režisér, pedagóg Lubor Dohnal a slovenskí filmári Miloslav Luther a Martin Šulík. Diskusiu bude moderovať filozof a estetik Peter Michalovič.

Koncomesačný seminár na tému práce s audiovizuálnym dedičstvom v medzinárodných súvislostiach sa uskutoční pri príležitosti 55. výročia SFÚ. Program budú tvoriť najmä prednášky a diskusie s cieľom vzájomného sprostredkovania skúseností a vedomostí o činnostiach, ktoré v tunajšom prostredí spadajú práve pod SFÚ. O zahraničných hostoch podujatia hovorí vedúci oddelenia vedy a výskumu SFÚ Michal Michalovič. „Daniel Bird je autor viacerých knižných publikácií a dokumentárnych filmov o filmoch – napríklad o Posadnutosti Andrzeja Żuławského alebo o Farbe granátového jablka Sergeja Paradžanova, bol kurátorom cyklov pre BFI Southbank v Londýne, Centre Pompidou v Paríži či pre Film Society of Lincoln Center v New Yorku. V Bratislave by mal predstaviť komplikovanú produkčnú históriu a pozadie reštaurovania

Żuławského filmu Na striebornom glóbusu (1988), ktorého reštaurovanú verziu plánujeme v rámci seminára aj premietnuť.“ Ďalším hosťom bude Jonathan Owen, autor knihy o vzťahu avantgardy a československej kinematografie 60. rokov 20. storočia, ktorý sa bude tomuto obdobiu venovať aj vo svojej prednáške, a to vo vzťahu k tunajším koprodukciami so západnými krajinami. K téme seminára má nepochybne čo povedať aj Mehelli Modi, riaditeľ britskej spoločnosti Second Run, ktorá už uviedla na anglofónny trh viacero titulov zo zlatého fondu slovenskej kinematografie. Svoju účasť potvrdil aj Vincent Godard z programového tímu Lumière Festivalu v Lyone. A do Bratislavy by mal zavítať i známy britský režisér Peter Strickland, ktorý má k tunajšej tvorbe blízky vzťah, špeciálne k filmom Juraja Herza.

Prirodzene, na seminári nebudú chýbať ani zástupcovia SFÚ, predovšetkým odborníci z oddelenia Digitálna audiovizia. Hovoriť budú o špecifikách a technologických zvláštnostiach archívnej laboratórnej výroby, ďalej o analýze a diagnostike východiskových materiálov v procese digitalizácie a reštaurovania obrazovej stopy a takisto o praktikách digitalizácie a reštaurovania optického záznamu zvuku. Všetky uvedené témy budú prezentované na príklade filmu *Lalie poľné* (r. Elo Havetta), ktorý sa na podujatí aj premietne. ◀

— *Lalie poľné* / foto: archív SFÚ/Anton Podstraský —

— text: Jaroslava Jelchová —

Oceňované filmy, domáca tvorba aj ženský pohľad

V dňoch 29. 11. až 2. 12. sa uskutoční 20. ročník Medzinárodného filmového festivalu Bratislava.

V hlavnom meste sa bude konať v kinách Lumière a Mladost'. Niekoľko projekcií

sa uskutoční aj v ďalších mestách – v Malackách (kino Záhoran),

Trenčíne (Artkino Metro) a Modre (kino Mier).

Vzhľadom na svoju tradíciu bude síce tohtoročný festival skromnejší, ale snaží sa zachovať si základné programové nastavenie a ponúknuť zaujímavé filmy. V štruktúre 20. ročníka nechýba súťaž prvých a druhých hraných filmov režisérov. Objaví sa v nej napríklad snímka José Li Chenga, ktorá mala premiéru na festivale v Benátkach, kde získala cenu Queer Lion. S týmto režisérom sa už návštevníci MFF Bratislava mohli stretnúť v roku 2014, keď prišiel uviesť svoj celovečerný hraný debut *Jozueho strom*. Ďalším zaujímavým filmom v súťaži bude podľa dramaturga festivalu Tomáša Hudáka titul *Šalamúnova hora* ruskej režisérky Jelizavety Stišovej, ktorý vyhral sekciu Na východ od Západu na tohtoročnom MFF Karlove Vary. V tamojších tlačových materiáloch sa písalo: „Stišova vo svojom osobitom debute s pozoruhodnou ľahkosťou kombinuje road movie s rodinnou drámou aj so svojbytnou komédiou a do naratívnej linky celkom organicky začleňuje tradičné kirgizské zvyky, šamanské praktiky i folklórne motívy, sprítomňujúce život v tejto stredoázijskej krajine.“

Žáner road movie, no tentoraz v kombinácii s príbehom o dospievaní prinesie na MFF Bratislava film Olma Omerza *Všetchno bude*, ktorý získal vo Varoch cenu za najlepšiu réžiu. V Bratislave ho uvedú v slovenskej premiére, na ktorej sa zúčastní aj režisér. Organizátori zaradili jeho novinku do sekcie Made in SK/CZ.

V tej istej sekcii sa nachádza aj dokumentárny film *Mimoriadna správa*. Režisér Tomáš Bojar v ňom ponúka pohľad do zákulisia jedného dňa dvoch novinových redakcií v čase, keď sa český prezident Miloš Zeman chystal oznámiť, či bude znovu kandidovať na svoju funkciu. Kandidatúru síce oznámil, ale len v prítomnosti svojich priaznivcov. Novinárom vstup zakázal.

V samostatnej sekcii sa predstavia filmy nominované na Cenu Lux, cenu Európskeho parlamentu. Je medzi nimi aj *Dievča* belgického režiséra Lukasa Dhonta, ktorý získal v Cannes Zlatú kameru za najlepší debut.

Herca Victora Postela tam zase ocenili za stvárnenie ženskej hrdinky Lary. V sekcii sa premietne aj najlepší film z amsterdamského festivalu dokumentov IDFA *The Other Side of Everything* (slovenský názov snímky nebol v čase uzávierky *Film.sk* určený), ktorý nakrútila srbská režisérka Mila Turajlić, a film *Styx* rakúskeho režiséra Wolfganga Fischera.

Francúzsky režisér Yann Gonzalez, minuloročný víťaz bratislavskej sekcie krátkych filmov s dielom *Ostrov*, prichádza na festival so svojim druhým celovečerným filmom *Nôž v srdci*, ktorý mal premiéru v Cannes a neskôr získal Cenu Jeana Viga. Recenzenti ho označujú za originálne nakrútenú, sofistikovanú reinterpretáciu tradičného giallo žánru zo zákulisia pornopriemyslu. *Nôž v srdci* uvedie sekcia Cinema Now, ktorá ponúka prehľad súčasnej kinematografie. Predstaví sa v nej aj kenský film *Rafiki* režisérky Wanuri Kahiu, ktorý takisto zaujal už v Cannes. Veľa sa o ňom písalo v súvislosti s tým, že v Keni mal ťažkosti s uvedením do distribúcie. Takýto spôsob zobrazenia žien a ich vzájomnej lásky je tam totiž protizákonný, kvalifikovaný ako propagácia lesbizmu. Film sprevádzali súdne spory a projekcie povolili len na krátke obdobie, paradoxne preto, aby sa ním Keňa mohla kvalifikovať na Oscary.

Sekcia Lexikón bude tento rok venovaná téme ženského pohľadu. „O postavení žien v kinematografii a o ich zobrazovaní vo filme sa v poslednom čase veľa hovorí, preto sa na túto tému pozrieme bližšie, pokúsime sa vysvetliť jej šírku, poukázať na jej rôzne aspekty,“ ozrejmuje Tomáš Hudák. „Filmy budú tematizovať nemužský pohľad, poukážu na prácu žien v rôznych profesiách, prevrátia typický ‚mužské‘ žánre alebo prasto sprostredkujú skúsenosť ženy.“ ◀

— Záber z filmu *Rafiki* / foto: MFF Bratislava —

Inde s Alexom Mlynárčikom

„Francúzsky výtvarný kritik a filozof Pierre Restany pochopil, že to, čo on realizoval v slobodnom a bohémom Paríži,

rozvíjal v inej podobe, s nevšednou invenciou umelec z malej krajiny kdesi za železnou oponou, v úplne inom,

neslobodnom svete,“ hovorí Marian Urban o Alexovi Mlynárčikovi, o ktorom s Jurajom Nvotom

nakrúcali viac ako štyri roky kreatívny dokument *Inde*.

Od novembra ho uvádzajú slovenské kiná.

„Alex Mlynárčik je v kontextoch slovenskej kultúry tak trochu fantóm, o ktorom sa viac hovorí, ako vie. Navyše je to veľký provokatér a počas veľkej časti svojho života vydedenec. Ak som mal nejaký dôvod na vznik tohto filmu, tak asi tento,“ ozrejmuje pre Film.sk Marian Urban, ktorý dokument *Inde* nielen produkoval, ale aj sa podieľal na jeho scenári a réžii. Nápad venovať tomuto výnimočnému umelcovi a pútnikovi filmový portrét prišiel v čase, keď mal Mlynárčik pri príležitosti svojej osemdesiatky prvú súbornú výstavu na Slovensku. „Juraj Nvota mi posunul niekoľko kníh vrátane Alexovej autobiografie, preľúskal som ich a to ma dostalo,“ pokračuje Urban, ku ktorému sa pridáva Juraj Nvota: „Dokument vznikol popri príprave tejto bilančnej výstavy v Slovenskej národnej galérii, ale je aj zberom spomienok a ďalších nepredpokladaných akcií.“ Podľa Nvotu sa filmom snažili o čo najneformálnejší prístup do zázemia mysle a srdca Mlynárčika. Počas nakrúcania si však museli nájsť k tejto výraznej osobnosti cestu. „Alex je svojrázny a vyhranený človek a aj jeho predstava o tom, ako nakrúcať dokumentárny film, ktorého je protagonistom, bola spočiatku veľmi osobitá a svojrázna. Niečo podobné si asi myslel aj on o nás a dal nám to i pocítiť pri rozhovoroch a nakrúcaní, keď bol presvedčený, že to, čo sa deje, je prinajlepšom nevelmi koordinovaný chaos. Diskusie o tom, čo je scenár v dokumentárnom filme a podobne, nikam nevedli, ale postupne sa Alex zmieril s tým, že on je protagonistom a my rozhodujeme, čo, kedy a kde sa bude nakrúcať. Potom sa stal veľmi tvorivým, empatickým a sústredeným spolupracovníkom,“ prezrádza Marian Urban.

Nevyhnutnou súčasťou Mlynárčikového portrétu je doba, v ktorej žil a žije. Pred divákom sa má rozprestriť nielen „plátno“ jeho tvorby, ale aj príbeh storočia, v ktorom sa formovala moderná identita, kultúra a základné hodnoty Slovenska, či už v rámci Československa, alebo v ére samostatnosti. „To, čo bolo preňho najpodstatnejšie, nebol on sám, ale absencia radosti v smutnej normalizácii 70. a 80. rokov. Snažili sme sa priblížiť jeho interpretáciu minulosti, súčasnosti a budúcnosti,“ hovorí Juraj Nvota, ktorému Mlynárčik pripomína svätého Mikuláša. „Aj on prinášal ľuďom radosť bez toho, aby ho videli. Počas svojich akcií vždy ustúpil do pozadia. V strede sviatočných udalostí stáli obyčajní ľudia, ktorých si neobyčajne vážil a mal ich rád. A nebolo ich málo. Do svojich akcií vedel zapojiť desiat-tisíce účastníkov. V tom je jedinečný.“

Dokument nečerpá len z priamych výpovedí protagonistu, pracuje aj s archívnymi materiálmi. „Alex nielenže zasiahol do vývoja západoeurópskeho výtvarného umenia, ale absolútne svojbytné, originálne a bez pomoci akýchkoľvek inštitúcií sa stal priateľom aj organickou súčasťou jedného z najoriginálnejších výtvarných avantgardných hnutí 60. rokov: nového realizmu. Získali sme niekoľko vzácných archívnych dokumentov, nakrútili sme stretnutia so žijúcimi protagonistami tohto hnutia a táto línia tvorí jednu z rozhodujúcich významových častí filmu,“ vysvetľuje Marian Urban. *Inde* tak sleduje nielen slovenskú, ale aj parížsku stopu umelcovho života. „Alex o tom hovorí často a presvedčivo, ale predovšetkým archívny materiál a situácie nakrútené v súčasnosti potvrdzujú, že kdekoľvek žil, bol vlast-

ne svojím spôsobom v Paríži, hoci je jasné, že drvivú väčšinu svojho života strávil v rodnej Žiline, v Bratislave a Prahe.“

Film vznikol podľa tvorcov pomerne pomaly, ale to Mlynárčikovi neodčerpávalo energiu. Práve naopak. „Vždy keď sme už boli presvedčení, že sa nakrúcanie skončilo a ideme materiál zostrihať, prišiel Alex s ďalšou aktivitou, ktorú bolo nevyhnutné nakrútiť. Bola to napríklad jeho účasť na svetovej výstave Expo 2015 v Miláne, potom stretnutia s poslednými francúzskymi priateľmi v Paríži v roku 2016 a napokon ‚posledná‘ parížska výstava v galérii Lara Vincy v roku 2017. Vtedy sme si už povedali, že ani táto jeho akcia nemôže byť a nie je posledná, preto sme nakrúcanie ukončili,“ spomína Urban a svoje rozprávanie uzatvára: „Pri nakrúcaní dokumentárnych filmov je najdôležitejší vzťah. Často sa ten vzťah prehľbi takým spôsobom, že napokon nie je dôležitý ani tak výsledok tvorby, teda samotný film, ako skôr spoločne strávený čas pre pamäť, srdce a dušu ľudskej bytosti.“

Inde (r. Juraj Nvota, Marian Urban, Slovensko/Česko, 2018)

CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: 159 250 eur (podpora Audiovizuálneho

fondy: 76 000 eur, podpora RTVS: 12 000 eur)

DISTRIBUČNÉ NOSIČE: DCP, DVD, blu-ray

(Pred)vianočný darček pre deti

Animované hrdinky Mimi a Líza prichádzajú v novembri do kín s novým príbehom v 26-minútovom filme *Mimi a Líza – Záhada vianočného svetla*. Bude sa premietat' v pásme, ktoré obsahuje aj šesť epizód z pôvodného seriálu.

— Titul *Mimi a Líza – Záhada vianočného svetla* vracia k divákovi dvojicu malých kamarátok vo formáte vianočného špeciálu. Od známych večerníčkových častí sa odlišuje vo viacerých ohľadoch. „Má zložitejší príbeh, viac postáv, oveľa výpravnejšiu hudbu a na réžii sa väčším dielom než ja podieľala Iva Šebestová,“ vysvetľuje scenáristka, režisérka a producentka seriálu Katarína Kerekesová. Na scenári nového filmu spolupracovala s ňou, so Šebestovou a s Annou Vášovou aj Katarína Moláková, ktorá do špeciálu napísala i texty k piesňam. Tie zaznejú v podaní Ely Tolstovej a Detského a dievčenského speváckeho zboru Slovenského rozhlasu. Hudbu Lucie Chuťkovej nahral Symfonický orchester Slovenského rozhlasu. Na výtvarných návrhoch sa popri Kerekesovej a Šebestovej podieľal aj Boris Šima.

— Mimi a Líza sú najlepšie kamarátky. Bývajú v jednej bytovke a spoločne objavujú svet, ktorý ich obklopuje. Každá ho vníma inak, určite aj preto, že Mimi je nevidiaca. Napriek tomu, alebo práve preto, si veľmi dobre rozumejú. Učia sa jedna od druhej, ale aj od ostatných – od ľudí i rôznych iných bytostí, ktoré počas svojich dobrodružstiev, plných zábavy a záhad, stretávajú. Pri uvádzaní seriálu na televízne obrazovky sa Katarína Kerekesová vyjadrila, že ak deti začnú prostredníctvom príbehov o Mimi a Líze uvažovať nad tým, aké je to, byť iný, a dospejú k nejakému pochopeniu, bude považovať seriál za úspešný. Toto poslanstvo v sebe zachováva aj vianočný špeciál. Jeho príbeh sa začína zdobením vianočného stromčeka, na ktorom sa nechcú rozsvietiť

žiarovky. Hlavné hrdinky sa rozhodnú pustiť do pátrania, kam a prečo zmizlo to čarovné svetlo, ktoré k Vianociam patrí.

— Mimi a Lízu poznajú slovenskí diváci predovšetkým z televíznej obrazovky, no už v roku 2016 sa dostalo sedem častí seriálu aj do tunajších kín. Projekt mal navyše kinodistribúciu vo Francúzsku i v Belgicku, kde sú projekcie kratších pásiem pre detské publikum bežnejšie ako u nás. Aktuálne vianočné pásmo s Mimi a Lízou v slovenských kinách bude mať približne hodinu. Kerekesová zároveň dodáva, že toto by mohla byť cesta, ako prezentovať slovenskú animovanú tvorbu, keďže vyrobiť v európskych podmienkach celovečerný animovaný formát je značne komplikované.

— Spolu so špeciálom sa budú premietat' seriálové epizódy *Tety z pexesa*, *Dážďovka Tour*, *Agent Vitamín*, *Zrkadlo*, *Neposlušné písmenká* a *Zakliaty čas*. Na základe akého kľúča boli vybrané tieto časti? „Vybral ich koproducent – spoločnosť MAUR film. My od toho seriálu nemáme dostatočný odstup. Keď teda oni vybrali epizódy, ktoré u nich najviac rezonovali, prispôbili sme sa im. Pásmo bude distribuované v Českej republike a v trochu inej zostave aj vo francúzskych kinách,“ hovorí Kerekesová.

— V súvislosti s uvedením špeciálu a vianočného pásma v kinách sa plánujú aj sprievodné podujatia. „Veľmi by sme chceli zorganizovať pre deti nejaké tvorivé dielne, len hľadáme spôsob, ako na to. Čakajú nás aj besedy a uvedenie rovnomennej knihy v novembri na Bibliotéke,“ dopĺňa Katarína Kerekesová. ◀

Mimi a Líza – Záhada vianočného svetla (r. Katarína Kerekesová, Ivana Šebestová, Slovensko/Česko, 2018)

CELKOVÝ ROZPOČET FILMOVÉHO PÁSM (VIANOČNÝ ŠPECIÁL + 6 EPIZÓD): približne 400 000 eur (podpora z Audiovizuálneho fondu: približne 100 000 eur, podpora z RTVS: približne 140 000 eur) DISTRIBUČNÉ NOSIČE: DCP, DVD

Kto chce zrušiť peklo, sľubuje raj

Po filmoch *Protektor*, *Polski film* či *Prezident Blaník* prichádza český režisér Marek Najbrt do kín so svojou prvou celovečernou rozprávkou *Čertovské pero*. Ukazuje v nej peklo ako spravodlivú inštitúciu, ktorú nie je dobré len tak zrušiť.

— „Prečo sa zase raz nepozriete na svet z perspektívy dieťaťa a zároveň nevyužít svoje filmárske aj životné skúsenosti na vytvorenie príbehu pre celú rodinu?“ pýta sa Marek Najbrt a súčasne odpovedá na otázku, aká bola jeho motivácia natočiť rozprávku. Dôležitým impulzom bolo pre neho aj to, že autormi scenára sú jeho dlhodobí spolupracovníci a kamaráti Tomáš Hodan a Robert Geisler. „Dali mi prečítať svoj príbeh a mne sa zapáčil až natoľko, že som dostal chuť natočiť ho. Okrem toho, mám dvoch synov vo veku šesť a jedenást rokov a *Čertovské pero* som robil aj pre nich.“

— Pri pohľade na spoločné projekty autorskej trojice Najbrt, Geisler, Hodan sa dá očakávať všeličo – „neškodný“ humor, ale aj ostrovtip so spoločenskokritickým podtextom a snaha o aktualizáciu žánru. Na otázku, v čom je *Čertovské pero* iné ako ostatné rozprávky, odpovedá Najbrt takto: „Od začiatku mi bolo jasné, že pracujem so žánrom, ktorého pravidlá by si mal tvorca vážiť. *Čertovské pero* je teda rozprávka v klasickom zmysle slova. Je o láske, o konflikte, o dobre a zle a má šťastný koniec. Ak je v ňom niečo nové, sú to skôr motívy, ktoré chalani napísali už do scenára. Napríklad peklo nemáme len jedno, v našom rozprávkovom svete je veľa ‚podpekliel‘, ktoré evidujú hriešnikov vo svojich lokalitách. A Lucifer, ktorého hrá Ondřej Vetchý, nerieši len klasické čertovské problémy, ale má aj pomerne ‚vážne‘ otcovské starosti.“

— Peklo nie je v rozprávke zobrazené ako miesto plné zlých démonov, ale ako úrad, ktorý spravodlivo trestá. A čertovské pero, ktoré sa dostalo aj do názvu

rozprávky, je neomylný kúzelný nástroj tohto úradu, využívaný v rámci každej správnej pekelnéj pobočky. Zapisuje všetky priestupky a nepravosti. Keď sa jedného dňa pokazí, spravodlivosť je vážne ohrozená. Situáciu by mal vyriešiť mladý čert Bonifác, ktorý je však taký popletený, že všetko ešte viac skomplikuje. Navyše sa stihne aj zaľúbiť, respektíve „chytiť poéziu“.

— Základnou ambíciou rozprávky je zabávať divákov, no autori vložili do *Čertovského pera* aj malé podobnosti a výpovede o našej realite a dobe. „Napríklad hlavní zloduchovia v podaní Jana Budařa a Tomáša Jeřábka používajú metódy inšpirované manipulatívnyimi postupmi niektorých našich nemenovaných politikov a ‚dezinformátorov‘. Tí v reálnom svete – rovnako ako lotri v našom príbehu – podsúvajú ľuďom najrôznejších nepriateľov, strašia ich a vzbudzujú v nich nenávisť, aby dosiahli svoje zisťné alebo inak zvrátené ciele,“ poznamenáva Najbrt.

— *Čertovské pero* by malo zároveň odkazovať aj na českú rozprávkovú tradíciu. „Mám rád filmy ako *Šílené smutná princezna*, s originálnou výtvarnou štylizáciou a výbornými pesničkami. Aj v našej rozprávke máme tri pesničky. A podľa mňa sú to hity.“

— V hlavných úlohách filmu sa predstavia Jan Cina a Judit Bárdos. Zo slovenských hercov sa v Najbrtovej rozprávke objavia aj Marián Geišberg, Lukáš Latinák a Daniel Fischer. Kameramanom bol Martin Žiaran a architektom Henrich Borároš. Za slovenskú stranu film koprodukovala spoločnosť Trigon Production a RTVS. ◀

Čertovské pero (*Čertí brko*, r. Marek Najbrt, Česko/Slovensko, 2018) CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: 2 269 216 eur (podpora z Audiovizuálneho fondu: 100 000 eur, podpora z RTVS: 133 333 eur) DISTRIBUČNÉ NOSIČE: DCP

— text: Mariana Jaremková / filmová publicistka —
 foto: Miro Nôta —

Pri každom projekte začínam od nuly

*Keď ju do svojho celovečerného debutu **Dom** (2011) obsadila Zuzana Liová, do filmového sveta vstúpila nielen nová tvár, ale najmä zaujímavý talent. Dnes už Judit Bárdos obsadzujú aj zahraniční filmári.*

V novembri budú mať v slovenských kinách premiéru dva filmy, v ktorých vás budeme môcť vidieť: dráma *Súmrak* oscarového režiséra z Maďarska Lászlóa Nemesa a rozprávka *Čertovské pero* českého tvorca Mareka Najbrta. Ak si pozrieme vašu filmografiu, zatiaľ sa vám úspešne darí vyhnúť zaškatuľkovaniu, striedate žánre aj charaktery. Dostávate toľko rozmanitých ponúk alebo si cielene vyberáte postavy tak, aby neboli ako cez kopirák?

— Ponuky sú zatiaľ, našťastie, rôznorodé. Ale občas sa, samozrejme, stane, že musím na niektorú povedať nie. Niekedy je to z časového dôvodu, inokedy preto, lebo cítim, že nie som vnútorne stotožnená s ponúknutou postavou či s daným projektom. Tých ponúk je raz menej, raz viac. Zatiaľ som však spokojná.

László Nemes sa uviedol výrazným debutom *Saulov syn* a po tomto úspechu sprevádzali jeho druhý celovečerný film *Súmrak* veľké očakávania. Opýtam sa vás najskôr ako diváka – naplnil ich?

— Rozhodne ich naplnil, podarilo sa mu nakrútiť jedinečný film. No hoci som *Súmraku* veľmi fandila – najmä preto, lebo som bola súčasťou tohto projektu –, *Saulov syn* je podľa mňa lepší film. Ako diváka sa ma dotkol viac. *Súmrak* je však rozhodne obrovský zážitok,

odporúčam ho každému, kto má rád filmy, kde nie sú všetky otázky konkrétne zodpovedané, kde režisér dáva divákovi priestor na vlastné dojmy a fantáziu.

Ako sa vám s Nemesom spolupracovalo? Akým typom režiséra je vo vzťahu k hercom?

— Bola to veľmi príjemná spolupráca, od kastingov cez nakrúcanie až po postsynchróny. László je veľmi citlivý a zároveň prísny, takých režisérov mám najradšej.

Išli ste v prípade tohto projektu na kasting na konkrétnu úlohu?

— Trvalo viac než rok, kým vzniklo kompletne obsadenie, vyberali naozaj veľmi dlho. Skúšali nás na rôzne úlohy, počas kastingov neustále pracovali na scenárii a menili jednotlivé postavy a ich mená.

Maďarská kinematografia má v súčasnosti hneď niekoľko výrazných tvorcov, filmy z produkcie našich južných susedov rezonujú na festivaloch, získavajú ceny. Sledujete aktuálne dianie v maďarskom filme? Ktorý z tvorcov je pre vás zaujímavý?

— Sledujem. Momentálne patria medzi mojich obľúbených Szabolcs Hajdu, György Pálfi, János Szász, Ferenc Török, Attila Szász a režisérka Ildikó Enyedi.

Pýtam sa na Maďarsko aj preto, že vďaka jazyku je to pre vás ďalší priestor na herecké uplatnenie. Chodievate tam pravidelne na filmové kastingy?

— Chodievala som menej, ale od nakrúcania *Súmraku* ma volajú viac. Nevieam, či to s tým súvisí, alebo nie, ale rozhodne ma to veľmi teší. Rada by som si zahrala v zaujímavom maďarskom filme.

Rozprávku *Čertovské pero* nakrútil Marek Najbrt a tento žáner je v jeho filmografii novinkou, možno aj prekvapením vzhľadom na jeho predchádzajúcu tvorbu. Ako sa vám s ním na jeho rozprávkovom debute pracovalo? A sledovali ste pred touto spoluprácou jeho tvorbu vrátane politickej satiry?

— S Marekom to bola naša druhá spolupráca a rovnako ako pri seriáli *Svět pod hlavou* aj teraz sa vopred teším na výsledok. Áno, poznám aj jeho predchádzajúce projekty. Je to veľmi dobrý a odvážny režisér, málokto má takú pestrú tvorbu. *Kancelář Blaník* som zaregistrovala, no keďže príliš neovládám české politické dianie, mnohým komickým situáciám v seriáli som nerozumela, takže som ani nevidela všetky časti.

V Česku ste už dostali niekoľko zaujímavých možností – v hraných filmoch i seriáloch. Projekt *Fair Play* (2014) bol možno pre vašu kariéru tým prelomovým. Vnímate ho ako istý medzník?

— Prelomový bol asi v tom, že ma spoznalo viac ľudí v Česku. No režisérka Andrea Sedláčková aj Marek Najbrt si ma na kasting zavolali vďaka tomu, že ma videli vo filme *Dom*.

S Andreou Sedláčkovou ste sa stretli aj pri ďalšom filme *Backstage*. V čom sa tvorivo stretávate?

— Vo filme *Backstage* si Andrea zámerne vybrala do vedľajších postáv hercov, ktorých pozná a rozumie si s nimi aj ľudsky. Hrá tam totiž veľa nehercov, čo je pri filme vždy trochu väčší risk. Myslím, že hlavne preto chcela mať istotu v nás, v tých, s ktorými už aspoň raz spolupracovala. No ja som musela takisto absolvovať kasting, postava dramaturgičky je totiž o čosi staršia, než som ja, a je to úplne iná postava, než bola Anna vo filme *Fair Play*. Som rada, že mi Andrea opäť dôverovala.

Jednu z prvých veľkých príležitostí vám dala Zuzka Liová v spomenutom *Dome*. Keď sa obzriete späť, ako ste pracovali na tomto filme a ako sa vám pred kamerou hrá dnes? V čom nastala s nadobudnutými skúsenosťami najväčšia zmena?

— Prišlo o trochu väčšie herecké sebavedomie. Pri filme *Dom* som vôbec prvý raz videla naživo veľké filmové kamery, spoznala som, z koľkých ľudí sa približne skladá filmový štáb a aké dlhé a náročné sú natáčacie dni. No každý film a každá postava je niečo úplne iné, nové, takže projekty sa dajú porovnať iba sčasti. Tak ako v divadle aj pri filme herec začína pri každom projekte od nuly. Aj so mnou je to tak.

Filmové herectvo je iné ako divadelné. Učilo sa na škole aj filmové herectvo?

— Nie, na VŠMU sa to nevyučuje. Filmové skúsenosti môžete nadobudnúť, ak si vás študenti filmovej a televíznej fakulty vyberú do svojich študentských snímok. Tam sa dá naučiť veľa.

Existuje niekoľko hereckých metód, napríklad Stanislavského či Strasbergova. Využívate prvky z niektorej konkrétnej metódy alebo sa riadite predovšetkým intuíciou?

— Ide o kombináciu vlastnej intuície a predstavy režiséra. Čo sa však týka výučby na VŠMU, látka je zameraná na Stanislavského metódu. Aspoň v našom ročníku (2008 – 2013) to tak bolo. Ostatné metódy sme preberali len teoreticky.

Ako je to v herectve so životnou skúsenosťou? Jedna z metód vychádza práve z čerpania pocitov z vlastných spomienok, zážitkov, skúseností... No herec musí často stvárať postavu, pri ktorej nemôže vychádzať z toho, čo prežil. Ako pracujete na postavách, ktoré si prechádzajú dilemami, aké ste nikdy nemuseli riešiť, situáciami a z nich vyplývajúcimi pocitmi, ktoré ste neokúsili?

— V takýchto situáciách mi pomôže samotný príbeh alebo knihy, ktoré mi priblížia konkrétnu problematiku postavy. Takisto režisér, dramaturg a, samozrejme, moja vlastná intuícia a fantázia. Ak konkrétny pocit zo svojho života nepoznám, nájdem si k tomu podobný, blízky pocit. Pomáha mi teda kombinácia všetkých týchto aspektov. Často sú aj pre mňa niektoré emócie záhadou a sama neviem, ako som k nim prišla, len intuitívne cítim, že presne tak sa v tej chvíli cítim

„Dobovky, v ktorých som mala možnosť hrať, mi vždy potvrdili a ukázali, že momentálne žijem v obrovskej slobode. Ako herečka som za ne vd'ačná, no zároveň som šťastná, že žijem v súčasnej dobe.“

daná postava. Ale nedokážem každú sekundu tejto postavy logicky opísať.

Takým filmom môže byť napríklad titul *V tichu* režiséra Zdeňka Jiráského, ktorý musel byť zaujímavou skúsenosťou aj preto, že ste v ňom hrali bez slov.

—— Áno, bola to mimoriadna skúsenosť, za ktorú som veľmi vďačná. Hrať bez slov bolo v tomto prípade v podstate jednoznačné, pretože situácie, ktoré moja postava zažívala, boli napísané tak, že slová neboli potrebné.

V súvislosti s týmto filmom by som spomenula aj divadelný projekt *Natálka*, ktorý je pre vás možno viac než len hereckou príležitosťou na vyjadrenie postoja.

—— Je to tzv. dokumentárna dráma, ktorá vznikla v Slovenskom národnom divadle ako jeden z projektov proti extrémizmu. Áno, takýto druh inscenácie by sa nedal hrať bez toho, že by sme súhlasili s odkazom celého projektu.

Herci často hovoria, že radi hrajú záporné postavy, lebo bývajú zaujímavejšie. Máte rada postavy, ktoré sa od vás povahovo líšia?

—— Áno, vždy je to zaujímavé. Často je to ťažšie, ale rozhodne vzrušujúce „cestovanie“.

Tu by som možno spomenula seriál *Bohéma* v réžii Roberta Sedláčka, kde cez postavu bohémskej Lily stvárnite herečku Natašu Gollovú. Užívali ste si všetok ten glamour a bohémstvo?

—— Stvárnňovať inú herečku z inej doby bola rozhodne zaujímavá skúsenosť. Namiesto glamouru a bohémstva som však pocítovala únavu z množstva hodín strávených v maskérni. A aj veľkú zodpovednosť za správnu českú výslovnosť. No veľmi ma bavila farebnosť a bohatá herecká plocha tejto postavy.

Už nejaký čas sú trendom minisérie, ktoré sú zaujímavé pre filmárov aj divákov. Ako vám vyhovuje práca na seriáli, teda na dlhodobejšom projekte, ako je *Bohéma* alebo *Svět pod hlavou*?

—— Pri týchto prácach som sa naučila množstvo vecí herecky aj ľudsky, som rada, že som mala možnosť zahrať si v dvoch kvalitných seriáloch. Práca na kvalitnom celovečernom filme je však pre mňa naďalej väčším priestorom na hlbšie city.

Viacere z filmov, o ktorých sme hovorili, sú dobovky. Ako sa vám hrá postava z iných čias? Aj keď je človek stále rovnaký, s tými istými problémami a radostami, doba predsa dáva správaniu isté nuansy, svoje urobí aj kostým...

—— Dobovky, v ktorých som mala možnosť hrať, mi vždy potvrdili a ukázali, že momentálne žijem v obrovskej slobode. Ako herečka som za ne vďačná, no záro-

veň som šťastná, že žijem v súčasnej dobe. A čo sa týka kostýmov, táto stránka hereckej profesie ma neustále fascinuje. Myslím, že nemám veľmi vycibrený cit pre módu a odev, preto sa vždy s obľubou zverím do rúk talentovaných výtvarníkov.

Nadviažem na predchádzajúcu otázku. Keď som sa kedysi pýtala Jana Třísku, či ho dobový kostým oslobodzuje, súhlasil. Je to tak aj u vás?

—— Dobový kostým pomáha nezabudnúť na vonkajškové stereotypy danej doby. Mám to veľmi rada a súhlasím s pánom Třískom. Dobrý kostým mi veľmi pomáha pri každej jednej postave.

Hovorí sa, že niet malých úloh. Súhlasíte?

—— Rozsahom malé úlohy existujú, ale herecky musíme všetky postavy stvárnňovať pravdivo. Ak herec prikývne na hocikajú rolu, musí ju zahrať najlepšie, ako vie. S rovnakým nasadením a energiou treba hrať nemú slúžku i napríklad Lily Krallovú z *Bohémy*.

Na akých projektoch pracujete teraz?

—— Mám roztočený film podľa novely *Piargy* od Františka Švantnera. A pred pár dňami (rozhovor vznikol 21. 10. – pozn. red.) som začala v komárňanskom divadle skúšať pôvodný maďarský muzikál *Povala*. ◀

Creative Europe Desk Slovensko informuje

Kancelária Creative Europe Desk Slovensko organizuje 3. a 4. 12. v Bratislave seminár a workshop PITCH IT! – The Art of Pitching so špičkovou európskou expertkou na pitching a komunikačné schopnosti Sibylle Kurz. Ovládať techniku pitchingu je nevyhnutnosťou nielen pre filmových producentov, ale v zásade pre kohokoľvek, kto potrebuje na svoj projekt finančné predpoklady sa každý môže naučiť pripraviť si lepšiu prezentáciu a zvýšiť tak svoje šance na úspech. Podujatie bude mať niekoľko častí: 3. 12. dopoludnia bude v Kine Lumière všeobecná prednáška o tom, ako správne „namiešať“ silnú a presvedčivú prezentáciu, 3. 12. popoludní a celý deň 4. 12. bude podujatie pokračovať tréningom v malých skupinách na konkrétnych projektoch (hraných, dokumentárnych aj animovaných). Prednáška je prístupná všetkým záujemcom (vyžaduje sa akreditácia), praktická časť iba účastníkom s projektom. Projekty musia obsahovať nasledovné materiály v angličtine: krátku synopsu (5 riadkov), dlhú synopsu (5 – 8 strán), krátku autorskú explikáciu (definícia témy, osobná motivácia realizovať projekt). Viac informácií nájdete na www.cedslovakia.eu, uzávierka prihlasovania je 23. 11. 2018.

— vs —

V Cottbuse sa predstaví aj tunajšia tvorba

V programe 28. ročníka Filmového festivalu Cottbus, ktorý sa uskutoční v dňoch 6. až 11. 11., bude zastúpené aj Slovensko, a to hneď v niekoľkých sekciách. Slovensko-český film **Backstage** (r. A. Sedláčková) tam bude dokonca súťažiť v sekcii filmov pre mladého diváka U18 Youth Film Competition. V sekcii Spectrum uvedie festival minisériu Českej televízie **Spravedlnost**, ktorá vznikla v réžii Petra Bebjaka a v spolupráci so spoločnosťou D. N. A. Production. V sekcii detských filmov sa zase bude premietiť šesť častí animovaného seriálu režisérky Kataríny Kerekesovej **Websterovci**. V dňoch 8. a 9. 11. sa navyše uskutoční koprodukčný trh filmových projektov Connecting Cottbus, kde sa v rámci Pitch Projects 2018 odprezentuje pripravovaný

film Michala Blaška **Obeť**. Producentom filmu je Jakub Viktorín zo spoločnosti nutprodukcia.

— jj —

Zo Slovenska do Vietnamu a na Kubu

Hneď niekoľko slovenských filmov sa dostane v rámci špecializovaných prehliadok do vzdialených kútov sveta. Vo Vietname sa počas novembra uskutoční Československý filmový festival, ktorého program je rozčlenený do dvoch miest: v Hanoji sa bude premietiť od 5. do 11. 11. a v Hočiminovom Meste od 12. do 14. 11. Každý deň bude projekcia jedného českého a jedného slovenského filmu; v oboch mestách sa predstavia tituly **Čiara** (r. P. Bebjak), **Fair Play** (r. A. Sedláčková), a **Perinbaba** (r. J. Jakubisko). V Hanoji sú okrem toho naplánované aj projekcie filmov **Piata loď** (r. I. Grófová), **Eva Nová** (r. M. Škop) a československej oscarovej drámy **Obchod na korze** (r. J. Kadár, E. Klos). V hlavnom meste Kuby sa v dňoch 6. až 11. 11. uskutočnia Dni slovenského filmu. V Havane tak diváci budú môcť vidieť snímky **Piata loď** (r. I. Grófová), **Out** (r. Gy. Kristóf), **Čiara** (r. P. Bebjak), **Špina** (r. T. Nvotová), **Stanko** (r. R. Boroš) a **Krva-vá pani** (V. Kubal). Hostami prehliadky budú producentka **Piatej lode** Katarína Krnáčková a režisér filmu **Out** György Kristóf.

— jj —

IDFA premietne 66 sezón

Na prestížnom Medzinárodnom festivale dokumentárneho filmu Amsterdam (IDFA) sa predstaví aj celovečerný debut slovenského režiséra Petra Kerekesa **66 sezón** (2003). Dostal sa tam vďaka výberu českej dokumentaristky Helyny Třeštíkovej, ktorá bude čestným hosťom festivalu a zostavila preň desiatku svojich najobľúbenejších dokumentov, kam zaradila i Kerekesov titul. IDFA sa uskutoční v dňoch 14. až 21. 11. V rámci festivalu sa pritom bude konať aj workshop IDFA Academy (15. – 18. 11.) pre európskych tvorcov dokumentárnych filmov, zameraný na pomoc novým talentom v oblasti produkcie, financovania a možnosti distribúcie filmov. Zúčastní sa na ňom aj mladá slovenská autorka Viera Lacková s pripravovaným filmom **Ako som sa stala partizánkou**.

— jj —

Tri bilbordy kúsok za Prešovom

Prešovský filmový festival PO.CITY, ktorého 9. ročník sa uskutočnil 8. až 14. 10. v miestnom kine Scala, sa radí k tým najlepším ilustráciám idey, že budúcnosť by u nás mali mať hlavne „vreckové“, komunitné, od červených kobercov a celebrit oslobodené festivaly so štábom priateľov, ktoré s triezvo nastaveným programom bojujú v hraničných oblastiach diváckeho záujmu. Pretože hlavne tam, kde nič nie je, má zmysel prebúdzajú pocity v každom hladnom oku. Ťažko sa tam však prekonávajú dlhodobé nánosy zanedbanosti bez patričnej podpory a povzbudenia (aspoň osobnou účasťou). PFF trvá celý týždeň a premieta bezpečne „po práci“: nedá sa nevšimnúť, len obchádzať.

Prvý: bulharská konštanta. K zostave ovených (**Western**) i aktuálnych (**Climax**) hitov v hlavnom večernom programe niet čo dodať. Pozoruhodný sled akcií tohto roku predstavoval bulharský program: filmy, masterclass, hostia (Irmena Čičikova z **Nedotýkaj sa ma**), miestna bulharská minorita. Dobrý ťah v správnej miere i v lokálnom kontexte. Druhý: komunita komunite. Najsilnejším zážitkom PFF sa napriek počiatočným obavám stala sekcia Domáce kraťasy, výber 10 filmov mladých domácich autorov, študentov (aj VŠMU, FAMU) alebo amatérskych tvorcov. Domáci najlepšie prítiahnu domácich. Kino sa zaplnilo kamarátmi, rodinami, spolužiakmi – prišli sa pozrieť na seba, ale aj prejavíť solidaritu. Kinematografia podobnými urban street films začínala.

Tretí: kotoľ sangrie. Ďalším správnym „vrcholovým“ ťahom týždňa bolo promptné využitie núkajúceho sa prvku „rozšírenia“ projekcie – t. j. popíjania sangrie počas filmu Gaspara Noého. Niet nad príjemne prekvapeného východniara v kine. Spolu: „A od Prešova v tým poľu...“ Obraz festivalu netvorí len počet bilbordov za mestom. Viac ako kdekoľvek inde, na tradičných festivaloch, tu ide o malé udalosti kina, správne ťahy budiace zvedavosť, familiárnosť, divácke zážitky. Bonusové gestá podpory či záujmu „z centra“ pomáhajú týmto malým podujatiam priateľov pre priateľov bojovať ďalej.

— Martin Kaňuch —

Marta Hlušiková

[spisovateľka]

Lásku k filmu som asi zdedila po svojom dedkovi, ktorý vyrástol vo Viedni a údajne večer čo večer chodil na nemé filmy. Hrou osudu sa tento milovník filmu ocitol v Trenčíne, kde pomáhal stavať kino Metro.

A v tom som trávievala nedeľné popoludnia. V mladosti ma zasiahli najmä dva filmy – Wajdov **Brezový háj** a Solanov **Boxer a smrť**. Tá nerovnosť šanci táborového utečenca Komínka a veliteľa koncentráku, pre ktorého sa väzeň stal iba živým vrecom, do ktorého sa búši! So zatajeným dychom som sledovala, ako sa to zmlátené vreco stavia na nohy, ako získava silu a skrýva ju na posledné zúčtovanie. A obľúbila som si – akože ináč – herca Štefana Kvietika.

Odvtedy ubehlo veľa rokov a moja záľuba v psychologických filmoch zostala. Jeden z nich ma nedávno mimoriadne milo prekvapil – **Eva Nová**. Bola som zvedavá, ako sa s hraným filmom popasuje dokumentarista.

Zdá sa, že Marko Škop sa s ničím nepasoval, jednoducho urobil film, na ktorý sa nedá len tak zabudnúť. **Eva Nová** ma možno zaujala preto, lebo som vo veku hlavnej hrdinky, ktorá si šance na svoje miesto na slnku dávno prepásla. Obdivujem Emíliu Vášáryovú, je to herečka svetových parametrov. Preto si mohla dovoliť stvárniť ľudskú trosku túžiacu po novej životnej príležitosti. Mohla si dovoliť spustnúť výraz tváre, ktorú kamera vôbec nešetrila. Pre niektorých ľudí bol vraj film nudný. Dnešná generácia potrebuje rýchlosť. No pre mňa tento film nudný rozhodne nebol, cítila som, ako to pod pokrievkou vrie. Som šťastná, že nemusím riešiť také hrozné veci ako Eva Nová. ◀

zásadné filmy

Juraj Lehotský [režisér]

— V období môjho detstva ma veľmi bavili české komédie. Boli to filmy, na ktorých sme sa smiali celá rodina. Napríklad *Marečku, podejte mi pero* a nezabudnuteľní herci Václav Lohniský, Jiří Sovák. Alebo film *Jak utopit doktora Mráčka* s výbornými hercami Šafránkovou, Hanzlíkom, Filipovským, Menšíkom. Mám pocit, že vzniklo priam čarovné obdobie s akýmsi jedinečným svetom, na ktorý rád spomínam.

— Pekné spomienky mám aj na film *Život je krásny* o otcovi, ktorý sa snaží zaistiť hrôzy vojny pred svojim malým synom. Roberto Benigni plný života napísal tento príbeh pre seba, pre svoj neopakovateľný charakter. Svojím herectvom a jedinečným príbehom dokázal rozosmiať aj rozplakať.

— Počas štúdia ma očarila *Záhrada* Martina Šulíka. Film bol v niečom iný, osobitý, mal svojskú poetiku a ako študent som odchádzal zo školskej projekcie veľmi zasiahnutý a zadumaný. Tešil som sa, že ako filmár možno niekedy natočím niečo aj ja. Dlho som si niesol v hlave atmosféru tohto filmu aj neopakovateľnú hudbu Vladimíra Godára.

— Počas štúdia dokumentárneho filmu, keď ma učil profesor Dušan Hanák, sme videli takmer všetky filmy od rakúskeho režiséra Ulricha Seidla. Jeho tvorba sa vyznačovala prienikom dokumentárneho a hraného filmu. Najviac ma fascinovali jeho *Psie dni* o vyprázdnenosti a absencii lásky u obyčajných ľudí na periférii Viedne. Práve tento film ma zaujal pre až dokumentárnu surovosť a autenticnosť. Prvý raz som videl hraný film zložený z hercov a nehercov.

— V tom čase ma však silne zasiahol aj úplne inak ladený film – *Hovor s ňou* od Pedra Almodóvara, ktorý mi priniesol zvláštny zážitok a potom som si kúpil aj jedinečný scenár filmu vydaný v podobe malej knižky. Opäť sa vo mne ozvali radosť a potešenie, že aj ja som filmár. Vďaka Almodóvarovej autorskej odvahe, jeho zmyslu pre fantáziu, zakomponovaniu zázraku do príbehu, výraznému ponoru do duše postáv. Je to smutný a zároveň obrazovo pestrý film, ktorý prináša životnú nádej.

— Bratia Dardennovci sú samostatná kapitola. Takmer všetky ich filmy ma silne zasiahli a ich poetika je mi veľmi blízka. *Mlčanie Lorny* a Jérémie Renier s jeho fantastickou pravdivosťou v postave feťáka, a krehká, empatická Artha Dobroschi ako albánska imigrantka. Úžasné spojenie dvoch jedinečných charakterov. Témy, ktoré Dardennovci prinášajú, mi pripadajú vždy aktuálne a dôležité. Veľmi som si obľúbil aj ich film *Chlapec na bicykli*, drámu o chlapcovi, ktorý nemá matku a odmietne ho vlastný otec. Pri tomto filme som intenzívne prežil ponor do duše dieťaťa, ktoré je zraniteľné a ľahko zneužiteľné. Silný a užitočný film.

— V súčasnosti ma zaujali dva filmy: *Toni Erdmann* a *Vážený občan*. Oba sú skvelé, majú presah, aktuálnu tému, je o čom rozmyšľať aj sa na čom smiať. Prienik drámy a komédie, to je žáner, ktorý ma dnes oslovuje. Prináša smútok, radosť i podnety na zamyslenie. ◀

— foto: Miro Nôta —

premiéry

› 1. 11. 2018

Bohemian Rhapsody

◀ USA, 2018, r. Bryan Singer, Dexter Fletcher ›
 hrajú: Rami Malek, Joseph Mazzello, Gwilym Lee, Ben Hardy, Allen Leech
 – dráma/životopisný/hudobný, 134 min., MP 12, CinemArt SK

Foxtrot ◀ Projekt 100

◀ Izrael/Nemecko/Francúzsko/Švajčiarsko, 2017, r. Samuel Maoz ›
 hrajú: Lior Ashkenazi, Sarah Adler, Yonaton Shiray, Yehuda Almagor, Shira Haas – dráma, 108 min., MN 15, ASFK

Luskáčik a štyri kráľovstvá

◀ *The Nutcracker and the Four Realms*, USA, 2018, r. Lasse Hallström, Joe Johnston ›
 hrajú: Keira Knightley, Mackenzie Foy, Morgan Freeman – dobrodružný/rodinný/fantasy, 100 min., MP 7, Saturn Entertainment

The Perfect Kiss

◀ Kanada, 2018, r. Tina Adams ›
 hrajú: Lucie Vondráčková, Liliana Komorowska, Sophie Gendron
 – komédia, 83 min., MP 12, Itafilm

› 8. 11. 2018

Climax ◀ Projekt 100

◀ Francúzsko, 2018, r. Gaspar Noé ›
 hrajú: Sofia Boutella, Romain Guillermic, Souheila Yacoub, Smile Kiddy, Claude Gajan Maude – dráma/hudobný/horor, 95 min., MN 18, ASFK

Dievča v pavúčej sieti

◀ *The Girl in the Spider's Web*, USA, 2018, r. Fede Alvarez ›
 hrajú: Claire Foy, Sylvia Hoeks, Lakeith Stanfield, Sverrir Gudnason – krimi/triler, 117 min., MN 15, Itafilm

Grinch

◀ *The Grinch*, USA, 2018, r. Yarrow Cheney, Scott Mosier ›
 v slovenskom znení: Ján Koleník, Juraj Kemka, Grétko Luprichová, Táňa Pauhofová – animovaný, 90 min., MP, CinemArt SK

Hunter Killer: Neviditeľný zabijak

◀ *Hunter Killer*, USA, 2018, r. Donovan Marsh ›
 hrajú: Gerard Butler, Gary Oldman, Common, Michael Trucc – akčný/triler, 121 min., MP 12, Bontonfilm

Ten, kto ťa miloval

◀ *Ten, kdo tě miloval*, Česko, 2018, r. Jan Pachel ›
 hrajú: Hynek Čermák, Eva Holubová, Lukáš Vaculík, Soňa Norisová, Václav Postránecký, Livia Bielovič – komédia/rodinný/krimi, 90 min., MP 12, Continental film

› 15. 11. 2018

Balón

◀ *Ballon*, Nemecko, 2018, r. Michael Herbig ›
 hrajú: Friedrich Mücke, Karoline Schuch, Alicia von Rittberg – dráma, 120 min., MP 12, CinemArt SK

Fantastické zvery: Grindelwaldove zločiny

◀ *Fantastic Beasts: The Crimes of Grindelwald*, Spojené kráľovstvo/USA, 2018, r. David Yates ›
 hrajú: Eddie Redmayne, Katherine Waterston, Johnny Depp, Jude Law – dobrodružný/rodinný/fantasy, 133 min., MP 12, Continental film

Inde

◀ Slovensko/Česko, 2018, r. Juraj Nvota, Marian Urban ›
 účinkujú: Alexander Mlynárčik, Ivan Jančár, Ruiz Fernandes, Eugen A. Cernan, Milan Knížák, Max Bruise – dokumentárny, 80 min., MP 12, ASFK

Súmrak

◀ *Napszállta*, Maďarsko/Francúzsko, 2018, r. László Nemes ›
 hrajú: Susanne Wuest, Evelin Dobos, Juli Jakab, Judit Bárdos – dráma, 142 min., MN 15, Film Europe Media Company

› 22. 11. 2018

Až príjde válka

◀ Česko/Chorvátsko, 2018, r. Jan Gebert ›
 – dokumentárny, 76 min., MN 15, ASFK

Creed II

◀ USA, 2018, r. Steven Caple Jr. ›
 hrajú: Michael B. Jordan, Sylvester Stallone, Dolph Lundgren, Tessa Thompson – športový, 130 min., MP 12, Forum Film

Dilili v Paríži

◀ *Dilili à Paris*, Francúzsko/Nemecko/Belgicko, 2018, r. Michel Ocelot ›
 v slovenskom znení: Martina Kapráliková, Dušan Cinkota, Juraj Hrčka, Renáta Rundová – animovaný/rodinný/mysteriózny, 95 min., MP, Film Europe Media Company

Mimi a Líza – Záhada vianočného svetla

◀ Slovensko/Česko, 2018, r. Katarína Kerekesová, Ivana Šebestová
 – animovaný, 60 min. (pásmo filmov), MP, Magic Box Slovakia

Mladí zabijaci

◀ *Assassination Nation*, USA, 2018, r. Sam Levinson ›
 hrajú: Odessa Young, Hari Nef, Suki Waterhouse – triler, 103 min., MN 15, CinemArt SK

Pat a Mat: Zimné dobrodružstvá

◀ *Pat a Mat: Zimní radovánky*, Česko, 2018, r. Marek Beneš ›
 – animovaný, 60 min., MP, Continental film

Úsmevy smutných mužov

◀ *Úsměvy smutných mužů*, Česko, 2018, r. Dan Svátek ›
 hrajú: David Švehlík, Jaroslav Dušek, Ondřej Malý, Ivan Franěk, Marika Šoposká – dráma/komédia, 92 min., MN 15, Bontonfilm

› 29. 11. 2018

Čertovské pero

◀ *Čertí brko*, Česko/Slovensko, 2018, r. Marek Najbrt ›
 hrajú: Jan Cina, Ondřej Vetchý, Judit Bárdos, Jan Budař, Marek Daniel, Jana Plodková, Václav Kopta – rozprávka, 99 min., MP, Continental film

Robin Hood

◀ USA, 2018, r. Otto Bathurst ›
 hrajú: Taron Egerton, Jamie Dornan, Ben Mendelsohn, Jamie Foxx, Paul Anderson – dobrodružný, 117 min., MP 12, Forum Film

Teheránske tabu

◀ *Tehran Taboo*, Nemecko/Rakúsko, 2017, r. Ali Soozandeh ›
 – dráma, 90 min., MN 18, ASFK

Vdovy

◀ *Widows*, USA, 2018, r. Steve McQueen ›
 hrajú: Michelle Rodriguez, Viola Davis, Elizabeth Debicki, Carrie Coon, Jon Bernthal, Colin Farrell, Liam Neeson – triler/dráma, 129 min., MP 12, CinemArt SK

Všetky Čonkove deti

Nová dokumentárna snímka Kapela režiséra Ladislava Kaboša zožala pozitívne divácke reakcie na 34. MFF vo Varšave, kde mala svetovú premiéru. Programový riaditeľ festivalu Stefan Laudyn ju dokonca zaradil na druhé miesto vo svojom rebríčku. Kapela je volným pokračovaním filmu Všetky moje deti z roku 2013, kde sa isté linky nového filmu iba črtajú a výraznú paralelu tvorí len prostredie.

Kaboš sa vracia na východné Slovensko, konkrétne do obce Veľká Lomnica, aby dokumentoval časť jej obyvateľov. V priebehu nakrúcania sa v rómskej osade formuje kapela, ktorá si dá neskôr názov Gypsy Band Lomnické Čháve. Nesúrodá skupinka hudobníkov Kaboša zaujme natolko, že sa rozhodne rozprávať príbeh jej členov. V expozícii autor predstavuje hlavné postavy filmu. V skupinovom zábere vidíme okrem iných aj dvoch harmonikárov, z ktorých jeden sa do úvodných scén dostal nedopatrením, jednoducho si chcel privyrobiť. Kaboš v snímke predstavuje členov hudobnej formácie aj pomocou titulok, čo vedie diváka k lepšej kognícii a rýchlejšiemu zorientovaniu sa v naratívnej línii.

Jedného z protagonistov snímky, Stanislava Čonku, diváci poznajú už z filmu *Všetky moje deti*, v ktorom pomáhal kontroverznému Mariánovi Kuffovi stavať v osadách murované domy. Rímskokatolícky kňaz Kuffa je hlavnou postavou prvej časti „filmového tandemu“, kde pôsobí ako mecenáš, no pred časom sa nemilo preslávil svojím cyklom kázni proti Istanbulskému dohovoru, ktorými šíri dezinformácie a nezmyselne prehlbuje strach z minorít. V *Kapele* sa Kuffa zjaví len letmo. Tentoraz pozorujeme práve Stana Čonku ako lídra „svorky“, cielavedomého a obetavého manažéra. Aktívne sa snaží presadiť kapelu a neustále do nej investuje čas aj peniaze. Zdá sa, že práve Čonka je jediným zodpovedným článkom v celom zlepení. Zastáva funkciu manažéra či akéhosi kapelníka, ale vo filme figuruje aj ako otcovská postava. Chlapcom z cigánskej bandy nechýba to bazálne a naozaj nevyhnutné – vrodenný talent a cit pre hudbu. No napríklad saxofonista Milan má nielen hudobné ambície, ako jediný z osady študuje na druhom stupni vysokej školy. Túžba po lepšom živote však nie každému a nie vždy zabráni opakovane založiť kontrabas.

Metaforicky vyznieva sekvencia, v ktorej sa manažér skupiny brodí bahnom v obleku a elegantných topánkach. V daždi zháňa členov kapely na koncert v domove dôchodcov. Filmové obrazy akoby sprítomňovali či zhmotňovali Čonkovo silné odhodlanie žiť lepšie a finančne stabilnejší život. Čisté formálne oblečenie je v prudkom kontraste so zanedbaným a znič-

ným prostredím. Napriek naozaj neľahkým sociálnym podmienkam v rómskej osade hudobníci nerezignovali, naopak, snažia sa uživiť svoje rodiny a zároveň si plniť sny. Dejová línia prekvapuje ďalším pozitívnym príkladom, keď Denis, syn Stana Čonku, otvorí v osade predajňu potravín.

Sociálno-hudobný dokumentárny film je obohatený o prvky žánru road movie, keď Lomnické Čháve cestujú v polorozpadnutej dodávke z Košíc do Bratislavy. Práve na cestách vzniká vizuálne najexpresívnejšia scéna, snímaná kamerou cez čelné sklo auta počas dažďa. Filmové obrazy pôsobia pokojne snovo, no zároveň ich výrazne dynamizujú pohyby stierača. Emocionálny „highlight“ prichádza s pozvaním kapely na Pohodu 2017. Michal Kaščák riskoval, ale vrátilo sa mu to v podobe jedného z najúspešnejších koncertov na danom pódiu.

Naratívnu vrstvu lemujú zväčša vtipné situácie, tie vyostrejšie sú sporadické a nemajú žiaden viditeľný hlbší dosah. Na kvalite filmu to však neuberá, keďže je zjavné, že primárnym autorským zámerom nebolo kritizovať a angažovať sa.

Hlavný kameraman Ivo Miko sníma v širokej škále veľkostí záberov, staticky i dynamicky, využíva aj výrazné rakurzy či ručnú kameru. Zvuková vrstva filmu je skutočne profesionálne zvládnutá. Okrem notoricky známych skladieb zaznejú aj typické rómske piesne a v rezkých rytmoch sa zrkadlí temperament protagonistov. Intenzívne pôsobia aj zretelné, avšak pre klaustrofobické kontajnerové prostredie hudobnej skúšobne deformované, tlmené zvuky a ruchy policajnej razie pre tradičnú bitku. Pomocou takejto filmovej metonymie sa Martinovi Králikovi a Jaroslavovi Fryšovi darí v danej sekvencii stupňovať napätie a vytvárať žiaducu hutnú atmosféru.

Kapelu definuje jemný, tragikomický humor rámcovaný existenciálnou problematikou. „Spievaj tak, ako plačeš. Srdcom,“ zaznie v jednej z replík pri scénach s kastingom na speváčku do kapely. Po pozretí filmu pochopíte, že tento konkurz je priam nemožné vyhrať...

Kapela (Slovensko/Česko, 2018) RÉŽIA Ladislav Kaboš SCENÁR L. Kaboš, Svatava Maria Kabošová

KAMERA Ivo Miko STRIH Michal Kondrla HUDBA Gustav Gábor a Gypsy Band Lomnické Čháve

MINUTÁŽ 80 min. HODNOTENIE ●●● DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 24. 10. 2018

Cirkus Rwanda (Česko/Slovensko, 2018) SCENÁR, RÉŽIA Michal Varga

KAMERA Jakub Jelen, Matěj Piňos MINUTÁŽ 75 min. HODNOTENIE ●●●¼ DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 13. 10. 2018

— text: Adam Straka / poslucháč audiovizuálnych štúdií na FTF VŠMU — foto: Filmtopia —

Až príliš nacvičený cirkus

Hit, Tell the Difference, to je názov predstavenia dvoch akrobatických súborov – českého Cirk La Putyka a rwandského Future Vision Acrobats. Úvodné stretnutia týchto skupín, prípravu predstavenia aj jeho realizáciu pozoruje so svojim štábom český dokumentarista Michal Varga, pre ktorého je Cirkus Rwanda celovečerným debutom. Na pozadí konfrontácie umeleckých poetik dvoch súborov chce priniesť správu o spolupráci diametrálne odlišných kultúr. Skutočnou správou je však spôsob podania.

— Pohľad na kultúrne rozdiely prepája všetky doterajšie filmy Michala Varga, ktorý má za sebou viacero ekofilmov kratšieho formátu z afrického prostredia a takisto priblížil divákovi Českej televízie názorové rozporenie obyvateľov východnej Ukrajiny v čase anektovania Krymu Ruskom. Práve pre zameranie sa na cudzokrajné kultúry a observačnú metódu, pri ktorej sa autorský rukopis dostáva do úzadia, by sme mohli jeho tvorbu zaradiť k projektom typu *Trabantem napříč Afrikou* (séria filmov obsahuje aj cestovanie po ďalších kontinentoch). Vargov celovečerný debut sa však od tohto smeru odkláňa. Okrem zaužívaného pohľadu belocha zo Západu na exotickú kultúru prináša aj pohľad akrobatov z Rwandy na stredo európsky štýl života.

— Film pozostáva z viacerých časových rovín, ktoré rámcujú premenlivé pocity hlavného protagonistu Rostu, principála súboru Cirk La Putyka. Už úvodný záber prezrádza, že Rosta nemá ďaleko k označeniu cholerik. Jeho výbušná, no aj otvorená povaha z neho robí katalyzátor všetkých udalostí. Pre diváka sa stáva akýmisi sprievodcom, či už sa s ním stotožní, alebo nie.

— Prvá časová rovina odhaľuje dvojicu rwandských akrobatov tápajúcich v novom prostredí českej metropoly. Rostova idea spoločného predstavenia získava prvé vážne trhliny v momente, keď zisťuje, že Rwandania nikdy nevideli trampolínu. Ďalšie nepríjemné zistenia pramenia z predstavenia ich schopností, ktoré pripomína skôr tréning laických nadšencov než profesionálnu akrobaciu.

— Druhá časová rovina situuje Rostu do Rwandy. Po úvodnom kultúrnom šoku sa česká delegácia začína v cudzom prostredí aklimatizovať a spoznávať osobné príbehy miestnych. Odhaľovaním osobností rwandských tanečníkov sa mení aj pohľad na ich akrobatické schopnosti – Rosta u nich nachádza špecifické dispozície, ktoré neskôr vkladá do predstavenia. No namiesto vytvorenia základu spoločného vystúpenia si vo Rwande skôr prehĺbi schopnosť empatie a nájde nové priateľstvá. Film sa však touto rovinou nekončí. Našťastie. Ak mal čitateľ pri predchádzajúcich vetách pocit, že dokument *Cirkus Rwanda* je akýmsi konštruktom zobrazujúcim

opakujúci sa naratív zmeny strachu a predsudkov na pochopenie cudzej kultúry a sympatie k nej, nebol ďaleko od pravdy. A hoci ide o pozitivistický a humanistický konštrukt, stále evokuje niečo umelé a v istom zmysle slova povrchné (ako pri spomenutej sérii filmov o cestovaní trabantom).

— Najcennejším sa film stáva v poslednej, tretej časovej rovine, keď sa celá skupina rwandských akrobatov presunie do Prahy. Spoločné posedenia a úvodné nácviky sa ešte nesú v priateľskej atmosfére, no s blížiacim sa termínom premiéry ich spoločného projektu sa u Rostu opäť prebúda cholerická povaha. To, čo je pre Afričanov voľnosť a radosť, je pre Rostu nedisciplinovanosť. Predchádzajúce zblíženie sa dvoch kultúr naráža na mantinely. Najväčšími sekvenciami vo filme sú diskusie vnútri rwandskej skupiny. Divákovi stredo európskeho pôvodu sa dostáva nelichotivého zrkadla. A to, čo je pre nás hektické pracovné nasadenie, je pre skupinu rwandských akrobatov nepochopiteľné ľpenie na dochvilnosti a netrpezlivosť. Implicitná pozícia dominantnejšieho postavenia belocha zo Západu, ktorú z filmu cítiť už od prvých záberov, dostáva vážne trhliny. Na príklade ich pokorného akceptovania pre nich neprirodzeného pracovného tempa sa odhaľuje nezmyselnosť takéhoto spôsobu života. Napokon si to uvedomuje aj samotný Rosta a namiesto precízne nacvičovaných kváziautentických pohybov Afričanov mení v predvečer premiéry časť vystúpenia a dáva vyniknúť ich spontánnosti a voľnosti.

— Akrobatické vystúpenie a film sú si v mnohom podobné. Aj napriek humanistickému posolstvu tvorcovia oboch diel pracujú s Afričanmi viac-menej stereotypne. Dôraz na posolstvo spájania a možnosti spolupráce rôznych kultúr sklzáva k cieleniu na emócie diváka, predstavitelia exotickéj kultúry sú primárne reprezentovaní cez svoje tragické osobné príbehy, chudobné pomery a až sekundárne cez ich autentickú radosť z možnosti medzinárodnej spolupráce. Tú badať až v tretej časti filmu, kde Varga venuje väčší priestor aj ich pohľadu a východiská rozprávania sa prehadzujú. ◀

Film ako bravúrna služba dejinám

Miesto všeobecných rukojemníkov, kapitánov či tlmočníkov prišiel v rámci účtovania s vytesňovanými dejinami adresný Toman, teda film o historicky reálnej postave Zdeňka Tomana, nosného aktéra komunistickej povojnovej nomenklatúry. Režisér a producent Ondřej Trojan sa k obdobiu pred Februárom a po ňom vyjadril s takým jasným postojom, že ním prežiaril aj náročnejší faktografický rozmer filmu.

Práve zásadný osobný postoj podopretý náležite rozsiahlym výskumom témy a zavŕšený bravúrnou realizačnou prácou zrodil dielo nepoddajnej kvality. Ako je Trojan v *Tomanovi* až vyzývavo plný satisfakcie a guráže porátať sa s bývalými mocipánmi, tak je maximálne zodpovedný voči klasickej výstavbe diela. Žiadne prívratne subjektívizmy, kameramanské rozmachy, štylistické prekvapenia, prudké prestrihy, herecké exhibície, hudobné a ďalšie artové provokácie či „úlety“ nesmú rušiť rekonštrukciu dobovej autenticity. Trojanovou vrcholnou autoritou nie je jeho autorské gesto, ale služba zanedbávanej či, ešte horšie, dezinterpretovanej minulosti. Film tu nie je nástrojom vnútorných besov autora, ale podaním anatomicky hodnoverného obrazu konkrétnych dejinných besov.

Ako sa štylistika diela podriaďuje objektívizovaniu dobovej skutočnosti, tak film potláča psychologizáciu či excentrickosť postáv, samoúčelné metaforizovanie či násilnú aktualizáciu. Žiadna výrazová avantúra nemá diváka odpútať od ponoru do Trojanovej skladby minulosti. Precízna jednoliatosť všetkých výrazových zložiek uľahčuje vnímanie náročnejšieho toku rozprávania s množstvom postáv a historických dejov. Titulkovanie dátumov a mien s funkciami priamo do filmových záberov síce ruší budovanú dôvernosť voči dejinám, ale má aj odcudzujúcu funkciu zobudiť diváka z prípadného ukolísania predstavou fikcie.

Korpus tejto „fikcie“, ktorá zotrela hraný dokument, charakterizuje okrem jednoliatosti aj výrazová úspornosť. Platí to pre použitie archívnych zložiek, pre hudbu, ktorá sa stala bytostnou súčasťou filmového tkaniva, pre minimalizovanie detailov i panorám, ako aj pre zobrazenie komunistickej brutality. Pri záberovaní sa uprednostňujú familiárnejšie celky alebo polocelky, radšej mierny pohyb miesto strihu a v rámci svojej dôraznosti sa kamera nebojí okázalejšej či inštruktážnej dikcie. Vie aj taktne postáť vzadu, napríklad pri finalizujúcej scénke štátnej zvole rozhodnúť o osude dieťaťa a prideliť ho novým rodičom. Jednotlivé sekvencie filmu sú akýmisi kratšími vetami či úsečkami, ktorých rytmizovanie a pointovanie utvára fresku doby. Film postupne vrství jej letokruhy ako temné siločiarly novej, nastupujúcej epochy. Aj s obrazom brutality zaobchádza

dza opatrne. Jediné zábery mučenia sú spojené s týraním žien a nemlúvňata. Toto prekročenie čiary je výstižným ukazovateľom novej ukrutnosti. A ak niečo spiritualizuje somatickú precíznosť a efektívnosť filmu, je to dym z cigariet, v ktorom sa reálna črta doby mení v opar fatálne obostierajúci postavy.

Edukačno-historický triler, ktorým Ondřej Trojan spolu so zohratým tvorivým tímom nainscenoval na plátno temné non-fiction, má popri svojej rezkej špiralovitosti viac podloží. Cez postavu Tomana, vedúceho zahraničnej rozviedky a zároveň bezostyšného priekupníka a svetáka, rozpoznáva klzkú mutáciu komunistickeho zmýšľania v bolševickú mocenskú priepasť, od ktorej sa ústredný hrdina filmu len tak-tak uchránil. Tak ako Toman zrádza, je sám zradený. Nejde pritom o konflikt kriminálnika so štátom, ale o obraz postupnej kriminalizácie štátu a o povojnový prepád stredoeurópskeho priestoru medzi východnú a západnú zónu.

Napriek ostráživosti vyspelých štátov vtedy hektické skrumáže záujmov, oslabených štátov a geopolitických prelomov tlačili na porušovanie diplomatických a cezhraničných kódexov. Pokušeniou využiť tento „hviezdny“ čas bežal naproti aj stranícky hochštapler Toman. Záverečný záber na jeho reálny pomník s Davidovou hviezdou predstavuje dokonanú konverziu dobového internacionalistu. Aktualizačné asociácie s témou dnešných utečeneckých vln vyvierajú z filmu úplne prirodzene, rovnako ako analógie s dobou po páde komunizmu, ktorá vyplavila z tela odumretého režimu mnoho bezzásadových podnikavcov. Ak chceme Trojanovmu *Tomanovi* niečo vytknúť, tak možno nedostatok väčšej pozornosti venovanej podobizni dobovej duše a srdca komunistu, novej viere, keď blúznivá nádej nemala len cynickú alternatívu a na perutiach tejto viery sa formovali mnohé predvojnové a povojnové elity.

Slovenské „špecifikum“ v exčeskoslovenskej pražskej dráme, pochopiteľne, nemá zastúpenie. Pomyselne to vynahradili výborné výkony slovenských hercov, ktorým dal film plnokrvné postavy a pevné režijné vedenie. Poslúžil im tak rovnako ako Trojanovým divákom, ktorí vedia oceniť jeho drsnejšie morality, ich gustióznu bravúru a potutelný humor. ◀

Toman (Česko/Slovensko, 2018) RÉŽIA Ondřej Trojan SCENÁR Zdeňka Šimandlová, O. Trojan

KAMERA Tomáš Syseľ HUDBA Michal Novinskí HRAJÚ Jiří Macháček, Kateřina Winterová, Roman Luknár, Kristýna Boková, Stanislav Majer, Táňa Pauhofová, Marián Mitaš, Lukáš Latinák, Ady Hajdu

MINUTÁŽ 145 min. HODNOTENIE ●●●● DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 18. 10. 2018

Až přijde válka (Česko/Chorvátsko, 2018) RÉŽIA Jan Gebert KAMERA Lukáš Milota STRIH Jana Vlčková HUDBA Johny Poupě

MINUTÁŽ 76 min. HODNOTENIE ●●●● DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 22. 11. 2018

— text: Daniel Kováčik /
literárny a filmový publicista
— foto: ASFK —

Myslia to dobre...

Peter Švrček je sympatický, inteligentný mladý študent archeológie. Okrem toho je však aj zakladateľom a vodcom paramilitárnej skupiny, ktorá si hovorí Slovenskí branci (SB). Zákon je na nich krátky, v stanovách nemajú nič protištátne, iba cvičia v lese so znefunkčnenými zbraňami a sem-tam priúčajú deti slovanskej hrlosti.

— Nemôžu nosiť výsadné znaky slovenskej armády, ale oni si pomaly, priamo pred očami verejnosti budujú svoju vlastnú. Až raz príde vojna, budú pripravení. Tri roky ich nakrúcal český reportér a dokumentarista Jan Gebert. Jeho film mal premiéru v sekcii Panorama na tohtoročnom Berlinale.

— Gebert na rozdiel od Klusákovho tematicky podobného, no štylizovaného *Sveta podľa Daliborka*, založeného na rekonštrukcii, dodržiava formálne princípy observačného dokumentu. Režijne je to menej angažovaný prístup, autor sa navonok nesnaží zaujať jednoznačný postoj. Necháva na divákovi, aby si urobil názor sám – zodpovednosť, ktorá je nie každému pochuti. V Nemecku mali problém s tým, že dianie pred kamerou dôraznejšie neodsudzuje. Dokonca mu vyčítali, že jeho film s brancami takmer sympatizuje.

— „Explicitný komentár by dokumentu uškodil. Mojm komentárom je príbeh,“ vyhlásil Gebert v rozhovore pre *Denník N*. Komentár má teda implicitnú podobu, artikuluje sa prostredníctvom dramaturgie. Napríklad rámcovanie príbehu zábermi na Švrčeka, ako sa oblieka pred zrkadlom – najskôr na maturitu (to je rok 2015), následne do maskáčov. Montáž vyznieva ako vývoj od nevinnosti k vine, od sympatického mladíka k ambicióznemu politickému manipulátorovi. Podobným rámcovaním je využitie klišé, že všetky totalitné ideológie potrebujú pracovať už s mládežou. Samostatná línia sleduje príbeh mladého novica – oblúbenca, ktorého hra na vojakov pohltí a postupne sa vypracuje na vyššiu šaržu.

— V skutočnosti nemôžeme hovoriť o čistom pozorovaní diania. Dramatická hudba v pozadí navodzuje hrozivú, znepokojivú atmosféru. Strih vytvára ironické kontrasty a juxtapozície. A najmä viaceré spontánne situácie sú výsledkom cielenej provokácie. Napríklad otázku o politických ambíciách, na ktorej sa Švrček nachytil, poradil redaktorka *Deutsche Welle* sám režisér... Ukázal, ako šéf SB – hotový spin doctor politického marketingu – pokrytecky blafuje a my mu pri tom vidíme do karát. A že išlo istým spôsobom o manipuláciu, priznáva v interview na *Aktuality.sk* aj sám tvorca: „*Takto nenápadne, ale verím, že účinne, som*

zasahoval do všetkých scén. Nechcel som sa spoliehať na to, čo branci sami ukážu.“

— Na druhej strane, takáto metóda je do určitej miery ospravedlniteľná. Gebert chce Švrčeka a spol. pristihnúť pri čine, podvratne demaskuje ich protirečenia, zmätenosť či dvojtvárnosť. Napríklad keď ich poslal, aby šli sami nakrútiť migrantov. Branci chcú pôsobiť prijateľne, Švrček preto neváha verbálne deklarovat, že utečencom treba pomáhať, lebo si „toho prežili dost“. A pritom sú schopní kričať na nich, že sú zberba! „Mal som si zobrať samopal,“ dávajú voľný priechod svojim skutočným pocitom a názorom. Slepá škvvrna? „Vedel som, že ich reakcia bude autentická, keď tam s nimi žiaden štáb nebude. Tak som im kamery požičal a oni reagovali spontánne,“ opisuje režisér v *Denníku N*.

— Podobných rozporuplných momentov má vo filme viac. Na slávnostnom prejave pred nastúpeným mužstvom šéf SB hlása abstinenciu; strih na oslavu po prejave – a odrazu by chcel zaviesť „chlast zadarmo“. Iste, je to asi len žart, nie? Lenže čo máme vlastne u brancov brať vážne? Keď tvrdia, že sú apolitickí a ideologicky neutrálni, a hneď nato prezentujú svoje ambície v politike, je to jednoducho absurdné. Aj oni chcú robiť tzv. nepolitickú politiku?

— Je otázne, prečo vlastne so zverejnením záberov s utečencami súhlasili. Dokonca aj s filmom ako takým sú vcelku spokojní. Jednoduchá odpoveď je, že napriek profesionálnemu vystupovaniu a premyslenej práci s médiami skrátka neodhadli, ako to celé môže v závere „vypáliť“. Podobne ako v prípade *Daliborka* zrejme vnímali nakrúcanie najmä ako seba propagáciu, no nevidia to, čo by si mal všimnúť (modelový) divák.

— Zložitejšia odpoveď ráta aj s možnosťou, že Švrček a spol. dobre vedia, ako masírovať verejnú mienku. Napokon, „aj negatívna reklama je reklama“ a „ak budú médiá chcieť, aj tak si to postrihajú“, aby SB vyzerali ako fašisti. Oni si však trúfajú vyhrať aj vojnu interpretácií a na hru s médiami pristupujú. Je z toho napokon obojstranný prospech – médiá majú svoju senzáciu, content provider zase potrebnú publicitu. ◀

Až do úplného konca, aký poznáme

Druhé desaťročie 20. storočia. Slečna si prišla vyskúšať klobúk? Úvod nového filmu Lászlóa Nemesa *Súmrak* ničím nenasvedčuje, že by sme mali mať na pamäti, čo bude nasledovať. Nekladie pred nás – hneď v titulku – brutálnu realitu historického faktu, pred ktorým zamierajú slová a zlyháva zrak. Robí čosi iné, a predsa také podobné, že sa porovnaniam so *Saulovým synom* zrejme nevyhne. Ani u autorky tejto recenzie, ktorá porovnanie dvoch filmov považovala za to najbanálnejšie rozhodnutie.

Pravdupovediac, Nemes neváha v *Súmraku* používať veľmi podobné režijné postupy, aké sme už videli v jeho predchádzajúcom filme. Až nepríjemne podobné. Záujem o protagonist(k)u otvára frontálnym záberom na tvár bez výrazu, potom ju, stále v detaile, sleduje striedavo spredu, z boku i zozadu. Zdôrazňuje jej zraniteľnosť i nepreniknuteľnú mátež, ktorou sa pohybuje pri sledovaní svojho ešte menej preniknuteľného cieľa. Dokonca sa Nemes znova rozhodol použiť aj 35 mm filmový materiál s rovnakým vysvetlením, že na rozdiel od digitálu dokáže vzbudiť emócie.

Tie však nevzbudzujú len materiál. Vzbudzujú ich opäť aj spôsob komponovania záberov, vedenia hercov, dôkladne prepracovaná zvuková stopa. A napriek tomu, že tentoraz je vo filme použitých aj množstvo celkových záberov či dokonca žánrových obrázkov dobového luxusu, stále svoju hrdinku necháva miznúť v tme a znova sa vynárať na svetlo. Teoretik vizuality Georges Didi-Huberman videl práve tento postup v kontexte existenciálneho významu holokaustu. Čo však teraz, keď je objektom záujmu „len“ prelom storočí, doba ornamentu, dekadencie, po ktorej nasledovala najväčšia katastrofa dejín (len preto, aby upadla do zabudnutia pred katastrofou ešte väčšou)?

Nie sú zabúdanie zmyslu a sklon ornamentalizovať podobné tomu, čo sa nakoniec donekonečna deje s pamäťou holokaustu?

Dva filmy spája takmer dokonale symetrický vzťah, ktorý je pritom postavený na symetrii binárnych opozícií. Mladá žena namiesto muža bez veku. Lesk luxusného klobučníctva, šaty, volány, perie, nadýchané účesy namiesto mŕtvolného popola padajúceho na tváre, otrhané handry, zem... Dobová hudba, ktorá rozrušuje prepracovanú a hrozivú symfóniu ruchov, namiesto jej takmer úplnej absencie v *Saulovom synovi*.

Ako si to mohol Nemes dovoliť, prirovnať týmto spôsobom drobnú rodinnú tragédiu k nevysloviteľnej hrôze šoa?

Je pravda, že pre diváka, ktorý ocenil význam *Saulovho syna*, bude zrejme ťažké vystúpiť z autorskej paradigmy. Myslím si však, že veľkosť Nemesa je práve v tom, ako dokázal proti sebe postaviť dva zdanlivo také protichodné fikčné svety, ako dokázal subvertovať – a tými istými prostriedkami! – dva žánre s takým odlišným „symbolickým kapitálom“, a pritom vytvoril film, ktorý bez problémov obstojí aj ako samostatné dielo. Nemes skrátka navracia pojmu autorského filmu jeho zmysel, schopnosť vytvárať cykly diel, ktoré sú schopné

komentovať sa navzájom, vyživovať sa, a súčasne sa mu zatiaľ darí neupadnúť do nebezpečia manierizmu. Myslím si, že všetky tie formálne dejá vo môžu zmyslu *Súmraku* len pomôcť: otvárajú otázky, na ktoré nikdy nenájdeme dostatočne vyčerpávajúce odpovede. Otázky zdanlivo banálne, a pritom také zásadné, napríklad: Prečo sú v úvode i závere oboch filmov použité podobné frontálne zábery na hrdinov, ktorí sa v nich tvária takmer navlas rovnako? Najprv zarážajú prázdnotou a potom, na prahu smrti, sa usmievaajú ako pred zjavením zázraku? Ak Nemes začal *Saulovho syna* nekompromisným titulkom o Sonderkommande, prečo sa tentoraz historická skutočnosť prvej svetovej vojny odhalí až v závere filmu?

O inšpiračných zdrojoch *Súmraku* by sa zrejme dalo napísať veľa. Začať napríklad dekadentnou literatúrou z prelomu storočí, pokračovať Viscontim, vrátiť sa k Faustovi a potvrdiť spriaznenosť so silnou transcendentnou vetvou maďarskej kinematografie, ktorá sa ťahá prinajmenšom od Tarra cez Mundruczóa až po Fliegaufa. Zabľúdiť. Klásť si otázku, či tentoraz Nemes predsa len

nesklzol na prah gýča, keď sa rozhodol históriu násilia, ktoré poznačilo rodinu ústrednej postavy Irisz, prepojiť priamo s cisárom a jeho temnými rituálmi. Podstatnejšie sa mi však vidí to, čo pre mňa ostáva určujúce aj v prípade *Saulovho syna*. Saulov syn, Iriszin brat ani cisár totiž v rámci Nemesových filmov nikdy neexistovali inde než vo svete hodnôt, ku ktorému sa môžeme alebo nemusíme upínať. Nikdy neexistovali v reálnom ani historickom čase – len v čase, ktorý by taký Eliade neváhal nazvať „in illo tempore“. V čase, ktorý aj desakralizovanému svetu čoraz extrémnejšej modernity (a prvá svetová vojna i holokaust patria medzi jej najvýstižnejšie symboly) dovoľuje spoznať zázrak a zachovať sa v súlade s ním – až do úplného konca sveta, aký poznáme. ◀

* Rozšírenú verziu textu čítajte na www.filmsk.sk.

Súmrak (Napszállta, Maďarsko/Francúzsko, 2018) RÉŽIA László Nemes SCENÁR L. Nemes, Clara Royer

KAMERA Mátyás Erdély STRIH Matthieu Taponier HRAJÚ Vlad Ivanov, Susanne Wuest, Björn Freiberg, Urs Rechn, Judit Bárdos

MINUTÁŽ 142 min. HODNOTENIE ●●●● DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 15. 11. 2018

Bum a koniec!

— text: Petra Sedláková / filmová publicistka —

— foto: Continental film —

— Tesne pred veľkolepou premiérou bola rozprávka *Keď draka bolí hlava* vychválená do nebies, na ktorých celou *věčnost* hviezdi česko-slovenská herecko-spevácka smotánka. Nehasnúce príbuzenstvo s našimi *sousedy* sa tvorcovia rozhodli umocniť okrem obsadenia a koprodukcie aj zle znejúcou „českou“ slovenčinou a „slovenskou“ češtinou. Po chvíli počúvania dialógov presýtených gýčom v kombinácii s absolútne nechytľavými a často aj nezrýmovanými piesňami ma rozbolela hlava natoľko, že pri pomyslení na ďalšie zotrvanie v kinosále by som radšej skamenela. Povedala som si však, že rovnako ako hrdinovia rozprávky sa so svojim nepriateľom hravo skamarátim. Príbeh, ktorý na rozdiel od môjho príkoria sotva súvisí s akýmkoľvek hlavybôlom, je predsa len určený deťom. A *prestože* som v podvedomí ešte stále vnímala hlas Igora Timka, pokúsila som sa do konca projekcie myslieť ako dieťa.

— Nasledoval celý rad bizarných situácií bez *napětí* či humoru a aj tá jediná postava s potenciálom dobre vymysleného charakteru (zloduch Blivajz) v tomto čudesnom

kontexte zanikla. Princezná Adélka a princ Janko by svojim *projevem* zapadli spíše do telenovely než do našej (vzhľadom na početné zábery moderných príbýtkov) ani zďaleka nie historickej domoviny a lesov, v ktorých hopká aj akási kengura. Pochutnáte si v nich na dobrotách originál od Marlenky a drak, raz ako 3D animácia, inokedy ako nadrozmerná *loutka*, naučí malého Tomíka, ako správne uhasiť oheň (toto treba naozaj vidieť na veľkom plátne!).

— Rozprávky mám rada, no pre túto zostáva jediné vysvetlenie – že to bol úlet. Pre tvorcov, pre mňa a asi aj pre deti. Ani tie nie sú hlúpe a predpokladám, že spolu so mnou netrpezlivo čakali, kedy sa neraz opakované „bum a koniec!“ stane skutočnosťou. ◀

Keď draka bolí hlava (Když draka bolí hlava, Česko/Slovensko, 2018) RÉŽIA Dušan Rapoš SCENÁR Petr Šiška, D. Rapoš KAMERA Ján Ďuriš STRIH Dušan Milko HRAJÚ Charlotta Gottová, Karel Gott, Miroslav Šimůnek, Ján Koleník, Kamila Magálová MINUTÁŽ 99 min. HODNOTENIE ½ DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 25. 10. 2018

O ľuďoch bez vlasti

— text: Eva Petrželová / poslucháčka audiovizuálnych štúdií na FTF VŠMU —

— foto: Reminiscencie —

— Na 19. ročníku MFDF Jeden svet v Bratislave mal v októbri premiéru slovenský dokument *Smutné jazyky* režisérky Anny Gruskovej. Zaoberá sa pre niektorých pomerne neznámou časťou našej histórie, ktorá súvisí s prítomnosťou karpatských Nemcov na Slovensku a s ich postupným miznutím z našej spoločnosti.

— Dokument ponúka divákovi mimoriadne široký pohľad na existenciu nemeckej menšiny, ktorá začala osídľovať tunajšiu časť Uhorska už v 13. storočí. Hodinový film sa venuje nielen jej jazyku a nárečiam, ale je kompletným prierezom jej dejín, kultúry, tradícií a folklóru. Hlavná téma (vymierajúce nárečia) sa tak sčasti stráca pod nánosmi materiálu a miestami vzniká nesúrodá mozaika. Ústrednou postavou je germanista Jozef Tancer, ktorý nás sprevádza po jednotlivých regiónoch Slovenska, kde ešte prežíva pomaly sa vytrácajúca komunita karpatských Nemcov. Navštevuje ľudí, ktorí cez svoju osobnú pamäť vytvárajú históriu a identitu celého etnika, a prepleťá tak ich dejiny s tými našimi.

— Za najproblematickejšiu pokladám nezaujímavú vizuálnu stránku filmu. Je to škoda, pretože to môže výrazne ovplyvniť divácku percepciu. Režisérka pracuje s klasickou kompozíciou striedania archívnych záberov a hovoriacich hláv, čo môže byť málo pútavé predovšetkým pre mladého diváka, ktorému by mal byť film určený. Vo výsledku sa totiž pozeráme na dokument o karpatských Nemcoch adresovaný najmä karpatským Nemcom.

— Napriek nedostatkom je však poslanstvo filmu pre dnešnú dobu veľmi dôležité. Je ním potreba poznania neznámych, i temných stránok našej histórie a potreba porozumenia a rešpektovania iných kultúr. Veď naša krajina bola multikultúrna už stáročia, nestáva sa ňou len dnes, ako mnohí tvrdia. ◀

Smutné jazyky (Slovensko, 2018) RÉŽIA Anna Grusková SCENÁR Jozef Tancer, A. Grusková KAMERA Viera Bačíková STRIH Darina Smržová HUDBA Boris Lenko ÚČINKUJÚ Jozef Tancer, Werner Scholz, Anna Čertíková, Helga Niklesová, Ivan Chalupecký MINUTÁŽ 60 min. HODNOTENIE ●● DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 15. 10. 2018

Česta do minulosti Čechov a Slovákov

— text: Erik Binder / filmový publicista —

— foto: Filmpark production —

— *Svetlé miesto* Dušana Trančíka pôsobí v konkurencii súčasných slovenských dokumentárnych filmov vyzretejším a súdržnejším dojmom ako väčšina tvorby jeho mladších kolegov. Režisér sa nezameriava na horúce témy súčasnosti, vydáva sa do hlbokej minulosti Čechov a Slovákov, no jeho film je aktuálny aj vzhľadom na to, že tento rok oslavujeme sté výročie vzniku prvej Československej republiky a pripomíname si aj 25. výročie rozdelenia spoločného štátu.

— *Svetlé miesto* nemá ambíciu pokryť všetky dôležité mílniky posledných sto rokov. Trančík sústreďuje pozornosť na konkrétne miesto, na kúpele v Luhačovicach, kde sa stretávali mnohé významné osobnosti našich dejín. Vznikali tu totiž základy budúceho spoločného štátu. Režisér kombinuje „hovoriace hlavy“ viacerých historikov a etnografov s dobovými fotografiami, krátkymi vstupmi folklórnej skupiny a inscenovanými scénami poukazujúcimi na históriu. Vďaka tejto rytmizácii sa mu darí udržať pozornosť diváka. Ten je počas necelých hodiny zahľtený

množstvom informácií, zrejme ani nie je možné zachytiť všetko na prvý raz. *Svetlé miesto* tak plní dokonale svoju edukačnú funkciu a vzbudí u každého vnímavého diváka záujem získať ďalšie informácie o problematike. Prípadne aj vydať sa na cestu po stopách krásnych stavieb architektu Dušana Jurkoviča, ktoré sú poznávacím znamením nielen uvedeného kúpeľného mestečka.

— Sekvencie mapujúce moderné obdobie našich dejín po osamostatnení sa Česka a Slovenska snímku tak trochu rozdeľujú na dve časti, ale pohľad na našich štátnikov v 90. rokoch nepochybne vyvolá v kine úsmev. ◀

Svetlé miesto (Slovensko, 2018) RÉŽIA Dušan Trančík SCENÁR D. Trančík, Blanka Petráková KAMERA Michal Černý STRIH Peter Sedláček HUDBA Marek Šurín ÚČINKUJÚ Filoména Konečná, Michal Konečný, Viera Drahošová, Jindřich Šimurda, Blanka Petráková, Vladimír Šumšal, Miloš Stehlík MINUTÁŽ 56 min. HODNOTENIE ●●●● DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 27. 9. 2018

Skrytý pôvab prírodného kmeňa

— text: Mária Nikelová / absolventka audiovizuálnych štúdií na FTF VŠMU —

— foto: ASFK —

— Pavol Barabáš je skúsený dokumentarista a kameraman, ktorý zo svojich ciest prináša okrem množstva nádherných záberov aj príbehy zo sveta vzdialeného nášmu bežnému životu. *Tieň jaguára* je putovaním štyroch dobrodruhov do venezuelského pralesa, kde sa majú podľa dohody stretnúť počas splnu s domorodým kmeňom. Jeden z členov expedície sa pred rokom v tejto oblasti zúčastnil na horolezeckej výprave a práve preto film otvárajú fascinujúce zábery na skaly.

— V prvej časti dokumentu sa začína dobrodružné putovanie cestovateľov za kmeňom Hodi. Barabáš ukazuje krásy prírody, cestu dopĺňa komentovaním udalostí aacity účastníkov ilustruje aj tamojšia fauna a flóra.

— Druhou časťou filmu je dosiahnutie cieľa – stretnutie s príslušníkmi kmeňa a pozorovanie ich bezprostredného života. Sú mierumilovní, srdeční, veria v duchovné sily a sú úzko spätí s prírodou, z ktorej si berú len to, čo potrebujú na prežitie. Barabáš s dôrazom upozorňuje na to, že neničia svoje životné prostredie, nekričia na seba, spo-

ločne ďakujú za úrodu, pripravujú jedlo a stravujú sa. V porovnaní s filmom *Suri* (2015) je *Tieň jaguára* viac zameraný na komentár cestovateľov, ktorí mali možnosť spriatelíť sa s ľuďmi z kmeňa Hodi. Autenticita nechýba ani obrazom putovania pralesom, vďaka spôsobu snímania zažívame atmosféru okolia i nástrahy terénu.

— Dokument *Tieň jaguára* odhaľuje život jedného z mála kmeňov, ktoré sa nachádzajú v krajine nedotknutej civilizáciou, a divák si postupne uvedomuje, že takýto život v harmónii s prírodou, kde je hlavnou prioritou súdržnosť členov spoločnosti a zabezpečenie potraviny, je možno krajší a radostnejší ako ten náš moderný. ◀

Tieň jaguára (Slovensko, 2018) SCENÁR, RÉŽIA, KAMERA Pavol Barabáš STRIH Róbert Karovič HUDBA Martin Barabáš MINUTÁŽ 67 min. HODNOTENIE ●●●● DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 11. 10. 2018

MARTIN CHLPIK

Vo Film.sk sa vraciame k staršej rubrike Ako ďalej, absolvent?, aby sme predstavili začínajúcich filmárov, zistili, aké skúsenosti získali počas štúdia a s akými predstavami a ambíciami vstupujú do profesionálneho života. Tentoraz prinášame vyjadrenia absolventa Ateliéru kameramanskej tvorby Filmovej a televíznej fakulty VŠMU Martina Chlpeka, ktorý získal niekoľko cien za kameru v študentskom filme Chronos (r. Martin Kazimír).

Praktická i teoretická časť výučby na VŠMU je na vysokej úrovni. Praktická prebieha už od prvého týždňa štúdia, keď sa tvorí takzvaná nultá tímovka, a pokračuje celých päť rokov. V prvých ročníkoch sa točí veľa, je tam najviac cvičení, ktoré treba odovzdať či už priamo v ateliéri kamery, alebo v iných ateliéroch, kde sa len výnimočne točia cvičenia bez pomoci kameramanov. Teoretickú časť vyučujú profesori s veľkými znalosťami vo svojom odbore. Na každej prednáške sú pripravení vysvetliť študentom nejasnosti a pomôcť im dosiahnuť čo najlepší výsledok v praxi.

Na štúdiu na VŠMU si najviac cením voľnosť, ktorú vám profesori dávajú. Bez nej by ste boli ako umelec stratený. To však neznamená, že vás len tak nechajú robiť si, čo chcete, skôr vás navádzajú na správnu cestu a podporujú silné stránky jednotlivých študentov.

Škole by určite prospela kombinácia starších, skúsených profesorov s mladými, ktorí by priniesli istý druh trendov a zároveň by poukázali na riešenia problematických situácií na základe príkladov zo súčasnej praxe. Bolo by takisto fajn zaviesť striktné pravidlá na odovzdávanie projektov. Študenti radi odkladajú deadliny, prenášajú si predmety alebo využívajú neskoršie termíny, no v reálnom svete by ste len ťažko vysvetľovali klientom alebo producentom, prečo si povinnosti neplníte načas.

Konkrétne predstavy o svojom ďalšom pôsobení zatiaľ nemám. Riadim sa tým, čo príde. Väčšinou sa venujem jednému dlhšiemu, dlhodobějšímu projektu a ten dopĺňam malými. Momentálne som naozaj šťastný zo všetkých príležitostí, ktoré dostávam, a nemám potrebu to meniť. Bol by som rád, keby som vedel zrealizovať pár vlastných projektov, na ktoré nemám momentálne čas. Verím, že aj to príde a budem sa im môcť naplno venovať. Ciest je veľa a ide o to, čo chce človek robiť. Myslím si, že skôr či neskôr si každý nájde uplatnenie, len si treba vybrať, robiť pre daný typ projektov maximum a často aj mnohé obetovať.

Po škole som si našiel istý okruh ľudí, s ktorými sa snažime tvoriť a zlepšovať sa od projektu k projektu. Či už je to spolupráca, ktorá vznikla priamo na VŠMU, alebo ide o už zabehnutých tvorcov, ktorých som mal šťastie spoznať mimo školy. Pre mňa je vždy najpodstatnejšie podať stopercentný výkon. Je dôležité venovať sa projektu už v predprodukcii, rozmýšľať nad svetlom alebo pohybom kamery vždy v prospech vyrozprávania príbehu audiovizuálneho diela. Priamo počas filmovacieho dňa sa natočí väčšinou len to, čo sa vymyslí a pripraví vopred, potom na to už nie je čas. Zároveň sa vždy snažím veci točiť tak, aby sa mi páčili a bavili ma. Verím, že práve na základe takejto práce si režiséri vedia vybrať, či som, alebo nie som vhodný na konkrétny projekt.

Momentálne sa snažim pracovať na rôznych reklamných projektoch a dokumentoch. Reklamy vnímam ako veľmi dobrý tréning pohotovosti a obratnosti počas natáčania. Či už je to komunikácia v štábe, alebo riešenia komplikácií, ktoré spravidla nastávajú. Samozrejme, oceňujem nespočetné množstvo svetelných situácií, ktoré si môžem ako kameraman vyskúšať. Za to som veľmi vďačný. A verím, že čoskoro príde aj nejaký projekt dlhometrážneho filmu pre kiná. ◀

— spracoval: Daniel Bernát —

AFCI CINEPOSIUM LOS ANGELES

V Los Angeles sa v septembri konala konferencia Cineposium, ktorú organizovala Medzinárodná asociácia filmových agentúr (Association of Film Commissioners International – AFCI).

Zúčastnili sa na nej zástupcovia viac ako sto filmových agentúr sveta a nechýbala tam ani manažérka Slovenskej filmovej agentúry (SFA) Zuzana Bieliková.

Filmový priemysel v USA má viac ako 120 rokov a je najväčší, najstarší a najvýnosnejší na svete. Vlani generoval približne 10,24 miliardy dolárov. Z dosiahnutých príjmov pripadá zhruba 10 miliárd na Hollywood, kde sídlia hlavní hráči filmového priemyslu vrátane poskytovateľov streamového obsahu a audiovizuálnych služieb, ako sú napríklad Netflix alebo Amazon, ktorí čoraz častejšie presúvajú výrobu vlastných filmov a seriálov do Európy. Ide o veľké nadnárodné spoločnosti s miliardovými ročnými obrátmi, ktoré produkujú vlastný audiovizuálny obsah s celosvetovým odbytom.

Okrem producentov sídli v Hollywoode aj Medzinárodná asociácia filmových agentúr, profesionálna organizácia pre zástupcov filmových agentúr na celom svete, založená v roku 1975. Združuje a zastupuje viac ako 300 mestských, krajských, štátnych, regionálnych a národných filmových agentúr na šiestich kontinentoch. SFA sa už krátko po svojom vzniku v júni 2018 stala členom AFCI.

Na septembrovej konferencii AFCI Cineposium sa školili zástupcovia filmových agentúr a prezentovali sa nové trendy vo filmovom priemysle. Jej program sa skladal z dvoch častí. Prvý deň bol tzv. B2B deň, ktorý zastrešovala streamovacia platforma Netflix. Išlo o celodennú prezentáciu produkčných spoločností, keď vedúci predstavitelia významných filmových a televíznych štúdií, ako aj nezávislí producenti predstavili pripravované projekty a svoje predstavy o lokalitách nakrúcania a potrebnej filmovej infraštruktúre. Na tomto programe sa zúčastnilo desať spoločností: Gunpowder & Sky, Blumhouse TV, Creative Projects Group, PGA International, Branded Pictures Entertainment, Starz, Netflix, Crackle, HBO a New Republic Pictures. Vo svojich vyjadreniach sa veľmi často odvolávali na skúsenosti s nakrúcaním v Maďarsku alebo Bulharsku. Absolvovala som aj osobné stretnutia s producentmi, ktorí po úvodnom predstavení činnosti Slovenskej filmovej agentúry väčšinou skonštatovali: „Czechoslovakia is great!“ Pri všetkej úcte som najprv uviedla na pravú mieru geopolitické pozadie a potom som im predstavila jedinečné filmové lokácie na Slovensku, profesionálne

zázemie, systém podpory audiovizuálneho priemyslu, vysokú úroveň poskytovaných služieb aj kreativitu a profesionálnosť slovenských filmových štábov. Či tieto informácie padli na úrodnú pôdu, uvidíme časom, ale zjavili sa už prvé lastovičky v podobe avizovaných obhládok lokácií pre pripravovaný seriál Netflixu.

Druhá časť programu konferencie trvala dva dni a tvorili ju panelové diskusie s filmovými profesionálmi, ktorí poodhalili nové trendy vo filmovom priemysle a radili zástupcom filmových agentúr, ako reagovať v kritických situáciách, ktoré sa môžu vyskytnúť. Jeden z panelov sa venoval otázke, či vizuálne efekty nenahradia reálne lokácie. Tvorcovia síce čoraz častejšie vyhľadávajú neopozerané lokácie, aby dodali svojim projektom na atmosfére a autentickosti, no filmový priemysel sa dostáva na križovatku. Fanúšikovia sci-fi a fantasy sa tešia z technologického pokroku, ktorý umožňuje, aby sa dej filmu odohrával na inej planéte a superhrdinovia robili kúsok, aké by ľudskí kaskadéri nikdy nedokázali. Vzniká tým aj riziko, že sa úplne vytratí pocit realizmu a hraný film bude pôsobiť len ako produkt počítačovej animácie.

Počas niekoľkých panelov a diskusií rezonovala medzi zástupcami filmových agentúr téma výrazného nárastu významu poskytovateľov streamového obsahu. Najvýznamnejší z nich je v súčasnosti Netflix, ktorý má 130 miliónov odberateľov vo viac ako 190 krajinách. V tejto chvíli má vo vývoji 200 programov a na ďalší rok ich pripravuje až 720, čo by si pred desiatimi rokmi len ťažko vedel niekto predstaviť. Zmena správania konzumentov filmov a TV seriálov, ktorí čoraz častejšie vymieňajú pozeranie klasickej televízie či návštevu kina za pohodlie streamovacích platforiem, vyvoláva otázku, či sa spoločnosť ešte viac neuzavrie do svojich bublín na sociálnych sieťach a nestratí motiváciu skutočnej sociálnej interakcie, ktorú ponúka aj návšteva kina.

Na konferencii AFCI Cineposium v Los Angeles sa zúčastnilo viac ako 100 zástupcov filmových agentúr, ktorí si vymieňali svoje skúsenosti, kontakty a nápady, čo budem môcť využiť aj v prospech našej agentúry. ◀

Filmári ocenení za odvahu

V roku osmičkových výročí sa dňa 4. októbra spomínalo v Kine Lumière v Bratislave na neslávne augustové dni roku 1968.

Počas slávnostného večera bez pátosu a takmer v rodinnej atmosfére si tam na podujatí pod názvom August 1968 prevzalo sedem slovenských tvorcov ocenenie Dlačobná kocka '68 za odvahu, s akou sa v pohnutých dňoch postavili do ulíc s kamerou a zaznamenali autentické udalosti. Vďaka nim vznikli vzácne dobové dokumenty pre ďalšie generácie.

Na podujatí sa premietli filmy reflektujúce obdobie od augusta 1968 až po január 1969. Diváci v plnej sále videli dokumentárny film o obrodnom procese v Československu v roku 1968 Čas, ktorý žijeme, sugestívnu výpoveď o spoločnosti a obraz historických udalostí od zimy 1967 do leta 1968, mimoriadne vydanie Týždňa vo filme – strihový dokument z augustových udalostí Čierne dni a do tretice dokumentárny film o pohrebe Jana Palacha Tryzna.

„Slovensko je špecifické v tom, že po rozdelení Československa sa u nás na osmičkové výročia nepozeralo s takou dôslednosťou ako v Českej republike, kde pri tejto príležitosti vzniklo mnoho dokumentárnych filmov, publikácií či vedeckých konferencií. O to viac ma teší, že sme sa v spolupráci so Slovenskou filmovou a televíznou akadémiou rozhodli udeliť ocenenia Dlačobná kocka '68,“ povedal Peter Dubecký, generálny riaditeľ Slovenského filmového ústavu, ktorý bol hosťom večera. Jeho slová potvrdil estetik a filozof Peter Michalovič a dodal, že „rok 1968 je udalosťou, ktorá sa spomína predovšetkým s inváziou armád Varšavskej zmluvy. Je to v poriadku, lenže nie je dôležité spomínať iba tých, ktorých sme nevolali a prišli, ale aj tých, ktorí im čelili, a to, čo príchodom okupantov postupne mizlo zo spoločnosti.“

Ocenenie Dlačobná kocka '68, ktorého autorom je umelecký sklár Palo Macho, si prevzali žijúci tvorcovia, ktorí participovali na spomínaných filmoch. Sú to Rudolf Urc, Margita Černáková, Yvonne Hanúšková, Vladimír Holloš, Pavol Forisch, Dušan Trančík a Milan Černák, cena patrí aj Alexandrovi Strelingerovi, Jurajo-

vi Lexmannovi, Rudolfovi Ferkovi a Ivanovi Húšťavovi, ktorí sa na udeľovaní nemohli zúčastniť. „Čím ďalej, tým viac si uvedomujeme nebezpečenstvo našej vtedajšej práce a za to by som sa chcel všetkým členom štábu poďakovať a vzdať hold tým, ktorých je, bohužiaľ, väčšina a tohto dňa sa nedožili. Vtedy sme ako keby prvýkrát pocítili, čo je to byť filmovým spravodajcom. Pocítili sme, že je našou povinnosťou zachytiť nielen reálny obraz toho, čo sa deje, pre našich súčasníkov, ale aj odovzdať akýsi pravdivý odkaz pre budúce generácie. Mnohí sme za to roky pykali, postihlo to naše rodiny, ale nikdy som svoje rozhodnutia z augusta 1968 nelutoval a všetko by som urobil znova,“ povedal Milan Černák v ďakovnej reči za všetkých tvorcov.

Na dôležitosť reflektovať neľahké obdobie i na charakter filmárov zaznamenať ho napriek možným komplikáciám upozornil aj režisér Martin Šulík, ktorý váhu takéhoto rozhodnutia chápe najmä ako tvorca. „Dnes, s odstupom času, si len ťažko dokážeme predstaviť situáciu, v ktorej sa ocitli muži s kamerami v ‚čiernych‘ dňoch augusta 1968. Stáli oproti rútiacim sa tankom v uliciach slovenských miest, podávali správu o okupácii, zaznamenávali tragické momenty, v ktorých umierali ľudia. Niektorí z nich hovoria, že v dňoch po príchode vojsk zažili najslobodnejšie obdobie svojho života. Tanky v uliciach ich paradoxne zbavili strachu. (...) V momentoch, keď strácam vieru v zmysel filmárskej práce, vraciam sa aj k práci kolegov, ktorí dokázali nakrúcať vo vypätých augustových dňoch aj za cenu straty všetkých životných istôt,“ uviedol pred oceňovaním a zdôraznil, že práve oni svojimi zábermi ukázali pravdu a tá oslobodzuje. Za to im patrí veľká úcta. ◀

Mnoho rôznych svetov

Téma 19. ročníka MFDF Jeden svet (11. – 16. 10. v Bratislave, 15. – 18. 10. v Košiciach) provokuje svojou opačnosťou. Slogan Shut Up! má „upozorňovať na hlas tých, ktorých chcú ‚mocní‘ umlčať, a vyzývať, aby sme neostali ticho“. Názov Jeden svet môžeme vnímať podobne. Ako upozornenie, že svet síce nie je jednoliaty a jednotný, no máme len tento jeden, preto by sme sa oň mali viac zaujímať a riešiť to, čo ním lomcuje. Pozitívne správy. Myslím si však, že festival predsa len trochu nadužíva slovo „riešiť“. Snaha o „scitlivenie“ je mi sympatickejšia a je realistickejšia.

Jeden svet potrebuje trpezlivého a sústredeného diváka, pripraveného citlivo vnímať predkladané témy. Cinefil či filmový dobrodruh sa môže nudiť. Divák Jedného sveta väčšinou neočakáva veľké filmové zážitky. Ale o tie asi ani nejde. A predsa to znie paradoxne.

Fotogénia, autorstvo, výrazovosť je v úzadí. Všetko je podriadené téme, filmy sú informačne nasýtené, no niekedy príliš statické. Hovoriace hlavy, televízna estetika, komentár zdvojujúci obraz... Jasné, hovoriace hlavy nemusia byť nevýhodou, ak majú čo povedať. Aj napriek tomu by som si niekedy o danej téme radšej prečítal knižku. Napríklad Stratégiu antilop, v ktorej autor zapisuje viac-menej vo forme orálnej histórie osudy ľudí v dnešnej Rwande. Tu slová kričia bez obrazu. Bez konkrétnych tvárí.

Jeden svet, zdá sa, pracuje s filmami až v druhom pláne. Ich kvalita je veľmi nevyrovnaná. Niekedy „len“ podnecujú diskusiu. Tú sprievodnú časť však festival zvláda dobre. Ak téma človeka zaujme, môže sa dozvedieť viac.

V rámci korektnosti treba spomenúť víťazov súťažnej sekcie Slovensko a Česko za ľudské práva. Cenu Jedného sveta si odniesol titul Až príjde válka (r. J. Gebert) a Zvláštne uznanie patrí dokumentu Hranice práce (r. A. Rychlíková). Cenu divákov získala environmentálne zameraná Azúrová (r. K. Holden).

Chcem však priblížiť tri iné filmy, z môjho pohľadu najkvalitnejšie z tej časti programu, ktorú som zaznamenal. Zhodou okolností mali všetky premiéru už pred rokom v súťaži Medzinárodného festivalu dokumentárnych filmov v Amsterdame (IDFA). Bratislavský Jeden svet sa teda pre mňa ocitá z filmovej stránky v najlepšom svetle vtedy, ak ho beriem ako kanál, cez ktorý dovidím až do Amsterdamu.

Prvý zárez. Aura protagonistu je niekedy výrazná až tak, že sa jeho meno ocitne i v názve filmu – tak je to s Osamelým bojom Thomasa Reida. Thomas je farmár a je to zástupca jedného videnia sveta, ktorý stojí tvárou v tvár proti inému svetu. Jeho pozemok chce odkúpiť nadnárodná spoločnosť a spočiatku jej pomáhajú aj írské úrady. Thomas zatiaľ ticho pozoruje, ako i my pozorujeme jeho. Neartikulovane. Thomas je sám. ◀

Mariš je moderná otrokyňa. Upratuje, varí, pracuje v továrni. Za odmenu si môže ustlať na gauči a dostane cigarety. Fajčenie je tu modernou modlitbou, vyfúknuťou do ticha. V Maďarsku. A vedeli sme, že i tam je mnoho rôznych svetov? Film V zajatí divákovi počiatočnú situáciu osvetľuje, ale neodovzdáva sa mu úplne, je vnímavo dramaturgicky vyriešený. Mariš je obeťou jedného videnia sveta. Originálny názov filmu je reflexívnejší: A Woman Captured. Žena bez mena, bez identity. Toto bol áčkový zárez.

A mám ja vôbec šancu napísať (a urobiť) niečo tak, aby výsledok bol viac než „len“ text o áčkovom záreze (a prítomnosť na premietaní/prejavenie záujmu)? Nevieť na to odpovedať.

Za oponou jedného sveta prebieha konfrontácia. Nie je ľahké čeliť fašistom, pokúšať sa viesť dialóg. Ženy Zlatého úsvitu sú protagonistkami jediného pohľadu na svet, zatiaľ čo ich mužské polovice (!) sedia v base. Rituálne pokriky strážnikov a ich prívržencov, pozdravy, javy konšpiračné a násilné. Všetko na hranici svetov pivnice a balkóna s výhľadom na centrum Atén.

Tieto filmy reprezentujú tri sekcie. Zhora nadol sú to Hrdinovia a hrdinky, Slepá škrvna a Máte právo vedieť. Silného jednotlivca strieda jednotlivec neviditeľný, topiaci sa v každodennosti, bez možnosti výberu. Následne sa perspektíva rozširuje k vlnám nacionalizmu a extrémizmu, k bezpráviu a nespravodlivosti v globálnom meradle. Sekcií a tém je, samozrejme, viac, na festivale sa do istej miery preberalo snáď všetko, čo práve hýbe svetom. Okrem iného aj svet Jána Kuciaka a svet Oleha Sencova. Tu sa mikro- a makrosvet spájajú. Ale film, podobne ako človek (divák), nič nemení a nerieši svojou prostou existenciou (v sále). Na vytvorenie pohybu je potrebný kus šťastia (z pohľadu aktivistu/tvorcu), resp. kus veľkého nešťastia, ak sa na vec pozrieme z druhej strany. Hýbe to nami, našimi vnútornými ja. Milióny maličkostí. Na konci dňa ma však stále trápi môj letný a rozmazaný pohľad. Letný a rozmazaný pohľad Jedného sveta. ◀

Červená korytnačka je pomalý film. A som na to hrdý

Keď bol na dovolenke, plával v mori okolo korytnačky a všimol si, že sa zakaždým otáča za ním, aby mu pozerala do tváre. V tom čase už bola korytnačka postavou jeho celovečerného animovaného debutu Červená korytnačka, ale predsa ho tento znak dôstojnosti prekvapil. Holandský režisér, animátor a ilustrátor Michaël Dudok de Wit bol najväčším úlovkom medzinárodného festivalu Bienále animácie Bratislava (8. – 12. 10.), kde poskytol Film.sk exkluzívny rozhovor.

Do Bratislavy ste prišli na festival BAB, ktorý sa zameriava na animované filmy pre deti. Aký je váš vzťah k detskému divákovi?

— Nikdy predtým som nerobil film pre deti, iba som ilustroval niekoľko kníh. Svoje filmy vnímam tak, že sú pre všetkých. Červená korytnačka je skôr pre dospelých. Keď sme ju dokončili, zhodli sme sa, že by mohla byť pre diváka od šiestich až ôsmich rokov. Ani nie pre sex či násilie, ktoré tam do istej miery je, ale tento film má v sebe veľa tichých miest a to nie je pre všetkých. Je to film, ktorý s neposedným publikom veľmi nepracuje. Keď išla Červená korytnačka do kín, bol som v Paríži na dvoch projekciách určených malým deťom. Bol som veľmi zvedavý a aj nervózny, pretože som sa obával, že budú počas premietania nepokojné. Deti sú totiž zvyknuté na veľmi rýchlu animáciu. V oboch prípadoch som sedel priamo v hladisku a na moju veľkú úľavu boli deti veľmi koncentrované na film. Počas večera sa síce vyptovali rodičov, ale celý čas ostávali s filmom.

Premýšľali ste už počas tvorby filmu nad tým, že bude pre dospelého aj detského diváka, alebo sa to vyvinulo prirodzene?

— Áno, myslel som na to, že to budú pozerat všetci, ale bol som citlivejší k mladému publiku práve pre momenty násilia na korytnačke. A takisto pre tie tiché miesta. Keď sa však na to pozriem inak, aj ja som ako dieťa videl veľa filmov, ktorým som nerozumel, no bol som pohltený ich atmosférou, náladou, symbolmi a podobne. Viem, že film dokáže fungovať vo vzťahu k dieťaťu aj na tejto úrovni. Dieťa možno nevie presne, prečo toto a prečo tamto, ale môže získať určitý pocit z filmu. A v tomto zmysle verím, že moje filmy sú kompatibilné s detským divákom.

Červená korytnačka je film bez dialógov. Aké výzvy priniesla so sebou táto voľba?

— Chcete celý zoznam? (smiech) S krátkym filmom chodíte hlavne na festivaly, a aj keď vytvoríte trochu zvláštne či experimentálne dielo, viete, že divák má trpezlivosť sedieť pri takom filme do konca, lebo vie, že je krátky. No pri celovečernom filme sa publikum

nechce nudiť. Preto mi pri tvorbe dlhometrážneho filmu veľmi záležalo na tom, aby som vedel udržať pozornosť publika. Červená korytnačka je veľmi pokojný film, špeciálne v strede, kde sledujeme šťastnú rodinu. Nemajú žiadnu zvláštnu prácu, len sa tešia, že sú spolu ako rodina. To bol jeden z najťažších momentov, urobiť to dobre, nie nudne. Ďalším príkladom je záver, keď vidíme len starnúci pár žijúci na ostrove. Opäť bolo veľmi náročné udržať divácku pozornosť a zároveň vyjadriť všetok ten čas strávený životom na tomto mieste.

— Obrovským rozdielom je aj to, že veľa krátkych filmov robí jeden človek alebo malý tím. Vtedy ste zaangażovaný na mnohých úrovniach. Nemusíte viesť dlhé a obsiahle debaty, jednoducho sa rozhodnete a urobíte to. Pri celovečernom filme si to nemôžete dovoliť, až na pár vzácných výnimiek. Musíte rozdeľovať prácu, komunikovať svoj zámer s ostatnými, a to aj napriek tomu, že mnohé veci vnímate len intuitívne a ťažko sa opisujú slovami. Hoci je dlhometrážny film desaťkrát dlhší ako krátky, je na ňom oveľa, oveľa viac práce ako na desiatich krátkych filmoch.

Mne sa na Červenej korytnačke páči to, že každému necháva priestor na vlastnú interpretáciu. Ja si ho vykladám tak, že šťastie a pokoj nájdete na miestach, kde by ste to nečakali. Váš film je pre mňa o tom, ako nájsť vlastný vnútorný pokoj, ale takisto o vzťahu medzi rodičmi a deťmi. Zaujímalo by ma, aké je jeho poslanstvo pre vás.

— Máte pravdu, tento film vás nabáda, aby ste si urobili vlastný názor. S tým sa Červená korytnačka pohráva. Ale je to aj veľmi nebezpečné. Ľudia si môžu veľmi rýchlo povedať, že to pre nich nefunguje, nudí ich to, nerozumejú tomu... Američania pracujú s klasickou štruktúrou rozprávania, sú radi zrozumiteľní. Rešpektujem to a viem si užiť aj ich filmy, ako tvorca som však iný, európskejší. Vyrastal som na surreálnych filmoch, od tvorcov ako Buñuel či Tarkovskij. Mám rád filmy, ktoré v sebe nesú záhadu, a to bola aj moja ambícia pri Červenej korytnačke. Bolo to veľmi náročné. A náročné bolo aj vysvetliť to producentom. Uspieť môžete len vďaka spätnej väzbe od skúsených kolegov.

S Červenou korytnačkou ste sa stali prvým nejaponským režisérom v štúdiu Ghibli. Vedeli by ste po tejto skúsenosti porovnať ázijský a európsky prístup k animácii?

— Ja som na filme nemal japonských animátorov, aj keď som do Japonska chodieval na stretnutia, špeciálne s producentmi Isaom Takahatom a Tošiom Suzukim. Nemám však skúsenosti s japonskými animátormi, nepoznám tamojší priemysel až tak dobre. No ak budem zovšeobecňovať, keď pripravujete film v Európe, dáte dokopy niekoľko umelcov na voľnej nohe a začnete robiť. A keď máte šťastie, použijete rovnaký tím aj pri ďalšom filme. Ale musíte prísť na to, kto bude čo robiť, vymyslieť systém práce. Často je to komplikované, tím sa skladá z rôznych národností, každý hovorí iným jazykom... Japonsko je výkonné, pretože si všetci rozumejú a každý okamžite zapadne na svoje miesto. A takisto je to o cti a disciplíne. V Japonsku sú rýchli a odvádzajú veľmi dobrú prácu, pretože všetko už má svoju štruktúru, všetko je dané. Ďalším príkladom je Miyazaki, ktorý pracuje vo veľkej miere so symbolizmom. Vychádza to od neho, nie je to záležitosť tímu. Jeho príbeh môže klúčkovať, vydávať sa neznámymi smermi a potom sa vracat spôsobom, aký my na Západe nevieme urobiť. U neho to krásne funguje, robí niečo, čo nik iný. A na príbehu pracuje aj po začiatku animačnej fázy, čo je veľmi riskantné, lebo animácia je naozaj poriadne drahá. Keď sa už začne kresliť, nemôžete povedať, že ste si to rozmysleli a chcete veci meniť, pri tom sa stratí veľmi veľa peňazí. Ale on si to môže dovoliť. Má v tomto smere dôveru, pretože jeho filmy sú úžasné.

Aj vo vašej tvorbe cítiť vplyv japonskej kultúry. Čo sú pre vás zdroje inšpirácie?

— Animácia má pôvod v USA a Európa to dost skoro odporovala. Japonsko pristúpilo pomerne neskoro. Spočiatku robili v podstate subdodávateľskú prácu, filmy pre Európu a Ameriku. Ale tak ako pri iných odvetviach, naučili sa to veľmi rýchlo a našli svoj vlastný hlas. Dnes sú najsilnejšími producentmi animovanej tvorby Spojené štáty, Japonsko a Francúzsko. A prečo toľko Japoncov pozerá animované filmy? Neviem, ale tradičné umenie tam hrá veľkú rolu. Mám vlastnú teóriu, že už tým, že Japonci aj píšu štetkami a učia sa to z generácie na generáciu, majú vrodenu kresliarsku vnímavosť. My v Európe sa na štýl japonských animátorov pozeráme obdivne. Hoci používajú vo filme menej kresieb na sekundu ako animátori v Európe či USA, ich kresby sú silnejšie, majú lepšie zakončenie, lepší výraz. V Európe sú veľmi zruční Francúzi, pretože majú výraznú komiksovú tradíciu.

Ako ste sa vy dostali od ilustrácie k filmu?

— Najväčšie impulzy pre mňa neprichádzali ani z Japonska, ani z USA. Boli to filmy zo strednej Európy, zo Záhrebu alebo zvláštne filmy z Ruska. Najviac ma ovplyvnili poetické diela ruského režiséra Jurija Norštejna. Pred *Červenou korytnačkou* som si takisto napozeral všetky filmy štúdia Ghibli, ktoré považujem za najlepšie na Ďalekom východe. Všetky tie filmy sú autorské, silné, niekedy trochu zvláštne, a čerešničkou na torte je,

že majú aj komerčný úspech. Ukazujú, že sa dá byť komerčne úspešný a súčasne autorský. Vedel som, že *Červená korytnačka* nezarobí majland, nie je to ten typ filmu a povedal to aj producent. Mne však stačilo, že ho videlo vo svete dosť ľudí a dokázal aspoň vrátiť investované peniaze.

Pred *Červenou korytnačkou* ste vytvorili niekoľko krátkych, rovnako oceňovaných filmov, ako boli *Tom Sweep*, *Mních a ryba*, *Otec a dcéra* a *Vôňa čaju*. Titul *Otec a dcéra* získal dokonca Oscara. O krátkom filme ste povedali, že dáva autorovi slobodu experimentovať. Neškrtí ho však napríklad nedostatok financií?

— Ešte pred krátkym filmom som vlastne robil asi desať rokov reklamu. Jednak som potreboval peniaze, ale bol to aj spôsob, ako sa veľa naučiť. Reklamy boli v tom čase v Anglicku zaujímavé, umelecké, nepretlačovali produkt až tak okato, naopak, boli diskrétné. Darilo sa mi dobre, ale postupne som znepokojnel. Cítil som, že potrebujem povedať niečo, čo sa reklamou nedá. Tak som začal robiť krátke filmy. Lenže problémom boli peniaze a mal som aj obdobie, keď som váhal, či vôbec pokračovať. Potom ma však jedno francúzske štúdio vzalo ako rezidenta, dali mi malý rozpočet, stôl a stoličku, aby som mohol urobiť film. Pomohli mi so strihom a s kamerou a poskytli mi pol roka času na tvorbu. Filmu sa napokon darilo na festivaloch, čo ma utvrdilo v tom, že mám pokračovať. Krátky film nenosí domov peniaze, je to skôr práca z lásky. Peniaze na život si musíte nájsť inde. No aj tak by som v krátkych filmoch pokračoval, keby ma neoslovilo štúdio Ghibli s ponukou celovečerného projektu.

Animované filmy sa najmä pod vplyvom veľkých amerických štúdií stali konzumnou záležitosťou, ich výroba je často závratne rýchla, obsahovo sklzávajú ku skratkovitým posolstvám a možnosti interpretácie sú oklieštené. Málokedy sa stáva, že by film adresoval rovnaké témy dospelému i detskému divákovi, zväčša sa snaží nájsť pre každú skupinu niečo iné. Ako táto situácia mení možnosti a príležitosti pre tvorcov, ako ste vy?

— Nie som si istý. Ja som už stará generácia a mám dospelé deti, ktoré sú rýchlejšie než ja, zvyknuté vnímať filmy rýchlejšie. A *Červená korytnačka* je pomalšia ako snímky, na ktoré sú ľudia zvyknutí. No nie som tým zahnanbený, práve naopak, som na to hrdý. Myslím si, že v tom je sila tohto filmu, hoci si uvedomujem, že to nie je pre každého. Viem, že mnoho ľudí očakáva viac zábavy, viac drámy, viac vtipov. To nie je moje teritórium, nerobil by som to. Myslím si, že dnešní ľudia sú vo všetkom prestimulovaní a špeciálne vo filmoch. Napríklad snímky ako *Coco* či *Zootopia* sú veľmi pekne urobené a majú okamihy, ktoré sú vybrúsené ako diamanty, ale sú neskutočne nasýtené farbami, detailmi, zábavnými dialógmi, drámou, zmenou nálad a podobne. Ak sa však vrátim k vašej otázke, naozaj neviem, kam to vedie. Viem len, že nebude ľahké vrátiť ľudí k hlbavejším filmom, aby si užili aj tie tichšie momenty. ◀

Rozšírenú verziu rozhovoru čítajte na www.filmsk.sk.

— text: Peter Ulman /
filmový publicista —

filmové publikácie

Stláčanie gombíkov vo výťahu filmovej reality

Vstúpiť do zborníka s príspevkami z česko-slovenskej filmologickej konferencie býva sviatok aj dobrodružstvo. Široký rozptyl tém, čo krúžia okolo tej hlavnej, o ktorú sa niektoré idú popáliť, kým na niektoré materský lúč len-len doletí, poháňa sústavu štúdií, úvah a interpretácií v pestrej škále prístupov. Po posledných bádaniach v spájaní filmu a kultúrnej pamäti, vlaku a filmu či spirituality a filmu sa tentoraz spája iluzívne a antiiluzívne.

— Protichodné kategórie, ktoré vstúpili do priestoru filmu z problematiky realizmu a obrazu reality, pôsobia svojou podstatou podobne tajomne a vyzývavo ako svet okolo nás. Filmové médium realitu zobrazuje s tendenciou iluzívne ju formovať a umelecké dielo predstavovať ako ilúziu vydávanú za skutočnosť alebo ako antiiluzívnu hru. A tak hneď v úvodnom texte Peter Michalovič skúma, ako realizmus vo filme reprezentuje alebo simuluje realitu, podmienky, za ktorých divák vníma film ako svet, resp. ako hru.

— Zdôrazňovanie reality prostredníctvom telesnosti v sociálnej dráme ako jednom z trendov súčasného slovenského hraného filmu, spájajúceho prvky fikcie a non-fiction, poodhaľuje Katarína Mišíková. Ukazuje príklady, ako reprezentácia reality evokuje efekt reálneho pri zachytení emocionálnych stavov postáv ako fyzických stavov. „Zlaté šesťdesiate“ sa pripomenú prostredníctvom filmov *Slnko v sieti* a *Drak sa vracia*, pri ktorých Zuzana Nemčíková porovnáva vyjadrenie času a priestoru „s časom a priestorom nášho života“, a takisto cez snímku *Kým sa skončí táto noc*, keď Milan Cyroň prevetráva jej literárnu prípravu.

— Obsah príspevku Martina Palúcha o cenzúre v slovenskom dokumentárnom filme po roku 1989 už poznáme z jeho rozšírenej knižnej podoby, ďalšie podnety na túto tému, vrátane pohľadu na fungovanie verejných financií ako cenzúrneho nástroja, predstrel Miroslav Vlček. Simona Mischnáková pripomína, že digitálne médiá vytvorili nový druh zobrazovania dokumentárneho realizmu, čo prináša nové otázky aj do filmovej teórie.

— Juraj Malíček sa vydal jemu vlastnou popkultúrnou cestou za produkciou československej kinematografie na sklonku socialistickej éry, aby interpretačne doložil poznatok, že ani vtedajšie akoby kontroverzne angažované filmy (*Bony a klid*, *Proč?*, *Horká kaše*) nevybídli z konvenčnosti a konformnosti, ktorú iné filmy (*Discopříběh*, *Rabaka*) bez okolov signalizovali. Martin

Boszorád sa v kontexte slovenskej kinematografie pýta na cool ako na výrazovú kvalitu. V japonskej kultúre hľadal vzťah realizmu a iluzívnosti Marcel Šedo – realizmus tam našiel, iluzívnosť nie. Romana Javorčeková tematicky zabránila do vesmíru preskúmať skutočnosť a neskutočnosť pôsobenia jeho filmových zobrazení v žánri sci-fi.

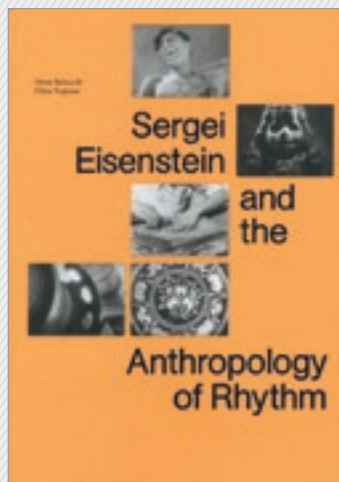
— Analytické operácie v imaginatívnom diele Jana Švankmajera z hľadiska antiiluzívnych postupov (*Don Šajn*), snových obrazov (*Prežiť svoj život*) aj realistických východísk tvorcovho surrealizmu (*Spiklenci slasti*) uskutočnili Luboš Ptáček, Josef Fulka a Michal Michalovič. Prekladateľ Josef Rauvolf sleduje v 60. rokoch záujem osobitého spisovateľa Williama S. Burroughsa o film ako médium, Jana Bébarová predstavuje experimentálny, realitu inscenujúci film Gustava Deutscha o enigmatickej tvorbe maliara Edwarda Hoppera.

— V zborníku sú ďalej zaradené teoretické state Petra Mareša, Juraja Oniščenka a Martina Ciela. Vilém Hakl sprevádza nerealizovaným, zvláštne vizuálne štylizovaným absolventským scenárom Džiana Babana a Jiří Slavík približuje genézu a kompozíciu kompilačného filmu *Svastika*, ktorý bol po neslávnej premiére na festivale v Cannes v roku 1973 oficiálne znovuuvedený až v roku 2009, ale ním prezentované zábery z Hitlerovej rezidencie Berghof boli vkomponované do mnohých televíznych dokumentov.

— Kniha má zaujímavu vymyslenú obálku, ktorá jej názov predvedie aj obrazovo, stačí roztvoriť jej záhyb – k „titulke“, ktorú možno prijať aj ako ilustračnú asociáciu iluzívnosti, sa priradí v tomto vneme „antiiluzívny“ muž s expozimetrom. A tá fotografia je z nakrúcania koprodukčného filmu Alain Robba-Grilleta *Muž, ktorý luže*, ktorý vzťah iluzívneho a antiiluzívneho transparentne tematizoval a experimentálne rozohral pred polstoročím. ◀

Iluzívne a antiiluzívne vo filme

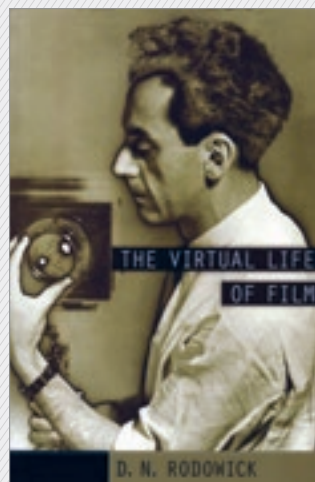
(Asociácia slovenských filmových klubov v spolupráci so Slovenským filmovým ústavom a s Ústavom divadelnej a filmovej vedy Slovenskej akadémie vied, Bratislava, 2018)

Marie Rebecchi, Elena Vogman: **Sergei Eisenstein and the Anthropology of Rhythm**

(NERO, Rím 2017, 127 strán)

Publikácia vyšla pri príležitosti konania rovnomennej výstavy, ktorou si rímska Nomas Foundation pripomenula nedávne sté výročie októbrovej revolúcie v Rusku. Kniha vychádza do značnej miery z výskumu filmového historika a špecialistu na Ejzenštejna Nauma Kleimana a podobne ako výstava sa sústreďuje na menej známe, nedokončené, zničené alebo nikdy nepublikované Ejzenštejnové diela, či už sú to filmy, teoretické texty, denníkové záznamy, alebo kresby, pričom najväčší dôraz sa kladie na obdobie jeho pobytu v Mexiku, keď sa pokúšal vytvoriť film *Nech žije Mexiko!*. V menšom rozsahu sa publikácia venuje aj zničenému filmu *Bežinova lúka* a projektu *Ferganský kanál*, ktorý bol zastavený skôr, ako mohol Ejzenštejn s Eduardom Tissém začať nakrúcať, ale zachoval sa scenár, fotografie a mnoho kresieb. Práve prostredníctvom archívneho materiálu – kresieb, denníkových záznamov, filmov a fotografií – sa dvojica autoriek snaží poukázať na Ejzenštejnovu antropologickú metódu, ktorú umiestňuje do dobového kontextu. Analýza rôznych spôsobov, akými sa Ejzenštejn zaoberal ľudskou tvárou, ale aj maskou, vyzdvihuje do teraz málo známe dokumentárne a etnografické aspekty jeho tvorby.

D. N. Rodowick: **The Virtual Life of Film**

(Harvard University Press, Cambridge, Londýn 2007, 189 strán)

Kniha jedného z najznámejších filmových teoretikov posledných desaťročí Davida Normana Rodowicka skúma rôzne typy reakcií na postupnú premenu vzťahu filmu a nastupujúcich nových médií. Zároveň však poukazuje aj na silnú previazanosť nových médií s filmovým spôsobom vyjadrovania. Digitálne technológie, podobne ako televízia a video pred nimi, sa totiž opierajú predovšetkým o audiovizuálnu kultúru 20. storočia, no súčasne pripravujú cestu vzniku novej audiovizuálnej kultúry, ktorá ešte len čaká na svoje presné definovanie. Hoci kniha vyšla po prvýkrát pred viac ako desiatimi rokmi, Rodowickov pohľad na premeny filmového média, ako aj na premeny vedeckého skúmania filmu a na ich budúcnosť je stále aktuálny, rovnako ako autorovo presvedčenie o potrebe filmových štúdií ako prostriedku skúmania audiovizuálnej kultúry aj dlho po zániku celulóidového filmu.

— Monika Mikušová —

Backstage

(Bontonfilm)

Takmer desať rokov po premiére úspešného divadelného hiphopového muzikálu *Príbeh ulice* sa dostal do kín tanečno-hudobný film pre mladých, vychádzajúci z rovnakého hudobného žánru. Len s tým rozdielom, že príbeh slovensko-českého filmu *Backstage* nie je zasadený do Petržalky, ale do Svitu pod Tatrami. Tam pôsobí streetdanceová tanečná skupina West Coast Crew. Počas jedného tanečného battlu im uznávaný producent ponúkne účasť na kastingu do televíznej tanečnej súťaže Super Dance. Účasť v nej bude pre každého člena skupiny veľkou skúškou. A zároveň lekciovú, že život nie je vždy spravodlivý. Je však dôležité nedať sa odradiť, najmä ak ste naozaj dobrí v tom, čo robíte. Pôvodný námet Dušana Rapoša upravila do scenára (s Nadou Clontz) a režírovala Andrea Sedláčková (*Fair Play*). *Backstage* si našiel svoje publikum, do slovenských a českých kín naň prišlo stotisíc divákov. Film je na DVD s obrazom vo formáte 16 : 9, s českým a slovenským zvukom Dolby Digital 5.1 a Dolby Digital 2.0, so slovenským audiokomentárom pre nevidiacich, s anglickými titulkami a so slovenskými i českými titulkami pre nepočujúcich. Ako bonusy nájdete na DVD film o filme, videoklipy k piesňam *Padám* a *Nohy* a fotografériu.

— Miro Ulman —

Gagman

(Bohemia MP)

Druhé desaťročie 20. storočia. Tu-lák Al sa zase raz prešmykne bez vstupenky do kina. Tentoraz však jeho čin neostane bez následkov a Al sa stane súčasťou práve premietanej snímky. Filmové mestečko Jollywood mu ponúkne širokú škálu nových životných príležitostí a zvedie ho dohromady s partiou ľudí, ktorí sa postupne stanú súčasťou formujúceho sa filmového priemyslu. Filmová groteska prežila od svojho vzniku až po súčasnosť niekoľko vln, ktoré ju opätovne preniesli do popredia diváckeho záujmu. Jej popularitu znásobila aj televízia. Tá v našich končinách najmä v 80. rokoch minulého storočia uvádzala tento žánr v pomerne veľkom objeme. Na záujme o grotesky sa zviezla aj ČST Bratislava. V koprodukcii s NSR vznikol *Gagman* v réžii Juraja Herza, ktorý látku uchoпил ako poctu všetkým priekopníkom ranej kinematografie a filmovej komédie. Vtipné však nie je to, ako sa k vydaniu tejto klasiky postavil český distribútor. Na DVD sa totiž *Gagman* dostáva v technicky absolútne nedôstojnom obrazovom prepise, ktorého zdrojom bola údajne VHS nahrávka dodaná nemeckým držiteľom autorských práv. Distribútor to avizuje iba stručným upozornením na zadnej strane DVD.

— Jaroslav Procházka —

čo robia

Rastó Boroš

[scenárista a režisér]

Vyvíjam film o láske a peniazoch. A o láske k peniazom. Paradoxne sa tá téma rozrástla aj do samotného procesu vývoja. Získalo to ontologický charakter. Hľadám veľa peňazí na film a zároveň sa snažím udržať si lásku k filmu. Nie je to jednoduché. Ale keď to nie je najideálnejšie, spomeniem si na Dona Quijota Terryho Gilliamu a uvedomím si, že všetko je len otázkou viery. Aj vo filme. Okrem toho trochu učím v škole. Najviac ma to teší s empatickými študentmi, ktorých baví hra ako tvorivá metóda a sú do filmu pobláznení. Vždy mi pripomenú Felliniho slová: „Nehovorte mi, čo robím. Nechcem to vedieť.“

Monika Lošťáková

[producentka]

Pomaly začínam pripravovať Visegrad Film Forum a MFFK Febiofest, ktoré budú v prvej polovici roka 2019. Už teraz viem povedať, že sa máte znova na čo tešiť, keďže som súčasťou hlavne programovej prípravy. Okrem toho pracujem s producentom Jakubom Viktorínom (nutprodukcia) na jeho projektoch. Teraz dokončuje film *Ostrým nožom*, ktorý príde do kín vo februári 2019, a producentsky vyvíja debutový celovečerný film Michala Blaška. Okrem projektov nutprodukcie sa v najbližšom čase chystám pracovať so Simonou Hrušovskou (*Super film*) na vývoji dokumentárnej série Petra Pokorného *Investigátori*.

Samo Štefanec

[filmový zvukár, hudobník]

Pre mňa je príznačné, že som jednou nohou vo filmovom a druhou v hudobnom svete. Prevažne sa venujem nahrávaniu kontaktného zvuku, v poslednom čase napríklad na dokumente Roberta Kirchhoffa, ale aj pri hranej tvorbe a spotoch. No takisto som mal v uplynulých dňoch možnosť realizovať sound design do aplikácie. Čo sa týka hudobnej tvorby, tá sa nedávno prešla s tou filmovou v krátkom filme *Výlet* režiséra Dana Riháka, kde som okrem realizácie kontaktu a mixáže prispel aj do kompozície soundtracku v spolupráci s Frantom Kormaňákom.

— text: Zuzana Sotáková
— foto: AZYL Production —

V chaosu pamätnej doby

Nežná revolúcia, Havel prezidentom, celoplošné amnestie, krvavá vzbura v Leopoldove. Jedna udalosť vyústila do druhej a všetko sa to zomlelo v pomerne rýchлом slede. Zostala po tom hlboká stopa.

A v časoch, keď bola táto história prítomnosťou, sa odohráva pripravovaný film Jonáša Karáska *Amnestie*. Boli sme sa pozrieť na jeho nakrúcaní.

Postávajú v skupinkách, na nejednej koži sa odhalí tetovanie. Vlasy rovnako ostrihané nakrátko. Tváre ošľahané, no každá inak. Taká rozmanitosť sa dá nájsť hádam len vo väzení. Hoci viem, že sme práve v areáli priemyselného parku, kde prebieha nakrúcanie filmu, na zlomok sekundy zaváham. Veď spočiatku stretávam iba chlapov, ktorí lačne vyjedajú taniere a fajčia. Vo väzenských mundúroch modrosivej farby a v prepotených bielych tielkach. Protagonisti a kostýmy ma vtiahli do atmosféry trileru *Amnestie* skôr, než som stihla dokráčať k samotnému štábu. Potom už nie je ťažké zorientovať sa na pláci. Pár stolov v tieni stanu, za nimi auto s technikou, pri ktorom sedí skriptka, a kovové schody pristavené k vedľajšej budove. Dejiskom dnešného dňa je strecha, kde sa bude točiť vzbura väzňov. „Chalani, môžete ísť hore,“ zaznie onedlho zo štábu. „Môžeme alebo musíme?“ prifrčí reakcia, ktorú schladí razantné: „Musíte!“ „Ja by som ešte počkal. Za tú hodinu hore mám už toľko vitamínu D, že až,“ žartuje jeden z komparzistov. Nečudo, na streche ich opaluje letné slnko aj dym z pečeného prasata, ktoré sa točí nad ohňom.

Keď prichádza na plác producent a scenárista filmu Maroš Hečko, využívam svoju chvíľu na rozhovor. „Oslovilo ma jedno vydavateľstvo s knihou z väzenského prostredia Leopoldova o vzbure v marci 1990. Tá látka sa mi veľmi

páčila, ale keďže knihu napísal bývalý bachar, myslel som si, že urobiť film iba z väzenského prostredia nebude až také atraktívne. Preto sme s Beatou Grünmannovou rozšírili námet. Náš príbeh sa odohráva od októbra '89 po november '90. Zachytili sme tak celú tú zmenu v spoločnosti, ktorá nastala po Nežnej revolúcii. Pre mňa je to najsilnejšie historické obdobie, ktoré definuje naše novodobé dejiny.“

Hlavnou postavou *Amnestii* je tridsaťročný karatista Drahomír Lupko (Juraj Bača), ktorý sa do basy dostane za vykrádanie víl vysokopostavených komunistov. „Jednému komunistickému zberateľovi ukradne obrazy, ku ktorým sa on sám dostal prapodivným spôsobom. Komunisti si pod záštitou ministerstva kultúry vybrali zo štátnych galérií obrazy a darovali si ich navzájom alebo rôznym štátnym delegáciám. Lupko vlastne kradol obrazy zlodejom,“ hovorí Hečko. Keďže Lupko je recidivista, ktorý v minulosti organizoval nelegálne boxerské zápasy, dostane sa do najvyššej, tretej nápravno-výchovnej skupiny. „Tento príbeh sa primárne odohráva cez neho, ale okrem Leopoldova máme ešte jedno silné prostredie – civil s dvomi disidentskými rodinami, ktoré sa chytajú príležitosti okamžite po Novembri '89. Je to taká spleť postáv, ktorá nám charakterizuje dobu vo väčšej šírke.“ Na Hečkovu rozprávanie nadväzuje režisér Jonáš Karásek, ktorého sa mi podarí vyspovedať počas obednej pauzy. „Snažíme sa

urobiť fresku tej doby. Rozprávame ju cez konkrétne príbehy ľudí a cez to, ako ich zmena v spoločnosti ovplyvnila. Okrem Lupka máme medzi hlavnými postavami jeho manželku, obyčajné dievča, ktoré je televíznou maskérkou (Natália Germani), a herca, ktorý sa stal politikom (Marek Majeský).“ Ďalšími predstaviteľmi hlavných postáv sú Aňa Geislerová, Marek Vašut a Jana Geišbergová-Oľhová.

„Film je primárne o chaos, ktorý tá doba priniesla, o tom, ako rýchlo sa museli riešiť mnohé nie veľmi príjemné situácie. Takou bolo napríklad prepustenie väzňov, keď Václav Havel jasne pomenoval situáciu, že je nevyhnutné dať ľuďom druhú šancu. My sme do scenára dostali myšlienku, ktorá je posunutím tej Havlovej – že tú druhú šancu mal po komunizme dostať každý, a ja si myslím, že ju aj dostal. To, či sa tej slobody ľudia vedeli patrične chopiť a udržať si ju, bolo už, samozrejme, individuálne,“ poznamenáva Maroš Hečko. Samotný príbeh filmu a jeho postavy sú fabuláciou, ale vznikajú na pozadí historických udalostí a ľudí, ktorí sa v tej dobe pohybovali.

„Film je rozprávaný cez rôzne postavy v rôznych prostrediach a prístupujeme k nim tak, aby sme ich odlišili. V base je to divokejšie, pri politikoch a ľuďoch z vyššieho prostredia uhladenejšie. Sme veľmi dôslední v rekvizitách, chceli sme, aby z toho bolo cítiť tie osemdesiate roky,“ pokračuje Jonáš Karásek. „Tu si už človek musí pripustiť, že je to dobovka. Všímam si, že už od toho máme odstup, že nám móda z tej doby pripadá nepekná, a keď ľudia prídu do kostymérne, vidím, ako tomu vzdorujú. V každom prípade, keď sa to urobí dobre, má to svoj pôvab, je to vstupenka do iného sveta,“ približuje kostýmová výtvarníčka Zuzana Krejzková. Kým civilné oblečenie sa dalo nájsť bez problémov, väzenské oblečenie sa muselo šiť a zháňať sa aj dobový výstroj pre policajtov. „Dávame si veci dokopy z rôznych dobových útržkov, je to taká archeológia. Dúfam, že sa nám podarí presvedčivo zachytiť ten svet rovnošiat, to nepekné prostredie a neosobný väzenský priestor, v ktorom človek prichádza o svoju individualitu,“ dodáva Krejzková.

Maroš Hečko tvrdí, že museli riešiť aj väčšie výzvy. „Napríklad otázku nakrúcania v Leopoldove, kde nám hneď na začiatku projektu povedali, že je to vylúčené, lebo by sme narušili každodenný chod väznice. Nakoniec nás však zastrešili ministerstvá a do Leopoldova sme sa dostali na dva dni.“ Vďaka tejto podpore získali aj pomoc v podobe špeciálnej jednotky. Práve jej zásah sa bude natáčať dnes podvečer. Nakrúcanie s 35 plnými a dvomi doplnkovými dňami prebieha aj v Prahe a Mladej Boleslavi, kde je nefunkčná väznica, ktorá už dvadsať rokov slúži na filmové účely. Tam tvorcovia urobia všetko, čo sa im nepodarilo priamo v Leopoldove.

Záležať si dávajú aj na technike. Hečko mi predvážda natočené ukážky, ktoré majú citelný vintage look. „Skúšali sme rozličné súpravy optík, ale nakoniec sme si s kameramanom Tomášom Juríčkom povedali, že použijeme obyčajné staré objektívy Canon zo 60. rokov. Technológiu sme si chceli nastaviť tak, aby sme mohli točiť rýchlo a na viac kamier.“ Okrem troch kamier využili aj drony.

Dôsledná príprava sa týkala aj hercov. Pred nakrúcaním absolvovali dva mesiace skúšok a čítačiek. „Už nehľadáme na mieste, ako má daná postava vyzerat, každý vie dopredu, odkiaľ a kam jeho postava ide a kde je jej zlom,“ ozrejmuje producent a pri porovnaní s prvým Karáskovým filmom hovorí: „Kandidát bol naozaj pankáčsky projekt za 160 000 eur, pri ktorom sme nemali ani architekta. Všetko sme si robili sami, sám som vozil každé ráno na plác bagety. Zobral som jedenást študentov z VŠMU, a hoci to bol veľký risk, podarilo sa nám to krásne urobiť. Aj teraz berieme študentov, lebo mám pocit, že im treba dávať príležitosť čo najviac, no tento projekt je už dvojmiliónový a na produkcii sa podieľa 120 ľudí. Je to oveľa náročnejšie na organizáciu.“

Na filmovom projekte začali pracovať v októbri 2016 a k divákovi by sa *Amnestie* mali dostať v novembri 2019, na 30. výročie Nežnej revolúcie. ◀

— Režisér Jonáš Karásek (v zelenom tričku) a kameraman Tomáš Juríček (po jeho ľavici) pri nakrúcaní. —

Slovenské filmy z rokov 2003 až 2010

Filmotéka Kina Lumière uvedie ďalšie snímky z cyklu 25 rokov slovenského filmu. V novembri to bude výber dlhometrážnych hraných a dokumentárnych titulov z rokov 2003 až 2010: koprodukčná hrabalovská adaptácia *Obsluhoval jsem anglického krále* (r. J. Menzel), debutové snímky Róberta Šveda a Viktora Csudaia *Démoni* a *Veľký rešpekt*, dva historické filmy *Nedodržaný sľub* (r. J. Chlumský) a *Legenda o lietajúcom Cypriánovi* (r. M. Čengel Solčanská) a z dokumentárnej tvorby pôjde o tituly *66 sezón* (r. P. Kerkes), *My zdes* (r. J. Vojtek), *Iné svety* (r. M. Škop), *Cesta Magdalény Robinsonovej* (r. Marek Šulík) a *Mesiac v nás* (r. D. Fabiánová).

25 ROKOV SLOVENSKEHO FILMU /
1., 2., 4., 7., 14., 16., 18., 28., 29., 30. 11. ▶ 18.15
Bratislava, Kino Lumière / www.kino-lumiere.sk

Festival inakosti ide do regiónov

Filmový festival inakosti, ktorý sa ako jediný na Slovensku zameriava na filmy s LGBTI tematikou, sa presúva z Bratislavy (17. – 21. 10., Kino Lumière) do ďalších slovenských miest. Z bohatého programu 12. ročníka, ktorý uviedol 39 dlhometrážnych a 7 krátkych filmov, zostavili organizátori program špeciálne pre každé jedno z miest, kam prehliadka v novembri zavíta.

OZVENY FILMOVÉHO FESTIVALU INAKOSTI /
3. – 4. 11. – Banská Bystrica, 5. – 6. 11. – Nitra,
9. – 11. 11. – Košice, 22. – 25. 11. – Liptovský Mikuláš
/ <http://festivalinakosti.sk>

Ďalší návrat do roku 1968

Cyklus Slovenský filmový rok 1968 v novembri uvedie film *Sladký čas Kalimagdory* Leopolda Laholu, ktorý sa bude premietat s *Týždňom vo filme 31/1968* a s animovaným predfilmom *V krajine divov* (r. V. Kubal). Ďalším titulom v rámci cyklu bude koprodukčný film *Muž, ktorý luže* Alaina Robba-Grilleta. Ako uvádzajú organizátori: „*Ide o prvý koprodukčný film so západnou krajinou, ktorý bol uvedený do slovenských kín len dva dni po vpáde vojsk do Československa, teda 23. augusta 1968.*“ Kino ho premietne spolu s dobovým *Týždňom vo filme 34/1968* a s *Filmom o filme 4/1967*. V rámci cyklu bude uvedená i životopisná snímka *Niet inej cesty* (r. J. Zachar) o slovenskom národovcovi Ludovítovi Štúrovi, ktorú kino uvedie s *Týždňom vo filme 38/1968*.

SLOVENSÝ FILMOVÝ ROK 1968
3., 10., 17. 11. ▶ 18.15
Bratislava, Kino Lumière / www.kino-lumiere.sk

Hrdinovia medzi nami na cestách

Projekt *Hrdinovia medzi nami* prinesie do miest po celom Slovensku projekcie filmov z dokumentárnej série *Biele*

vrany a hrdinovia medzi nami spojené s diskusiami na dôležité spoločenské témy. Projekt odštartoval už v októbri v Bratislave, počas novembra sa v kultúrnych centrách ďalších miest uskutočnia premietania pre verejnosť aj diskusie s tvorcami filmov, protagonistami a odborníkmi na danú problematiku. Plánované sú aj dopoludňajšie projekcie pre stredné školy. V dokumentárnom cykle sú tituly *Korupčná výchova* (r. R. Šveda), *Biomaker* (r. J. Bučka), *Pezinská skládka* (r. L. Kušnieriková), *Neviditeľné deti* (r. M. Franko), *Na hranici* (r. D. Jursa), *Zdravie za milión* (r. L. Moravčíková-Chovanec) a *Xenofóbia* (r. B. Sliepková). Projekt organizuje občianske združenie Character – Film Development Association v spolupráci s platformou Dokument na kolesách.

HRDINOVIA MEDZI NAMI /
5., 12., 19. 11. – Bratislava, 7. 11. – Prešov, 14. 11. – Žilina,
15. 11. – Trnava, 22. 11. – Pezinok, 26. 11. – Nitra,
27. 11. – Košice, 28. 11. – Trenčín /
<http://hrdinoviamedzinami.sk>

Bergmanovo peklo na zemi

Tento rok si rôzne inštitúcie pripomínajú 100. výročie narodenia režiséra Ingmara Bergmana. Filmotéka Kina Lumière uvedie v novembri cyklus siedmich jeho filmov. Program je komponovaný do troch blokov. V prvom sa premietnu snímky *Prameň panny* a *Siedma pečat*, v druhom *Lesné jahody* a *Persona* a v treťom pôjde o tituly *Ako v zrkadle*, *Hostia Večere Pána* a *Mlčanie*. K filmom *Siedma pečat* a *Persona* bude mať lektorský úvod Ľubica Pešková. Cyklus uvádza SFÚ v spolupráci so spoločnosťou Film Europe Media Company v rámci projektu Bergman 100.

INGMAR BERGMAN: PEKLO NA ZEMI /
6., 8., 13., 15., 20., 21., 22. 11. ▶ 18.15
Bratislava, Kino Lumière / www.kino-lumiere.sk

Zaostrené na africký film

Kino inak bude v najbližších mesiacoch prinášať výber klasických i súčasných afrických filmov v cykle CinemaAfrica. Ako prvý uvedie film *Timbuktu* mauritánskeho režiséra Abderrahmana Sissaka, „ktorý patrí medzi zásadných afrických autorov s medzinárodným renomé. Jeho film *Timbuktu* z roku 2014, ocenený v Cannes, sleduje život v tomto malijskom meste okupovanom islamistami,“ prezrádzajú organizátori. Podujatie je organizované v spolupráci s Francúzskym inštitútom.

KINO INAK: CINEMAFRICA / 12. 11. ▶ 18.15
Bratislava, A4 – priestor súčasnej kultúry / www.a4.sk

Príbeh skupiny Coldplay

Len počas jedného večera budú môcť diváci v kinách na celom svete vidieť film *Coldplay: A Head Full Of Dreams*, v kto-

rom britská štvorica hudobníkov rozpráva svoj výnimočný príbeh. Režisér Mat Whitecross, ktorý je s kapelou Coldplay od úplných začiatkov, zmapoval jej cestu z londýnskych barov až na najväčšie pódia sveta. Exkluzívne archívne zábery strieda zostrih vystúpení z posledného, mimoriadne úspešného turné kapely A Head Full Of Dreams.

MUSIC & FILM / 14. 11. ▶ 18.15
Bratislava, Kino Lumière / www.kino-lumiere.sk

Krátke filmy v Lumièri

Novembrové vydanie cyklu Kino Čas bude mať podtitul *Ako sme bránili mier*. Filmová historička Eva Filová vybrala k téme krátke filmy z rokov 1952 až 1982: *Do boja za mier!*, *Proti zrade*, *Hranica vedie mestom*, *S otvoreným srdcom*, *Ruky preč od Vietnamu!*, *Pod krídlami holubice*.

KINO ČAS IX: AKO SME BRÁNILI MIER / 19. 11. ▶ 18.15
Bratislava, Kino Lumière / www.kino-lumiere.sk

Koprodukčné filmy SFÚ

Kino Lumière uvedie v novembri ďalšie snímky, ktoré vznikli s koprodukčným príspevom Slovenského filmového ústavu. Pôjde o dokumentárne filmy venované osobnostiam a udalostiam slovenskej kinematografie: *Martin Slivka – muž, ktorý sadil stromy* (r. Martin Šulík), *Medzi 4 – 5,6* (r. V. Balco), ktorý sa bude premietat spolu so snímkom *Kým sa skončí tento film* (r. T. Hučko), *Hrdina našich čias*, ktorý sa bude premietat s dokumentom *Koliba* (oba v réžii Zuzany Piussi), a *Milan Čorba* (r. Martin Šulík).

55. VÝROČIE SFÚ / 23., 24., 25., 27. 11. ▶ 18.15
Bratislava, Kino Lumière / www.kino-lumiere.sk

— pripravila Jaroslava Jelchová —

1 — 66 sezón — foto: ASFK —
2 — *Sladký čas Kalimagdory* — foto: archív SFÚ/Milan Kordoš —
3 — *Biomaker* — foto: Hitchhiker Cinema —
4 — *Milan Čorba* — foto: ASFK —

— odporúča filmová publicistka
Nina Hradiská —

NOVEMBROVÉ
SPECIALITY
V SLOVENSKÝCH
KINÁCH

Obrazy vojny, slovenské dokumenty a Bergman

— V čase, keď je mediálna výchova v školách, o filmovej ani nevraviac, ešte stále populúškou, treba privítať Filmotéku Kina Lumière, ktorá systematicky pomáha mladej generácii divákov získať prehľad v domácej i vo svetovej kinematografii a pamätníkom poskytuje príležitosť zopakovať si unikátne zážitky.

— Spomínam si na dnes už neexistujúcu Pivovarskú reštauráciu vedľa hotela Carlton, v ktorej som roku 1968 na neverejnej projekcii videla prvú časť Jakubiskovho poviedkového filmu *Zbehovia a pútnici* – apokalyptického obrazu troch vojen v troch príbehoch. Prvý príbeh, nakrútený podľa poviedky Ladislava Ťažkého *Vojenský zbeh*, vyvolal najbúrlivejšie diskusie a vo mne najsilnejší dojem. Niektorí označili Jakubiskovu prácu za apoteózu krutosti, autor literárnej predlohy protestoval proti jej svojskému spracovaniu, akoby si kritici neuvedomili, že krutý nie je režisér, ale vojna, ktorá deformuje ľudské charaktery.

Zbehovia a pútnici
— foto: archív SFÚ/
Vladimír Vavrek

Mlčanie
— foto: archív SFÚ

— Prvá svetová vojna je aj námetom filmu *Signum laudis* (1980) režiséra Martina Hollého. Nezabudnem, ako festivalové publikum v Karlových Varoch aplaudovalo najmä hercovi Vladovi Müllerovi, ktorý vytvoril robustnú postavu kaprála Hoferika, tvrdého vojaka, slepo plniaceho rozkazy bez ohľadu na ľudské straty. Je to však aj film o moci, ktorá sa v prípade potreby cynicky zbaví svojho oddaného služobníka. Aktuálne, však?

— V 60. rokoch vyvolal vášnivé diskusie aj film švédskeho režiséra Ingmara Bergmana *Mlčanie*. Nie však krutosťou, ale otvoreným zobrazením sexuality, aké bolo nielen u nás tabu. Zrejme to pritiahlo do kín najviac divákov, hoci Bergman ich označil za „najmenej chcené publikum“, neschopné v plnom rozsahu pochopiť jeho zámer. *Mlčanie* je totiž existenciálna dráma o zablokovaní komunikácii, o neporozumení a odcudzení, čo je demonštrované na vzťahu dvoch sestier videnom očami malého chlapca. Cyklus Ingmar Bergman: Peklo na zemi predstavuje cez tematicky, žánrovo i štýlovo pestrú tvorbu túto komplexnú osobnosť, od ktorej narodenia uplynulo sto rokov.

— Dokumenty, ešte nedávno skôr trpené ako uznávané, si pomaly, ale iste presekávajú cestu k divákovi, ba v istom období v jeho očiach rehabilitovali domácu kinematografiu. Platí to aj o snímkach z cyklov 25 rokov slovenského filmu a 55. výročie SFÚ a o tvorcach, ako sú Martin Šulík, Peter Kerekes, Jaroslav Vojtek, Marko Škop, Zuzana Piusi, Marek Šulík, Diana Fabiánová a ďalší. Cenné sú ich odvážne sondy do súčasnosti, či už ide o rozkradnutie Koliby, nevraživosť Slovákov k imigrantom, národnostný a náboženský mix na Šariši, no nemenej závažné sú pohľady do minulosti, napríklad cez portréty takých výrazných osobností slovenskej kultúry, akými boli Martin Slivka, Milan Čorba, Magdaléna Robinsonová a akou stále je svojou energiou, vzdelaním a espritom okúzľujúci Pável Branko. ◀

Znamenie slávy slovenského filmu

V rubrike TV tip predstavujeme slovenské filmy zo zbierok Národného filmového archívu SFÚ zaradené do aktuálneho televízneho vysielania. Tentoraz priblížime snímku režiséra Martina Hollého *Signum laudis* (1980), ktorú v novembri uvedie Dvojka RTVS.

— Vojnová alebo skôr protivojnová filmová dráma *Signum laudis* patrí k najvydarenejším dielam nielen režiséra Martina Hollého, ale celej slovenskej kinematografie. Je to okrem iného aj prvý titul, ktorý vydal Slovenský filmový ústav na blu-ray nosiči (2014). Dej filmu sa odohráva na východnom fronte počas prvej svetovej vojny a odkrýva konfrontáciu ľudských charaktarov v rakúsko-uhorskej armáde. Hrdinom príbehu je horlivý, až absurdne poctivý kaprál Hoferik, vždy pripravený plniť rozkazy nadriadených, a to aj za cenu straty svojich mužov. Jedným z vrcholov snímky je scéna, keď Hoferik umláti svojho milovaného koňa s ospravedlňujúcimi slovami: „Jednou jsem kaprál... teď je všechno na mě...“

— Starostlivo vystavaný scenár Vladimíra Kalinu a Jiřího Křižana poukazuje na nezmyselnosť vojny, problematickosť hrdinstva či absurditu moci. Portrét muža, ktorý sa z kónského priekupníka stane hrdinom, za svoje odvážne činy dostane vysoké vojenské vyznamenanie (*Signum laudis*) a napokon ho odsúdia za velezradu, je aj podobenstvom, kam až môže dospieť fanatické dodržiavanie príkazov. Hollého režijné vedenie je precízne a režisér presvedčivo komponuje aj bojové scény, evokujúce apokalypsu (kamera František Uldrich). Kládne dôraz na rozprávačskú skratku a gradáciu psychologického napätia. V hlavnej úlohe exceluje Vlado Müller, ktorého obklopujú rovnocenní hereckí partneri, ako sú napríklad Josef Bláha, Ladislav Frej či Jiří Kodet. Celkové vyznenie filmu dotvára hudba Zdeňka Lišku.

— Jelena Paštéková v knihe *Martin Hollý. Život za kamerou* (Richard Blech a kol., SFÚ Bratislava, 2001) píše: „V *Signum laudis* sa udalosti prvej svetovej vojny stali vý-

chodiskom pre trpkú dramatickú meditáciu, či príbehovú esej o militarizácii duše.“ Na inom mieste publikácie uvádza Ľubica Orechovská (vtedy Mistríková): „Hoferikova tragédia spočíva v tom, že je od začiatku tvorený manipuláciou svojho okolia. Nie je nikým iným ako poslušným vykonávateľom rozkazov svojich nadriadených, tragickým bratom Haškovo Švejka.“ Ak sa pozrieme hlbšie do minulosti, doboví kritici film chválili a okrem režijného vedenia vyzdvihovali aj protagonistu Vlada Müllera.

— Sám Martin Hollý sa o filme vyjadril v rozhovore pre denník *Večerní Praha*, že „je to príbeh človeka, ktorý sa stal vojacom, príbeh vojaka, ktorý mal všetky šance byť človekom, ale ktorému to vojenský militarizmus a jeho mašinéria nedovolili“. V inom rozhovore režisér priznáva, že nepatrí k tvorcom autorských filmov a rád sa dáva inšpirovať cudzími myšlienkami, ktoré potom interpretuje. Práve *Signum laudis* by sme mohli označiť za ukážku vydarenej kombinácie Hollého filmárskych schopností a podnetného, poctivo pripraveného scenáristického základu.

— Už v niektorých dobových článkoch sa v súvislosti s touto snímkou spomínala nadčasovosť. A tento motív sa rozvíja aj v *Dejinách slovenskej kinematografie* od Václava Maceka a Jeleny Paštékovej (Osveta, Martin, 1997). „*Signum laudis* patrí k tým veľkým vojnovým dielam, ktoré prekročili svoje pôvodné žánrové vymedzenie. Jeho výpoveď nadobudla časovú i priestorovú univerzálnosť a zasahuje nás obnažením desivej dimenzie ukrytej na dne človeka.“ Možno s tým len súhlasiť. ◀

◀ **Signum laudis** (r. Martin Hollý, 1980) Dvojka RTVS, 10. 11. 2018

— text: Daniel Bernát —
foto: archív SFÚ/Milan Kordoš —

VIKTOR SVOBODA

Spolupracoval s režisérmi ako Stanislav Barabáš, Leopold Lahola, Dušan Hanák, Peter Solan či Dušan Trančík. Svoj posledný hraný film **Pozemský nepokoj** (1992) nakrútil s Eduardom Grečnerom. V novembri uplynie už štvrtstoročie od smrti popredného slovenského kameramana Viktora Svobodu. Dožil sa iba 61 rokov.

— O túto profesiu sa bratislavský rodák zaujímal od čias, keď na ulici náhodne videl nakrúcať režiséra Lettricha s kameramanom Krškom. Na Kolibe začínal Svoboda už v druhej polovici 50. rokov minulého storočia ako asistent kamery a samostatne debutoval na dokumentárnej snímke *Rastliny bez pôdy* (1958). Nakrútil ju Jozef Zachar, s ktorým Svoboda neskôr spolupracoval aj na niekoľkých celovečerných hraných tituloch.

— „Zlaté šesťdesiate“ mu priniesli nejednu zaujímavú príležitosť. Sám si pochvaľoval napríklad Barabášovo *Tango pre medveďa* (1966) alebo Hanákov dlhometrážny debut *322* (1969). Václav Macek v *Dejinách slovenskej kinematografie* v súvislosti s *322* píše: „Dokázal (V. Svoboda – pozn. red.) ideálne naplniť Hanákovu zdanlivo rozpornú požiadavku zároveň na artistnosť i autentickosť. Svoboda rozvíja postup Jána Cífru – uprednostnenie reálu pred ateliérom, ambícia zbaviť obraz jeho ilustratívnej funkcie a naplniť ho estetickými aj významovými hodnotami. Pre štylizáciu je príznačný tonálny grafický kontrast...“ No a Svobodu prizvali aj k ojedinelej medzinárodnej koprodukcii Koliby s NSR – k Laholovej snímke *Sladký čas Kalimagdory* (1968), ktorú si kameraman takisto cenil. Adaptácia knižnej predlohy Jiřího Weissa je rozprávaním o živote Jonáša, ktorý na jar ako naivný mladík objavuje v hrách taje sveta, v lete je to bujarý muž na vrchole síl, no na jeseň rapidne upadá, až napokon nemá inú možnosť, ako uložiť sa na zimný spánok. Tieto štádiá sa Svoboda snaží interpretovať rôznymi obrazovými postupmi. Na jar zdôrazňuje pastelovú farebnosť a pomáha si pestrými (detskými) rekvizitami, v letnej fáze zalieva obraz slnečným

svetlom (v ktorom vyniká prítlačivosť krátkych červených šiat), na jeseň sa zase čoraz viac prikláňa k tmavším, zemitým farbám a evokuje Jonášovo otupovanie vnímania roztočením kamery, rozostrovaním objektov, zábermi cez sklo, prípadne cez priehľadné farebné plošky (ktoré sú súčasťou dekorácie)... „Základná koncepcia vychádzala odo mňa. Pretože bola úzko spätá i s predstavou režiséra, nebolo námietok proti jej uplatneniu. Nešlo mi o farebné skreslenie obrazu, lebo by to odporovalo režijnému zámeru, vychádzajúcemu z reality. Chcel som iba dodať filmu náladu,“ uviedol Svoboda v dobovom rozhovore vo *Večerníku* s tým, že sa snažil priblížiť k obrazovému poňatiu impresionistických výtvarníkov.

— Veľa vraj pre neho znamenal film *Biela stužka v твоjich vlasoch*, ktorý urobil s režisérom Vladimírom Kavčíkom (1977). V 70. a 80. rokoch sa zároveň zapojil do niekoľkých projektov Dušana Trančíka (*Vítaz, Fénix, Sedem jednou ranou*). K *Vítazovi* poznamenáva Václav Macek: „Dušan Trančík je režisér s vyhraneným estetickým názorom a pri realizácii presne budoval svoju koncepciu postihnutia života v jeho autentickú nervnosť (kamera Viktora Svobodu pracuje s ‚dokumentaristickým‘ zrnitým rastrom). Výborne evokuje nefalšovanú atmosféru reálnych prostredí.“ V 80. rokoch sa kameraman vrátil aj k spomenutému Hanákovi (*Tichá radosť*). Keď Svoboda hovoril o podstate svojej profesie, zdôrazňoval prácu so svetlom, pričom sám sa snažil vychádzať z reálnej povahy svetla. A v rozhovore pre časopis *Kamarát* zároveň dodal: „Dôležitý je najmä kvalitný scenár. A pre mňa taký režisér, ktorý ma svojimi požiadavkami dokáže pritlačiť doslova ku stene.“ ◀

— text: Milan Černák —

... a národ oboril sa na národ ...

Filmové týždenníky ako žáner spravodajského filmu sú dnes vzácnosťou. Na Slovensku sa o ne vo svojich zbierkach stará Slovenský filmový ústav (SFÚ), ktorý ich v spolupráci so spravodajskou televíziou TA3 uvádza v jej programe. V mesačníku *Film.sk* ich čitateľom približuje Milan Černák, ktorý pôsobil ako dramaturg a režisér Spravodajského filmu.

— Za dvadsaťštyri rokov existencie filmového týždenníka sa stalo prvý raz, že sa v kinách neobjavil včas. V redakcii sme ho síce pripravovali, ale tvrdá realita 21. augusta 1968 všetko zmenila. S týždenným oneskorením sa dostalo do kín dvojčíslo 35/36 a s ním – dnes už kultové – mimoriadne vydanie *Čierne dni*. Obsahom oboch bola okupácia a mimoriadny zjazd slovenských komunistov.

— Nákupnú paniku, pripomínajúcu vojnové časy, i narušenie pravidelného tempa výroby v priemyselných podnikoch (TvF č. 37) mali pomôcť upokojiť výzvy, naznačujúce, že stav sa vracia do normálu (vtedy ešte normál nebol „normalizáciou“). Vo vydaní je aj reportáž z prvého zasadnutia ÚV KSS s úryvkom Husákovho prejavu.

— Najvyššie zákonodarné orgány Česka a Slovenska začali rokovať o novom federatívnom štátovom usporiadaní (č. 38). Horehrónskú obec Lučatín premenovali (nakrátko) na Dubčekovo. Najpozoruhodnejším šotom v čísle je záznam koláže Hviezdoslavových textov, ktoré pohotovo inscenovali v SND. Verše ako „A národ oboril sa na národ s úmyslom vraždy, s besom skazitela...“ získali neskutočne aktuálny kontext. Na ešte len pracovnú kópiu sa prišli nedeľou pozrieť viacerí interpreti. Nikdy predtým (ani potom) nebolo v malej projekcii Spravodajského filmu toľko národných a zaslúžilých umelcov...

— Na našich západných hraniciach bolo stále rušno (č. 39). Občania, znepokojení neočakávanou situáciou, aj po mesiaci hŕne odchádzali do cudziny, mnohí natrvalo. Naopak, na východe vo Vyšnom Nemeckom bolo pusto a v Čiernej nad Tisou sa obe strany vzájomne obviňovali zo sabotáže pri prekládke tovarov. V pokračujúcej rubrike *Otvorené slová* (ešte mohli byť úprimné) komentuje súčasné problémy novozvolený tajomník ÚV KSS Bohuš Graca (dlho vo funkcii nevydržal).

— Politici pražskej jari chodili po republike a masy ich vítali ováciami (č. 40): Smrkovského v severných Čechách, Dubčeka s Černíkom na Ostravsku. Snímka o nespravodlivom odsúdení Vlada Clementisa pripomenula jeho nedožité 66. narodeniny.

— Posledné dve ukážky novembrovej série týždenníkov sú akoby „z iného sveta“: veľká časť snímok je skutočne z iného sveta. SNR schválila návrh zákona o federácii. Z dvojice vysnívaných mét – demokracia a federácia – zostala nádej už len na jednu... ◀

FILMOVÉ TÝŽDENNÍKY NA TA3 – NOVEMBER 2018

3. 11. – 14.30 hod. ▶ **Týždeň vo filme 35/1968 a 36/1968** (repríza 4. 11. o 16.30 hod.)

10. 11. – 14.30 hod. ▶ **Týždeň vo filme 37/1968 a 38/1968** (repríza 11. 11. o 16.30 hod.)

17. 11. – 14.30 hod. ▶ **Týždeň vo filme 39/1968 a 40/1968** (repríza 18. 11. o 16.30 hod.)

24. 11. – 14.30 hod. ▶ **Týždeň vo filme 41/1968 a 42/1968** (repríza 25. 11. o 16.30 hod.)

→ *Tlmočník* režiséra Martina Šulíka získal Cenu Tobiasa Szpancera za najlepší film v súťažnej sekcii Between Israeli and Jewish Identity na 34. Medzinárodnom filmovom festivale Haifa (22. 9. – 1. 10.).

→ Film *39 týždňov, 6 dní* (r. J. Kozuch, B. Šima) získal cenu za najlepší krátky animovaný film v sekcii Win Panorama na MFF Tetovo v Macedónsku (1. – 6. 10.).

→ Medzinárodný festival animovaných filmov pre deti Bienále animácie Bratislava (8. – 12. 10.) uviedol vyše 300 animovaných filmov, z toho 86 súťažných. Cenu Viktora Kubala za najlepší film získal *Vrkoč a pán Nespavosť* režiséra Edmunda Jansonsa z Lotyšska. Uspeli aj slovenské projekty – prémiu Literárneho fondu dostala režisérka Katarína Kerekesová za film *Ocko hrdina* zo seriálu *Websterovci*. Porota Európskej asociácie filmov pre deti (ECFA) rozhodla o ocenení titulu *Ježkov dom* (r. E. Cvijanovič). Prix Klingsor za celoživotné dielo si prebrala osobnosť svetového animovaného filmu Michaël Dudok de Wit. Cenu detského diváka získal český film *Vianočná svadba snehuliaka Karola* (r. P. Vodička). Okrem ďalších ocenení udelil BAB aj čestnú medailu Albína Brunovského za výrazný prínos v oblasti animovaného filmu Helene Slavíkovej-Rabarovej, Edgarovi Dutkovi, Giannalbertovi Bendazzimu a Juičimu Itovi.

→ Na Medzinárodnom festivale horských filmov Poprad (10. – 14. 10.) získal Grand Prix film *Vrcholová príťažlivosť* slovenského režiséra Rastislava Hatiara. Snímka získala aj Cenu divákov. Cenu poroty si odniesol takisto Hatiar, no tentoraz za film *Teória šťastia podľa Rybanského*. Čestné uznanie získal film *Tieň jaguára* režiséra Pavla Barabáša.

→ Rada fondu Eurimages schválila na zasadnutí v Sofii (15. – 19. 10.) podporu pre 16 filmových projektov, medzi ktorými je aj slovensko-francúzsky dokument *Láska z celuloidu* (150 000 eur) v réžii Andrého Bonzela.

→ Pripravovaný projekt režisérky Terezy Nvotovej *Svetlonoc* získal Eurimages Co-production Development Award na koprodukčnom filmovom trhu MIA v Ríme (17. – 21. 10.).

→ Najlepším filmom festivalu študentskej tvorby Áčko (Bratislava 18. – 21. 10.) sa stala *Hrejivá komédia o depresii, šialenstve a nesplnených snoch* v réžii Michala Ďuriša a Zuzany Hlavčákovej, ktorí získali cenu aj za scenár. Najlepším hraným filmom sa stal *Výlet* (r. D. Rihák), spomedzi dokumentov zvíťazil titul *Luma Andre Keriko/Svet v duši* (r. K. Kočanová) a najlepší animovaný filmom je *Poetika Anima* (r. K. Saganová). V ostatných kategóriách boli ocenení: Samuel Štefanec za zvuk, Roman Šupaj za kameru, Dominik Reisel za strih a Vladimír Mrkvica za vizuálne efekty. Čestné uznanie a divácku cenu získal film *Základná umelecká škola Petra Breinera* režiséra Eduarda Cichu.

→ Slovenský filmový ústav si 27. 10. pripomenul Svetový deň audiovizuálneho dedičstva projekciou šiestich digitálne reštaurovaných slovenských krátkych dokumentov z roku 1963, ktorý odkazuje aj na 55. výročie založenia SFÚ. V Kine Lumière sa premietli filmy *Chlapi z Gaderskej doliny* (r. L. Kudelka), *Kuchári* (r. I. Húštava), *Predčasná reportáž* (r. J. Pogran), *Rozhovor* (r. O. Krivánek), *Ruky* (r. J. Zachar) a *Voda a práca* (r. M. Slivka).

— jj, dan —

NOVEMBER 2018

1. 11. 1913 **Rudolf Velický** – herec
(zomrel 14. 12. 2002)

1. 11. 1933 **Pavol Sobek** – herec
(zomrel 7. 2. 1985)

2. 11. 1948 **Marcel Dekanovský**
– režisér, producent

12. 11. 1918 **Bartolomej Urbanec**
– hudobný skladateľ
(zomrel 2. 7. 1983)

14. 11. 1913 **Mária Bancíková** – herečka
(zomrela 7. 1. 1962)

19. 11. 1908 **Andrej Chmelko** – herec
(zomrel 25. 8. 1998)

19. 11. 1943 **Juliana Ďurišová** – herečka,
dabingová režisérka

20. 11. 1918 **Tibor Frešo**
– hudobný skladateľ
(zomrel 7. 7. 1987)

24. 11. 1933 **Zdena Gruberová** – herečka
(zomrela 18. 1. 2017)

24. 11. 1938 **Svetozár Švehlák** – etnograf,
historik, riaditeľ SFÚ
(zomrel 24. 1. 1999)

26. 11. 1933 **Mikuláš Laš** – herec
(zomrel 10. 4. 2008)

zdroj: Kalendár filmových výročí 2018
Interná publikácia Slovenského filmového ústavu
zostavila Renáta Šmatláková

Studená vojna

Pawel Pawlikowski

Byt

Billy Wilder

Monštrum

Martin Snopek

Foxtrot

Samuel Maoz

PRO
JEKT 20
100 18NAJVÄČŠIA PUTOVNÁ
PREHLIADKA FILMOV
NA SLOVENSKU

Climax

Gaspar Noé

Posledný
autoportrét

Marek Kuboš

Nico, 1988

Susanna Nicchiarelli

OD SEPTEMBRA
DO FEBRUĀRA
V KINÁCH A VO FILMOVÝCH KLUBOCH
WWW.ASFK.SK

Jack stavia dom

Lars von Trier

Tiesňové volanie

Gustav Möller

Vlasy

Miloš Forman

Moulin Rouge

Baz Luhrmann

